

DER SİM'DE KIRK GÖZE

BİN YILDIR BU TOPRAKLARDA KARDEŞÇE YAŞAMAK İSTİYORUZ.

WA U BIRAYÊNE

Heqa sima esta ke:

- 1-Qomé ho ré, qesa ho vazéne...
- 2-Zoné ho sero, qesa ho vazéne...
- 3-Welaté ho sero, qesa u yé zerré ho vazéne....

ÇIKE:

- 1-Hemegé sima tede esto.
- 2-Kar u guré sima esto.
- 3-Candayişe sima tede esto...

A -SERVA ZONÊ MA

B -SERVA ZAGONÊ MA

C -SERVA QOMÊ MA

WAY U BIRAYÊ DELALI

Sima çı nusno; mı ki wasténe ke vajine...

Hama:

- 1-Kom u komelé ma çiné vi...
- 2-Wayiré dawa ma çiné vi
- 3-Serdar u serveré ma // ağa u begé ma néverday vi...
- 4-Qom u phoşti, ma ré néverday vi...
- 5-Mektev u akademiye ma çiné vi...
- 6-Radon u televizyoné ma çine vi... Hona ki çiné...
- 7-Ma roé ho vindi kerdi vi...

EZ Ki;

- 1-Sima é ma ra zof hes kenu...
- 2-Kar u guré sima, ho çimde zof qimetin vénenu...
- 3-Wert qomi de viyaene zof wazenu
- 4-sima ki zof berz cénu, berz ca danu...

Sima é ma, mı zof herey nas kerdi...

Çıqa ke taé ho ré olvaz zonéne...

Hama mı ve dinu ra rasta ho ra béxever vime...

Yané vatena mı awa ke; mı ki wasténe ke,
eve ho hasar vine, yinu péhesnine...

Hama, guné mordem sarré ho bijéro werté destuné ho.

Gıran gıran bıborzalo(borzal kero) , bıfikriyo....

BIBORZALO KE, BIFIKRİYO KE

Mı seke cor ki nusno:

- 1-Ma royé ho kerdivi ve vindi...
- 2-Ma peyde radon u TV çiné vi...
- 3-Mektev u akademiye ma çiné vi...
- 4-Kom u Komelé ma çiné vi...

5-Dina u hoveho ra phoştiya ma çiné viye...

6-Wayiré dawa ma çiné vi...

Naine sero, guné ma téde derga
derg bıborzalime
(borzal kerime) bıfikrime,
bıbusnime...

Néwazenu ke, nıkeka zéde saré
sima bı daznine...

Olli ke omır bıdo, ma na xususu
sero ki tekutek u
dergaderg fikré ho bıbusnime,
qesa ho vajime...

DERMANÊ MA;
ZONÊ MA ZONÊ MA ZONÊ
MA

-BORZALNAENA,
-FIKRİYAENA,
-TÊARÊ AMAENA,
-TEK U TEK, PİA, TÊDİMA
VAJİME,

BİBUSNİME,
-BİWANİME, BİBUSNİME
BİBUSNİMEBİBUSNİME...
EVE RO Ê DÊSİMİ, EVE RO Ê
JAR U DİYARUNÊ MA...
EVE RO Ê HOZAR SERRU RA

www.piyatv.com

DERSİM'de web tv

www.piyaaajans.com

Haber siteniz

CEVİZLİDERE ALTIN MADENİ DERSİM'İN ÖLÜM FERMANIDIR

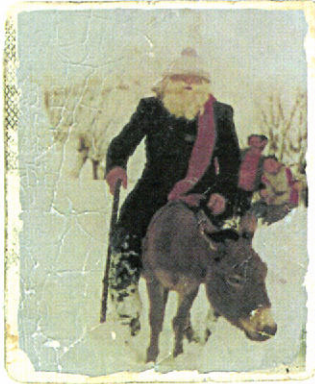
DURDURMALIYIZ

Munzur Doğal Yaşamı Koruma Derneği

“Kam ke merd, herre/ wele bena dey ro...” Torné Thuji

DESİM'DE ÇEVRESİ ÇİMÊ

Yıl : 2 Sayı: 8

Yerel Süreli Yayın

Sahibi ve Sorumlu
Yazı İşleri Müdürü
Oktay AKMEŞE

Dersim'de
KIRK GÖZE
İki Aylık Kültür Sanat
Panorama Dergisi

İDARİ YERİ

Moğultay Mah.
Sanat Sokak Dölek Apt.
Kat:3 Daire:5
Tunceli - Merkez

İLETİŞİM

Tel: (0542) 208 95 11

E-MAIL

oktayakmese@gmail.com
ajansdersim@gmail.com

“Mı hewné diyo ho ré, qesey kenu toré...
Taé candé, taé buré...”
Torné Thuji

EDİTÖR	3
Mehmet APAYDIN İtikat ve Hızır	4
Turabi SALTİK Hurri-Mitanni Krallıkları ve Dersim	5-6
Kazım BEYSÜLEN İHANET ÖYKÜ	7-23

Derleyen :Oktay AKMEŞE DERSİM SOYKIRIMININ KRONOLOJİSİ	25-33
--	-------

Gül KAPAR SANIKE	34-36
Ali KHODİK SANIKE	37-41

Hıdır KARAKUŞ GULA DEWE	43-48
-------------------------	-------

Yismayil MİRZA DOS KERDENE: ZAZA, Tarix, Welaté Zazau Zagoné Zazau, Zone Zazau, İtikate Zazau	49-65
---	-------

Portre.....Sılo Qız & Wuşen Doğanay	67-69
SAÉ MORRU..Kaynak:Roznamé Zazau	70-73
Kemal KARABULUT SANIKE	74-76

Memet MÜKAN İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL QESEY KENO	79-81
---	-------

Torné Thuji	ARD KERG ÇÊ MA	82	
DERLEYEN	Oktay Akmeşe QESÊ SÜARUN	83-85	
Demxane	ROŞTİYA	Sohbet	86

MERHABA DOSTLAR...

...İnancı, bilinci ve cesareti sizlerle üretmek
ve yine sizlerle paylaşmak kadar keyif verici ne olabilir ki?

Güzel sözlerin eylemindeyiz artık.

Bu eylem, insanlığın yüce ideali olan sınıfsız-sömürsüz
bir dünya kurma yürüyüşüdür.

Bu, her şey rağmen sürdürülen kahredici bir inattır.

Bir büyük kargaşalıklar iklimidir bu coğrafya.

Gencecik hayatların zamansız infazlandığı
ve geleceği özgürleştirme eylemiyle yanıp tutuşanların kaybedildiği,
bir coğrafyadayız.

Burası, yasaklı renklerin mevsimidir.

Yeşil gözünde hüznün durgunluğu taşıyan genç kızların,
ak gelinliklerini tabut içinde sakladığı,
çoğalan mumlarla aranan kayıplar deryasıdır.

Bu büyük deryanın içinde insanlık onurunu ve erdemini
koruyan nice yiğitlerin efsaneleştiğine
ve düşlerin bile artık sınırında taşıdığına tanık oluyoruz...

“Yarın’ın güzellikleri

bu karmaşanın içinde doğacak kuşkusuz;

Ben’lerin biz olmaya başlaması ve omuzların omuzlara değmesiyle...

Bu yüzden yeniden buluşacağız inanın...

Siz yüzünüzü güneşe dönün yeter.”

Gidiyoruz, ardımızda kan ve zulüm...

Önümüzde bilinmeyen bir yol...

Adı sürgün...

“Geçmiş kuşakların tarih mirası,
gelecek kuşakların beynine,
bir kâbus olarak çöker.”

(Karl Marx)

Ağa nébeno zé morevay, moreva
vurrino **Torné Thuji**

“Kes ağa nébeno, moreva
ağay vezeno...” **Torné Thuji**

İTİKAT ve XIZIR

Mehmet APAYDIN

Dersim inanıcında Xızır'ın büyük önemi vardır, dostlar... Çocukluğumuzdan beri, dualarımızda, ibadetlerimizde, cemlerimizde, Jaru Diyarlarımızda, daima başta Xızır kelimesiyle başlanılır. Xızır inancı o kadar genişirki, her yerde duyabiliyoruz. Rivayetlere göre, Xızır her yerededir, hazır ve nazırdır. Nerde bir düskün varsa, nerde darda olan bir insan varsa, nerde zülme uğrıyan bir toplum ve cemaat varsa, nerde haksızlığa uğrıyan bir insan varsa, yeter ki inaçla çağır ve o hep yanındadır ve yardımcındır.

**Annemin ibadeti hep aklımdadır ve derdi ki ;” Kamke lozına ma da puro, Xızır lozına yinu pırodo, kamke adır kerdı ma ver, Xızır adır yinu verkerö.” (Hızır, ocağımızı söndürenlerin, ocağını söndürsün, bizi ateşe verenlerin, Hızır ateşiyle yansınlar.)
Dersim 38 tertelesinden dolayı söylerdi.**

Bunun gibi dua, beddua ve ibadetlerle büyüdük dostlar. Bunun içindir ki, Xızır inancı biz de, her şeyin üzerindedir...

XIZIR' RA ZİKİR
Bilirmisin nedir zikir
Oluşur bununla fikir
Şükür ederken hep XIZIR
Eylemine dahil et güzel fikir
Kulağın hakta olsun
Gözlerin adalette
Dilin ile kalbini bir kıl
Fikrinde hep Xızır olsun
İyilik mi yapmak istiyorsun
Nefsini taşmayı bil
Bir işe mi başlıyorsun
İhsanın, etrafına olsun
Gönlünü düşürme ayrıma
Ellerini çalıştır hayıra
İnsaf be, yürü insansin, insanlığa
İbadetinle git XIZIR' O KHALA
İnsan insana kul olmaz
Herşey niyazdadır, niyaz da
Zikir ettiğini bulursun
Ayrılma asla XIZIR ALLEYSELAM yolunda...

Turabi SALTİK

“bıgiriyo ke; zerre bivéso, zerri wekerkeşiyoyo...”

Torné Thuji

Hurri-Mitanni Krallıkları ve Dersim

M.Ö. 2000'in ortalarında Hurri-Mitanni devleti sahneye bir güç olarak çıkmıştı. Bu yeni devlet Hititlerin başkenti Hattuşsa'ya saldırmıştı. Hititlerin başında Kral Supplulima vardı. (M.Ö.1370) Supplulima, Mitannilerle savaşa girdi. Hititler, hem inançlarıyla hem de kültürleriyle damgalarını Anadolu'ya bu dönemler vurmuşlardı.

Aynı süreçte Mısır'da güçlü bir devlet yapılanması vardı. Hititlerin karşısına bir güç olarak çıktılar. Mısırlılar ve Ramses, Suriye taraflarında etkiliydi. Ramses, Firavun'un ölümünden sonra dul kalmıştı. Mısır halkı Ramses'in kölesi sayıldığı için hiçbir kimseyle evlenememişti.

Toplumsal yapı içerisinde kölelerle evlilik yasaktı. Ramses, Hitit Kralının üç oğlundan en küçük olanıyla evlenmek istediğini Supplulima'ya bildirmişti. O, küçük oğlunu Ramses'e göndermişti. Fakat Mısırlılar Kraliçelerinin yabancı biriyle evlenmesini engellediler. Supplulima'nın oğlunu öldürdüler. Bunun üzerine Supplulima, Mısır'ın denetimindeki Suriye'ye savaş açtı.

Bu yıllarda Asurlular güçlenmiş Hititlerin, Mısırlılardan elde ettikleri bölgelere saldırmışlardı. Mısırlılar, Hititlerle olan çelişkilerini Mezopotamya'nın Babil Krallığı eliyle çözmek istiyorlardı. Böylece Babil-Asur savaşları başlamıştı. M.Ö. 1300'de Asurlular ülkenin batı topraklarına girmiş, Dersim'i ele geçirmiş ve Dersim'in gümüş ve kalay ticareti Asurlu tüccarların denetimine geçmişti.

Artık bu yüz yıllarda Hitit tahtında Tuthaliya oturuyordu. Ve kendisini “Herkesin Kralı” olarak ilan etmişti. (M.Ö. 1200) Buna rağmen, Hitit İmparatorluğu peş peşe yaralarla zayıflamış, güçten düşmüştü. Her tarafta egemenliklerini kaybediyor çöküşe gidiyordu. Anadolu'da o yıllar bir kıtlık başlamış ve halk ayaklanmıştı. M.Ö. 1190'da Hititlerin başkenti Hattuşsa'da, Hitit Uygarlığı'nın yok oluşu yaşanıyor. Bir yok oluş başlamıştı; fakat Hititlerin mirası kendilerinden sonra yüz yıllarca yaşadı.

Bu sıralar Anadolu'da, Hititlerin arka bahçesinde iki önemli güç vardı. Lidya ve Misya. Lidya devleti geleneksel Hitit mirasını üstlendi. Gelenekçiliği Lidya sürdürdü. Hititlerin ismine Tevrat yer vermektedir. Tevrat'a göre Hititler, Anadolu'da değil Filistin'de yerleşik olarak gösterilmektedir. Tevrat onları “Heth” diye isimlendirir. İbrahim Peygamber'in soyu ile birlikte yaşadıklarından söz eder. Tarihe ters bir yaklaşım olarak ortada duruyor Tevrat'taki bu sorun. Oysa tüm kaynaklar

Hititlerin Anadolu'da yaşadıklarını ve Anadolu'ya Karadeniz'in Kuzeyinden yani Kuzey Kafkasya'dan geldiklerine işaret etmektedir.

Dil bakımından da -ki içlerinde pek çok dil konuşuluyordu- Dımlıca bu dillerden biriydi. Kisis, Asur, Pelasg Luvi ve Kafkas dilleri Hititlerin içlerinde konuştuğu dillerdi. Kenani dilleri değildi.

Onların mimari olarak da farklı yapı tarzları vardı. Babil, Akad, Elam gibi Mezopotamya'daki yerleşim birimleri su kıyılarında ve düzlük, ovalık alanlarda kurulu iken; Hititler, Anadolu'ya ayak basar basmaz Dersimli Dımlı boyları gibi tepelik ve dağlık alanları mekan tutmuşlardı. Dağlı olmak Dersimli Dımlı gibi onların karakteriydi. Dağ etekleri yerleşim birimleriydi. M.Ö. Anadolu'da var olan tüm yerleşim alanları tepelik ve dağlık yerlerdeydi. Anadolu'da o yüz yıllarda düzlük ve ovalık alanlarda köy yerlerine rastlanılmamıştır. Başkentleri Hattuşa bile tepelik bir alana kurulmuştu.

Bu bir kültürel anlayıştan ileri geliyordu. Yüksek dağlar Dersimli Dımlıların boyları gibi Hatti, Hitit, Hurri, Mitanni, Gurri dinsel tapınımlarına uygundu. Hititlerin Güneşe Taparlığı ve Gök Tanrısı inançları, Hurrilerin, Tesup ve Hepat inancıyla aynıydı. Hititlerin tanrı inancı ibadeti, Hurrilerin inançları gibi -ki, Hurrilerin yaşadıkları yer ve en- son başkentleri Dersim Çemişgezek Vasgıvan köyü idi. Onların inançlarıyla Mezopotamya'dakilerin tanrı inançları birbirlerine benziyordu. M.Ö. 2 binlerde son bulan Sümer, Akad dünyası ile Hititlerin tanrı inançlarını Anadolu'ya Mitanni-Hurri İmparatorluğu yaymıştı.

Mitanni-Hurri-Gutti imparatorluklarının içlerinde ki ana unsurların çok önemli bölümleri bu günkü Dersim Dımlı boylarının uzak geçmiş atalarıydılar. Bu yüz yıllarda Sümer-Mitanni arasında dolaylı olmayan direk bir ilişki kurulmuştu. Dersim, Hurrilerin-Guttilerin ve Mitannilerin inanç kapılarının merkezi olmuştu. Hurriler, eski ve yeni tanrı tapınımlarını kaynaştırıp birleştirdiler. En çok bu dönemde tanrı tapınımları birbirine karıştı. Bunu Dersim'de yerleşik boylar içerisinde yer alan Hurriler yaptılar.

Tarihte Sümerlerin din dili, Sümer yıkıldıktan sonra Akhalıların din diline dönüştürüldü. Akhalıların dilleri Sümerce değildi ama din dilleri Sümerceydi. Dersim Dımlı dili Hurrilerin-Guttilerin din dili gibi Sümerce ve Akhadcanın etkisine girmedi. Guttiler-Hurriler ve Dersimli boyların din dilleriyle yapılan inançları Sümer ve Akadlıların inançlarıyla ilk defa bu tarihte iç içe girdi. Pek çok tanrı-tanrıça adları birbirine karıştı.

Hurrilerin ve Guttilerin, Dersim Çemişgezek'teki Aşuwan ve Vasgıvan kentlerine ait pek çok tanrı-tanrıça adlarına bu sıralar rastlanılmaktadır. Dersim Dımlıların Hurri-Gutti ve Mitanni tanrı adlarıyla, Sümer din dilini sürdüren Akhalılar, Batı Anadolu'daki mirasçıları Lidyalılar, Karyalılar, Misyalılar din dilleri inançlarını Sümerce olarak sürdürürlerken, Doğuda Dersim'de ve Kuzeyde de Kafkasya'da artık din dili Sümer, Elam, Akha din diliyle değil kendi dilleriyle inanç tapınımlarını yaşama geçirdiler. Gök tanrısı Tesup ve Hurrilerin tanrıçası Savuşka gibi Babil tanrıçası İştâr ya da Astar karıştı.

Hurrilerin ilk tanrısı Kumarbi ile ilgili Babil, Akhad kaynaklı çivi yazılı tabletlerde anlatıldığına göre; Anu'yu gökyüzünden yeryüzüne indirmiş ve onu karanlığa, yer altına gömmüştür. Dersim'de bu tanrıça Taru olmuştu. Taru yani yer altı karanlıklar tanrıçası. Dımlıca; Taru karanlık, akşam vakti anlamındadır. Artık Anadolu'da erkek egemen toplumsal dizgelere Dor saldırılarıyla gelen Akhalılar öncülük etmişlerdi.

5

-SON-

- 6 -

Mitanni, Ugarit - 1200 B.C.

*Geçmiten Geleceğe Taşınan
bir hatıra...*

*Dersim'den İstanbul'un
gecekondu mahallesine....*

Kazım BEYSÜLEN

İHANET

Yattığı yerden uzanıp kol saatine bakmaya çalışırken, saatini sehpadan yere düşürdü, buna canı sıkıldı, kalkıp saati almaya da üşendi. Birden aklına eşi geldi, “tamam sorun çözüldü” diye düşündü.

- Hanım, hanım neredesin yahu diye seslendi.

Az sonra yatak odasının kapısı açıldı, başı yemeni ile örtülü yirmi beş, otuz yaşlarında esmer güzeli karısı girdi içeri. Sanki dargınmış gibi hiç yüzüne bakmadan karısına saati sordu. Kadın bozulduğunu gizlemeye çalışarak;

- Boş ver sen saati dedi.

Bu sözü duyunca yan yatmış pozisyonunu değiştirerek doğruldu ve kendini hızla geri çekerek, yatağın arkasındaki duvar halısına yaslandı. Kaşlarını çatıp dik dik karısına bakmaya başladı. Odanın içini fırtına öncesi sessizlik kapladı. Karısı zoraki gülümseyerek ortamı yumuşatmaya çalıştı;

- Aman bey neden kalkacaksın ki, hava çok soğuk. Ben erkenden kalktım. Çocukları okula gönderdim, bakkalı açtım. Ooo bir sürü de satış yaptım dedi, gülümseyerek.

Adam rahatlamıştı;

- İyi dedi, kapat bakkalı da gel, su ısıt, tıraş olup elimi yüzümü yıkayacağım.

Kadın bir koşuda gidip, akşam kocasının ayaklarını yıkadığı leğeni ve maşrapayı getirip, salonda ki kilimin üstüne koydu. Duvarda asılı duran küçük aynayı da indirip masanın üstüne yerleştirdi, arkasını yastık ve minderle besledi. Ardından da sobanın üstünde kaynayan güğümden maşrapaya su aktardı. Üstüne de soğuk su ekleyerek suyu ılıklaştırdı, eşinin tıraş takımlarının bulunduğu üstü Kızkulesi resimli tıraş kutusunu açıp makineye yeni bir jilet taktı. Suskundu, her şeyi yılların verdiği alışkanlıkla düzenli olarak masaya sıraladı. Yatak odasının kapısını aralayıp eşine seslendi:

- Uyanık mısın?

- Hımm dedi eşi zoraki olarak. Güçlkle kalktı yataktan;

- Üşüyorum, sabahlığımı ver dedi.

Kadın zorunlu olmadıkça konuşmuyordu, uzattı sabahlığını.

- Tutsana be kadın, tut giyelim şunu!

Kadın söyleneni yaptı. Adam sandalyesini düzeltip masaya oturdu. Yataktan yeni çıkmasına rağmen bitkin görünüyordu. Bunca yıllık eşini tanımasa gerçekten hasta olduğunu düşünecekti. Ahlaya, inleye zorla tıraş oldu. On yılı aşan evliliklerinde her gün düzenli tıraş olmayı alışkanlık haline getirmişti, bir de akşam yatmadan önce ayaklarını karısına yıkatmayı. Her ikisi de bir seremoni, hatta ayin gibi, adeta içinde ritüeller barındırıyordu. Ayaklar yıkan- dıktan sonra havluyula kurulanırdı. Kadın yakınmaya görsün, “Ayaklarımı öptürüp, suyunu içirmediğime dua et” diyerek eşini azarlardı. Tıraşı bitince yine karısına seslendi:

- Hanım! Nereye cehennem oldun gene?

Eşinin titreyerek;

- Geliyorum diyen sesi duyuldu. İçinden “hay Allah bakkala gitmiş, demek ki müşteri gelmiş,” diye düşündü. Yaklaşık on dakika sonra kadın, ellerini koltuk altına silerek, tedirgin bir sesle;

- Müşteri geldi dedi.

- Zıkkım yesinler, bu saatte ne işleri var bakkalda dedi.

Kadın kısık sesle;

- Saat on biri geçti diye mırıldandı.

Adam:

- Neee! Allahın cezası kadın, saatin on bir olduğu şimdi mi söylenir diye çıkıştı.

Ortalama bir saat süren tıraş seremonisi birden tuhaf şekilde hızlandı. Kadın şaşırılmıştı, ama belli etmemeye çalışarak iç geçirdi “Allahın cezası adam” dedi belirli belirsiz. Yine lacivert takım

elbisesini giyinmişti, beyaz gömlek - kravat, kol düğmeleri ve kravat iğnesi her şey eksiksizdi. Ayakkabılarını giyerken boyasını beğenmedi;

- Hızlı bir şekilde şunlara boya sür, haydi oyalanma dedi. Kadın birkaç dakika içinde ayakkabıları da boyadı.

Adam boğazını temizleyerek basamakları inerken, bahçede yatan köpeğini gördü.

- Koş şu iti tut, üstümü batırmasın diyerek eşine emir yağdırdı.

Kadın köpeği tutarken;

- Ne zaman gelirsin, kaç gibi evde olursun diye sordu, arkasını dönmeden

Kadını umursamadan;

- Bilmiyorum, belli olmaz dedi. Bahçe kapısından çıkarken cebinden arabanın anahtarını çıkardı. Çevresine bakınmadan, komşuları görmezden gelerek, hızla arabaya bindi, kapısını çekip gazlayıp gitti. Kapıya sıkışan ceketini bile fark etmedi. Ama keyfi yerindeydi, diline bir türkü doladı, önce ıslıkla söyledi, sonra yüksek sesle “Şu dağlar kömürdendir, geçen günler ömürdendir” diye devam etti. Bununla da yetinmedi, sonra nostaljik araba pikabına bir plak taktı, önce iğnenin cızırtısı duyuldu, ardından “kirpiklerin ok, ok eyle, vur sineme öldür beni” türküsü çalmaya başladı. Keyfi gittikçe yerine gelmişti. Ayarsız ve bozuk sesiyle türküye eşlik ediyor, bir yandan da göğsüne vuruyordu. Göğsüne vura, vura gözden kayboldu.

Evde hizmetçi gibi bir başına bırakılan kadın, eşinin umursamazlığına ve kendisini yok saymasına çok içerlemişti. Aslında eşinin hizmetini görmekten üşenmiyor ve utanmıyordu, çünkü o yaşamı böyle öğrenmişti. Zaman zaman eşinin ihanetlerini de görmezden gelmişti. Başka ne yapabilirdi ki, ne anne vardı, nede baba. Abla ve ağabeylerinin de kendilerine hayrı yoktu. İhanetle beraber sık sık şiddet görüyordu. Bazı tartışmalarda ise eşi tarafından kuma ile tehdit ediliyordu. İşte bu yaralarına tuz biber ekliyordu. Defalarca, intiharı düşünmüş, ancak çocuklarından ötürü vazgeçmişti. Oysa çocuk denilebilecek yaşlarda sözüm ona severek kaçıp evlenmişlerdi. Evlilikleri epeyce sancılı olmuştu. Anadolu'nun ücra bir dağ köyünde başlayan yaşamları başka bir dağ köyünde şekillenmeye başlamıştı. Evliliklerinin ilk dönemlerinde dul bir kayınpeder, bir düzine de görümce ve kayınpeder arasında yaşamaya başlamıştı. Üstelik daha kendi çocukları doğmadan, kayınpederinin yetim çocuklarına bakar bulmuştu kendini. Köy şartları oldukça çetindi. Kışın kar insan boyunu neredeyse aşırıyordu. Ağılda ki hayvan sürüsünü yemlemek, temizliğini yapmak, ekmek ve yemek pişirmek, bulaşık yıkamak, çamaşırı derede yıkamak, çocukları temizleyip paklamak gibi aklınıza gelebilecek cümle işleri tek başına yapmak zorundaydı. Tek bir hayali ise, bir gün kendi çocuklarının doğması ve onları büyütmesiydi. Zaman bir su gibi akıp gitmeye devam ederken, anne de olmuştu. Buna sevinmeli miydi, üzülmeli miydi bunu kendisi de bilmiyordu? Üstelik eşi, yılın önemli bir kısmını İstanbul, Bursa gibi kentlerde geçiriyor, Almanya'ya işçi olarak gitmenin düşünüyordu. Kadın köyün ağır yaşam şartlarından bunalmış, bıktırıp usanmıştı. Kocasının damdan düşer gibi “İstanbul'a taşınalım” fikrine önce çok şaşırılmış, korkmuş ve anlam verememişti. Öyle ya ne okuma yazma biliyordu, nede doğru dürüst konuşma. Korkuları yersiz değildi. “Hiç bir yerde ki yaşam biçimi bundan daha kötü olamaz” diye düşündü, kararını hızlı verdi. Hiç olmazsa bir göz evinin kadını olacağını düşünerek, İstanbul'a taşınma fikrine hazırladı kendini. Böylece yeni bir yaşam ve bu yaşamın şekilleneceği İstanbul macerası da başlamış oluyordu. Taşınma hazırlıkları kısa sürdü. İki yatak, iki yorgan, birkaç tencere - tabaktan ibaretti evleri. Önce at sırtında tren istasyonunun bulunduğu kasabaya gelmişlerdi. Bu yolculuk ortalama on saat sürmüş ve oldukça yorucu geçmişti. Geceyi kasabada yıkık – dökük sayılabilecek, perişan bir otel odasında, yarı uzanarak, yarı oturarak geçirdiler. Kendilerini gara getirenler, atları alıp geri dönmüşlerdi. Bir tek ortanca kayınpederi Hasan kendileriyle kalmıştı. Onu da İstanbul'a götürüyorlardı. Sabah trene bindiler. Tren kompartımanı ilginç olaylara sahne oluyordu. Bunlardan biri de kadının uzun yıllardır başından çıkarmadığı fesini başından kalıcı olarak çıkarmasıydı. Kadın fesini başından çıkarınca, yüzüne farklı bir hava gelmişti. Uzun gür siyah saçları, basenlerine kadar düşüyor, bu da kendisine başka bir hava katıyordu. Bir de ay gibi parlak yüzü, kalem gibi kaşları ve gamzeleri güzelliğine ayrı bir estetik katıyordu. Bu güzellik eşini mutlu etmesi gerekirken, tam aksine tedirgin ve huzursuz ediyordu. Kısakançlık eşini çekilmez bir hale getirmişti.

Hal böyle olunca nutuk-ların, tavsiyelerin, sıkı sıkı tembihlerin ardı arkası kesilmiyor, iş tehditlere kadar varıyordu, Tren'den Haydarpaşa garından indiler, adam garın merdivenlerinden emin adımlarla yürüyerek indi, arkasında ise kardeşi, karısı ve iki çocuğu vardı. İstanbul'a varmaları ile adamın kasılması başka bir hal almıştı. "İstanbul'u ben keşfettim" edası ile önden önden yürüyordu, Kısa bir vapur yolculuğundan sonra, Avrupa yakasına geçtiler. Eminönü'nde vapurdan inip Kağıthane'nin yolunu tuttular. Hep en önde salına salına yürüyen adam;

- Bakın dedi, bu gideceğimiz yerin adı Nurtepe. Orada akraba ve tanıdıklarımız var. Nurtepeye vardıklarında akşam olmak üzereydi. İki dar ve uzun sokaktan geçerek, gidecekleri eve ulaştılar. Kapıyı kendinden emin bir şekilde çalmaya başladı. Kapıyı on beş yaşlarında bir kız açtı;

- Anne, kapıda bir amca ve yanında birkaç kişi var, üstelik amca babama çok benziyor dedi. Kızının böyle seslenmesi üzerine kadın merakla kapıya geldi, önce bir şaşkınlık yaşadı, sonra zoraki gülümsemeyle, yapmacık çığlıklar attı. Karşılama faslı da böylece bitti. İçeriye geçtiler, evin hanımı mağrur, misafir kadın ise şaşkındı. Böyle başlayan İstanbul serüveni on gün kadar süren misafirlik ve komşuluktan sonra sıra kiraya çıkmaya gelmişti. İstanbul'a göçerken yanlarında bir kız, bir erkek olmak üzere iki çocukları vardı. Diğer çocuklarını köyde toprağa vermişlerdi. İki oda, bir sofadan oluşan briket bir eve taşınmaları zor olmamıştı. Evin altı bildiğimiz topraklı, evin temeli de yoktu. Tuvalet uydurma bir düzenele foseptik çukuruna akıyordu. İçme suyunu yerleşim yerinin altında kemer denilen yerdeki bir kaynaktan alıyorlardı. Ama olsun, işte İstanbul'a gelmişlerdi, üstelik artık bir başlarına yaşıyorlardı. Oturdıkları yer en yakın yerleşim yerine yürüyerek bir, bir buçuk saat uzaklıkta bulunuyordu. Haftada bir olmak üzere, en yakın yerleşim yerinden kalkan, üstü tenteli bir kamyonet buraya ulaşım ve tedarik sağlıyordu. Bu durum burada yaşayanların günlük yaşamlarını kısmen kolaylaştırırsa da, zorluklar burada adeta yaşam biçimiydi. Gerçi sadece yedi haneli bir mahalleydi ama yine de zor oluyordu. Çok küçük bir mahalle olduğu içinde kimse bakkal açmayı bile düşünemiyordu. Ancak bu gidiş uzun sürmedi, bir sabah kahvaltuya oturduklarında, evde kahvaltılık peynir ve zeytin kalmadığını söyleyen eşine;

- Hanım bu böyle gitmez, karar verdim buraya bakkal açıyorum dedi.

Aynı gün düşüncesini gerçekleştirmek için harekete geçti. Önce evin bir odasını boşalttı, odanın hem penceresinden, hem de kapısından satış yapılacak şekilde odayı bakkala dönüştürdü. Bir kaç derme çatma raf, üzerine boydan boya muşamba örtülmüş yakıştırma bir tezgah, bu tezgah üzerine konulmuş "fener" markalı iki kefeli bir terazi, alın işte size bakkal dükkanı. Sıra satacakları malın tedarikine gelmişti; iki gün sonra küçük bir kamyonet kasasında, sözümlerine ona bakkal malzemesini de getirmişti. Doğrusu mahalleye göre güzel bir bakkal ortaya çıkmıştı. Bu bakkalın işletmeciliğine de kardeşi Hasan'ı görevlendirmişti. İhtiyaç halinde yengesi de Hasan'a yardım edecekti. Bu bakkalın ilk müşterisi, Kastamonulu "Kıllı Mustafa", ilk konuğu ise "Sevimli fındık faresi" idi. En güzel köşesi ise ferforje raf içine, yarı eğimli yerleştirilmiş, "Kerem" marka, camdan kapaklı bisküvi kutularıyla. Çocukların ilgisini en çok bu köşe çekiyordu, birde tezgah üzerinde sıralanmış olan şekerleme kavanozları. İlk veresiye alan müşterileri ise Düzceli "Topal Mehmet" oldu. Bu Topal Mehmet'in öyle bir özelliği vardı ki, bu özelliği ile mahallede ki bütün çocukların hayranlığını kazanmıştı. Mahallenin topal Mehmet Amcası, aybaşına kadar bakkaldan veresiye alışveriş yapar, aybaşında maaşını alınca da, çocukları çevresine toplayıp hep birlikte bakkala gelirler, daha kapıdan girerken elindeki veresiye defterini bakkala uzatarak;

- Hasan gör bakalım bizim hesabı derdi.

Hesap görülüp denklediğinde ise;

- Hasan sen ne temiz adamsın be koçum derdi.

Kendince bakkalı onurlandırır ancak hemen ödeme de yapmazdı.

- Şimdi, bize beş tane fruko aç bakalım, yanına da bir kilo gofret çıkar derdi.

Bakkal Hasan söyleneni yapar, gofreti ve meşrubatları alıp bakkalın önündeki meşrubat sandıklarına otururlar, bir sandığı da sehpa olarak kullanırlardı. Gerine gerine gofretlerini yiyip, frukolarını bitirdikten sonra, hesabını kapatırdı, çocuklarını önüne katar, hep birlikte eve öyle dönerlerdi.

Tüm mahallenin çocukları, ayda bir tekrarlanan bu tabloyu, imrenerek izler, çocukların ağzının

suyu akardı. Ama Topal Mehmet oralı olmaz, arada bir çocuklara “haydi evladım git babanda sana alsın” derdi. Bu bakkalın açılması mahalleye renklilik de getirmişti. Bakkalın açılması ile kendini bakkal olarak bulan Hasan’ın yanına küçük kardeşi Haydar’da yardımcı olarak getirildi. Haydar’ın sadece bir görevi vardı. Günde iki sefer sabah ve akşam olmak üzere, bir saat mesafede ki fırından eşeksirtında bakkala ekme getirmektir. Haydar her seferinde fırından ekme getirmek için eşeğine biniyor, yanık türküler söyleyerek yola koyuluyordu. Ancak bir süre sonra yolun uzun olmasının da etkisiyle, yolda eşek üzerinde uykuya dalıyordu. Neyse ki eşek yolu biliyordu. Fırına vardığında, fırındakiler Haydar’ı uyandırıyor, ekmekleri sepete koyuyorlardı. Dönüşte Haydar gene uyuya kalırsa semte yaklaştıklarında Haydar’ın eşeği acı acı anıyor, adeta “‘haydi uyan bakalım geldik” demek istiyordu. Haydar’da bu uyan komutu ile uyanıyordu.

Günler böyle akıp giderken yetmişli yılların ortasına gelmiş, Deniz Gezmiş’ler idam edilmiş, köyden kente yoğun bir göç furyası da başlamıştı. Bu küçük ama şirin belde, göçten nasibini hızlı almaya başladı. Hemen hemen tamamına yakını hazine arazisi olan bu bölgede yoğun olarak, basit gecekondular filizlenmeye başlamıştı. Elli kişiyi bulmayan nüfus üç yüzlerle, beş yüzler ile anılmaya başlamıştı. Doğaldır ki yeni göçlerle birlikte sorunlarda artmaya başlamıştı. Gecekondu yapanlar, inşaat malzemelerini uzak yerlerdeki nalburlardan almak zorunda kalıyorlardı. Üstelik birde fazlaca nakliye ücreti ödüyorlardı. Mahallenin tek esnafı olan ticari kafalı bakkal bu durumu da akılcı bir proje ile ticarete dönüştürmeyi başardı. Bakkalın hemen yanına briket, kiremit, tuvalet taşı, kum ve çakıl olmak üzere sınırlı sayıda malzemeyi getirip istifledi. Girişimi ilgi görünce cesareti ve güveni arttı, bakkalın yan duvarına yeni duvarlar örüp, üstünü kapatıp çimento ve kireç torbalarını buraya doldurdu. İşleri gayet iyi gidiyordu. Hatta kapısından ekme yiyen birkaç arabacı bile oluşmuştu. Hemen bir kamyonet satın alıp, üstünü bir tonluk su tankı koyup inşaatlara su satmaya başladı. Ummadığı bir zamanda hiç ummadığı bir kazanç kapısı yakalamıştı. Bir anda semtin önde gelen, dikkat çeken, aranılan adamı oluvermişti. Çevresindeki herkesin ilgiyle izlediği bir insan olduğunun farkındaydı. Bir saat mesafede ki belde belediye başkanıyla tanışarak dostluk oluşturdu. Zaman zaman senetle inşaat malzemesi satmasından ötürü, alacak verecek davaları için belediye başkanının kardeşini de kendine avukat olarak tuttu. Ardından semtin mahalle statüsüne kavuşması için kolları sıvadı. Bölgeyi muhtarlığa kavuşturabilirse muhtar olması kaçınılmazdı. Belediye başkanının da yönlendirmesi ile bir dernek kurmaya koyuldu. Yeterli sayıda destekçi bulması zor olmamıştı. Dernek tüzel kişiliğine kavuşup olağan kongresi gündeme geldiğinde kongreyi mahalle kahvesinde gerçekleştirdiler. Tam bir gösteri sergilenmişti. Çınarönü Güzelleştirme ve Kalkındırma Derneği Başkanlığına oybirliği ile seçildi. Hüseyin Hulki Söğüt artık dernek başkanıydı. Dernek Yönetimini ise Teslim Saygılı, Hamit Demir, Ayşen Güneş, Kadir Kuşçu, Orhan Aslan ve Yavuz Kılavuz’dan oluşuyordu. Dernek işe hızlı koyuldu, mahalleye top sahası yapmak adına büyük bir hazine arazisini çevirip, sınır taşları dikilerek tabelayla adı bile belirlendi: Çınarönü Top Sahası. Bir başka yere de çocuk parkı olarak tabela diktiler. Başkan Hüseyin Hulki her gece saat on, on bir gibi eve geliyor, sabah dokuz gibi de evden ayrılıyordu. Övünmek ve karısını kendine hayran bırakmak için yaptıkları çalışmalarını, diktikleri tabelaları ballandıra, ballandıra anlatmakla bitiremiyordu. Bir seferinde karısının;

- İyi güzel, her şeyi düşünmüşsünüz de nerede bu çocukların okuyacağı okul, ondan hiç söz etmiyorsun demesi üzerine başkan çileden çıkmış, eşinin kendisinden önce düşünmüş olması ve “nerede” diye sorarken yüzüne bakarak adeta alay eder gibi davranması, Hüseyin Hulki’yi delirtmişti. Hışım la kalktı, homurdana homurdana evden çıkıp kahveye gitti. Kahvede Yavuz Kılavuz’u buldu. Birer çay içtiler sonra yürümeye başladılar.

Yavuz Kılavuz merakla;

- Başkanım bir sıkıntın mı var diye sordu?

- Hayır, bir sıkıntım yok dedi, ardından ekledi, bak Kılavuz sen akıllı adamsın, şimdi sana bir sorum olacak, okul için neresi uygun?

Kılavuz, hiç beklemediği bu soru karşısında olduğu yerde durdu, başını öne eğdi;

- Ben bunu hiç düşünmemiştim başkan dedi.

- Düşünmemek olur mu hiç, her şeyi tekmi l düşünmeliyiz! Ben düşündüm ama hem zamanını

bekledim, hem de senin fikrini almak istedim dedi Hüseyin Hulki. Bu açıklama Yavuz Kılavuz'un çok hoşuna gitmişti, içinden "bizim başkan sağlam adam, zaman zaman hakkında kötü düşünerek haksızlık yapmışım" diye düşündü. Sonra yüzünü yavaş yavaş kaldırarak elini başkanın omzuna koydu;

- Sağol başkan, bundan böyle sadece Yavuz Kılavuz değil, Yavuz adamınım aynı zamanda dedi.

Hüseyin Hulki sustu ve yürüdü, birkaç adım sonra eğilip yerden bir taş alarak yere bir kroki çizdi;

- Daha muhtarlık var sırada dedi.

Kılavuz söze katıldı;

- Seni muhtar yaparız başkan dedi.

Bu cevabı bekliyormuş gibi;

- Senide birinci aza yaparız, en çok sana güvenirim, ben yokken Süleyman sen olursun, o zaman mührü de sen vurursun.

Karşılıklı gülümsediler. Yavuz uçuyordu, başkanına sarılmamak için kendini zor tuttu. Önce yutkundu, zorlukla;

- Başkan diyebildi.

- Efendim dedi Hüseyin Hulki, sevecen bir ses tonuyla.

- Başkan hani diyeceğim o ki

- Eeee diyeceğin ne ki?

- Şey, o işte anladın sen dedi.

- Anlamadım, geveleme anlat be adam, merakta koyma beni!

- Yaaa diyeceğim Ayşen yani.

- Bizim Ayşen mi?

- Evet.

- Ne olmuş Ayşen'e?

- Diyeceğim o ki siz çok samimisiniz, yani iyi konuşuyorsunuz.

- Evet, iyi konuşuyoruz, ben hepinizle iyi konuşuyorum, ne var bunda?

- Yok, başkan demek istediğim aranızda özel münasebet var mı?

Hüseyin Hulki pis pis sırıtıp bryık altından gülümsedi.

- Ne diyorsun kardeşim sen? Bir ona birde bana bak hele, yanıma bile yakışmaz!

Yavuz rahatlamıştı. Espri yaparak ortamı yumuşatmaya çalıştı.

- Hay Allah yahu bende bizim başkan Ayşen kadını güldürüyordur, Ayşen'e bir güzellik yapıyordur diye düşünmüştüm.

Başkan, Yavuz'un niyetini anlamıştı, gevrek gevrek gülerек;

- Ayşen kadını güldürmek bundan böyle senin vazifen, o vazifeyi sana verdim.

Kılavuz:

- Deme dedi yüksek perdeden.

- Yavuz görevden mi kaçyorsun?

- Hayır başkan, emrin başım üstüne.

Kılavuz uzun bir sessizliğe büründü, yanında yürüyen Hüseyin Hulki'yi unutmuştu. Uzun süre sessizce yürüdüler. Hüseyin Hulki'nin dikkatinden kaçmamıştı, Yavuz'un Ayşen'e olan ilgisini fark etmişti. İçinden "salak" diye mırıldandı, "salak horoz, seni ibiğinden tutup maymuna çevireceğim." Konuşmuyor öylece yürüyorlardı. Mahallenin içine geldiklerinde;

- Kahve kapanmış dedi Yavuz.

- Kapanmış diyerek onayladı Hüseyin Hulki, eh hadi bana müsaade, diyerek evine yöneldi.

Mutluydu, "bir sazan daha oltaya geldi" diyerek gülümsedi. Yavuz ise aksi istikamette evinin yolunu tutmuştu. Ama aklında sadece Ayşen vardı. Gidip bir hal hatır sorsam mı, "sıkıntın, ihtiyacın varsa çekinme söyle desem mi, acaba buyur edip, bir kahve ikram eder mi?" diye sordu kendine, sonra saatin çok geç olduğunu, uygun olmayacağını düşündü. Eve varmıştı. Kapıyı iki tıklattı, açılmadı kapı. Domuzun kızı, eşeğin karısı fosur fosur uyuyor, başka ne bokuma yarar ki diye homurdandı. Kemerine asılı duran anahtar tomarını çıkardı. Kimde var bu kadar anahtar?

Mühim adam olmasak alem bu kadar anahtarı takar mı belimize? Patronun, bir tek evinin anahtarı bende değil, güvendiği için veriyor elbette Canip bey bana. Demek ki güvenilir bir adamım, demek ki hak ediyorum diye düşündü. Sonra belirgin bir iç çekişle "Tüküreyim anahtarlarına, anahtar yerine biraz fazla maaş verse daha iyi olurdu." diyerek kapıyı açıp eve girdi. Hızla yatak odasına yürüdü, karısı uyuyordu. Burnu tıkalı olduğu içinde nefes almakta zorlanıyor sesler çıkarıyordu, yüzünü buruşturarak baktı karısına, Aysen'i düşündü birden, şimdi yatakta Aysen olsaydı böyle mi davranırdı? Bu düşüncelerin girdabında Zehra'yı görmek bile çekilmez olmuştu. Salona geçti, bir sigara yaktı uyuyamıyordu. Salonda bir iki tur attı, perdeyi aralayıp camdan dışarıya baktı. Sigarasının külü birikmişti, hiç küllük bakınmadan elindeki sigarayı yere fırlattı, neyse ki sigara beton zemine gelmişti. "Allah'ım, bana ne oluyor, aşık mı oluyorum, yoksa çıldırıyor muyum." diye düşündü. Yüksek sesle "ulan başkan senin...." dedi ama devamını getirmedi.

Diğer yandan Hüseyin Hulki eve vardığında saat gecenin biri olmuştu. Eşini dürterek uyandırdı;
- Kalk dedi.

Kadın başını kaldırmadan;

- Uykum var, uyumak istiyorum dedi.

Hüseyin Hulki;

- Kalk dedim diye bağırdı.

- Kalktım.

- Hah şöyle, senin yerinde olmak için, önümde takla atan ne kadınlar var, kalk, kalk nazlanma.

Sustu kadın "Ah çaresizlik" diyerek iç geçirdi. Ne yapabilirdi, kime sığınabilirdi ki? Sesine zoraki bir sevecenlik yüklemeye çalışarak;

- Müdür, senin tadın yok, kim üzdü seni diye sordu.

Kadını yataktan kaldırmış, kendiside elbisesiyle yatağa uzanmıştı. Kadın cevap alamayınca eşine baktı "zıbarmış" dedi içinden. Eğilip çoraplarını çıkardı, üstünü örttü, lambayı söndürdü. "Meret gazyağı da amma pis kokuyor" dedi, sonra yatağın bir kenarına ilişiverdi. Uykusu kaçmıştı, düşüncelere dalmıştı, uzaklaştı gitti. Köpek havlamasıyla uyandılar, havlayan kendi köpekleriydi, saate baktılar saat sabahın yedisidi. Sonra kapıları vuruldu, camdan baktılar, iki jandarma eri kapıdaydı. Hüseyin Hulki kalkıp merak ve korkuyla kapıyı açtı. Uzun boylu olan er selam verdi;

- Hüseyin Hulki Söğüt sen misin?

Evet benim.

- Komutanım seni karakola çağırıyor, çok önemliymiş dedi.

Hüseyin Hulki'nin rengi attı.

- Şimdi mi, diye sordu telaşla.

- Hayır dedi jandarma eri, bugün öğleden sonra iki gibi karakolda olmanız gerekiyormuş.

Kısmen rahatlamıştı, zoraki gülümsemeye çalışarak;

- Tamam, asker ağa gelirim dedi.

Er;

- Hoşça kalın diyerek uzaklaştı.

- Uğur ola komutana selam.

Asker selamı başıyla aldıktan sonra, dönüp gittiler. İçten içe bir merak sarmıştı Hüseyin Hulki'yi, birazda tedirgindi. "Komutan beni neden çağırmıştır ki? Ters adamdır bilirim, bir suçum olsa çağırılmaz kelepçeyi taktırır götürürdü. Hay Allah neyse, öğreneceğiz." diye avuttu kendini. Sonra berberine giden müşteri gibi karısına seslendi, kadın zincirli köle gibi kalktı, hiçbir şey sormadan eşinin tıraş hazırlığını yerine getirdi. İstisnasız her sabah tekrarlanan bu olay kadında şartlanmışlık refleksi geliştirmişti, yoksa çekemezdi bu işkenceyi. Yine bir saate yakın sürdürdü günlük tıraş olması. Kadın bir yandan fırsat buldukça mutfığa koşuyor kahvaltıyı hazırlamaya çalışıyordu. "Allahım" dedi kadın, "Allahım beni bu adama kadın edeceğine, köpek olarak yaratamaz mıydın? Göremez mi hayatımda olup biteni Allah, çekip alamaz mı sanki beni... Yok, yok o da küstü bana!" Kadın tam bir duygu seline kapılmıştı, dokunsalar ağlayacaktı. Birden oğlunun

“anne” diyen sesini duydu. Yüzü güneş görmüş ay gibi ıslıl ıslıl ıslıdayıp parladı “ciğerparem” diyerek cevap verdi oğluna. Hemen yanına gitti, “umudum, civanım” diyerek yanaklarını öperek saçlarını okşadı oğlunun. Kadının mutluluk bulduğu tek kaynak çocuklarıydı. Ne zaman eşinden, evliliğinden, tanık olduğu iğrençliklerden kaçmak, kendini terk etmek istese, çocuklarına olan sevgisine sığınmıyordu. Hüseyin Hulki tıraşını bitirmiş elini yüzünü yıkamıştı. Özel günler için duvarda asılı duran tavus kuşlu örtünün altında sakladığı lacivert takım elbisesini indirip giydi. Beyaz gömlek, beyaz çorap, kırmızı kravatını taktı, kravat iğnesini ve kol düğmelerini itinayla taktı. Son bir kez de aynada kendine baktı. Evden çıkarken de bond tipi şifreli çantasını eline aldı. İçine de derneğe ait ilan gazetesinden birkaç tane koydu. Derneğin üye kayıt defteri ve kartvizitleri zaten çantasındaydı. Hüseyin Hulki ilginç bir adamdı. Kasıntı ve gösteriş budalası bir yapısı vardı. İki türlü kartvizit kullanıyordu. Biri işletmesine ait, diğeri de dernek başkanlığına ait kartvizitti. Kimilerine işletmesinin kartvizitini, kimilerine de dernek kartvizitini veriyordu. Ancak hava atmak istediği kadınlara her iki kartvizitini veriyordu. Kendine bir kez daha bakma gereği duydu, son bir kez döndü aynada kendine tekrar baktı, evden çıktı. Her zamanki gibi “hoşça çakalın” bile demedi. Kafası bu sefer her zamankinden daha karışık. “Komutanın bu çağırmasından bir çapanoğlu çıkmasın” diye düşündü. Çünkü daha önce değişik yerlerde birkaç sefer karşılaşmışlar, hiç selamlaşmamışlardı. Bu davetin amacı ne olabilirdi ki? Arabasına bindi, yola çıktı. Karakola yüz metre kala arabasından indi, elinde çantası, başı önde dalgın dalgın yürüyerek karakolun nizamiye kapısına geldi. Her zamanki çokbilmiş edası ile;

- Komutanınızla görüşmeye geldim dedi.

Nöbetçi er;

- Ne görüşeceksiniz dedi.

- Bilmiyorum yanıtını verdi Hüseyin Hulki.

Er alaycı bir gülümseme ile;

- Bilmediğiniz konuda görüşmek nasıl oluyor? Bilmiyorsanız neden görüşmeye geldiniz diye sordu.

Hüseyin Hulki, duraksadı alaya alındığını fark etmişti, çok bozuldu, ama belli etmeyerek;

- Ben kendi isteğimle gelmedim, komutan çağırılmış dedi, biraz bozuk bir sesle.

Er durumu toparlamaya çalışarak;

- Öyle mi, yani davetlisiniz, doğru mu anladım dedi.

- Evet doğru anladınız. Komutan çağırılmış, ben Hüseyin Hulki Söğüt, dernek başkanım.

Diğer bir er hızlı adımlarla karakolun içine yöneldi, kapıdan girip gözden kayboldu. Kısa bir süre sonra da dönüp geldi.

- Şöyle buyurun diyerek yol gösterdi.

Birlikte karakola doğru yürümeye başladılar.

- Asker ağa, nerelisin diye sordu Hüseyin Hulki.

Askerle konuşmak istiyordu. Gerginliğini gidermek için mi bunu yapıyordu, yoksa erden bir şeyler öğrenebileceğini mi umuyordu, burası belirsizdi. Er çok kısa konuştu;

- Ben Niğdeliyim, terhisime de sekiz ay kaldı dedi.

Başka bir şey sormasına fırsat kalmamıştı, komutanın kapısına gelmişlerdi. Er kapıyı çaldı, gür bir ses duyuldu;

- Gel.

Er kapıyı açıp selam verdi;

- Komutanım misafiriniz dedikten sonra geri çekildi.

Komutanın;

- Gidebilirsin demesiyle beraber, topuk selamı verip kapıyı kapattı. Her şey biranda olup bitmişti. Hüseyin Hulki bir anda kendini karakolun en önemli odasında bulmuştu. Kalbi kafesinde çırpınan bir kuş gibi atıyordu. Odada oldukça loş bir ışık vardı. Mobilyaların koyu tonda seçilmiş olması odayı daha da karanlık yapıyordu. Jaluzi perdelerin yarı aralığında çok az gün ışığı içeriye giriyordu.

Gözlerini yumup açtıktan sonra, kendini toparlamaya çalışarak;

- Selamınaleyküm komutanım diyebildi.
- Hoş geldin, şöyle buyur diyen gür bir sesin ardından, kendine uzanan eli gördü, iki adım atıp biraz eğilerek eli saygıyla sıktı. Ama karşısındaki kişi komutan değildi.

Merakla;

- Siz, siz diyebildi sadece.
- Karşısındaki ses kendisini rahatlatmaya çalışarak;
- Rahat olun, buyurun oturun. Bende askerim karakol komutanımız birazdan gelecek dedi.

Gösterilen yere adeta yığılarak oturdu. Ne yapacağını bilmiyordu, kendisini buraya niye çağırmışlardı? Belli etmemeye çalışarak gözlerini yarı karanlık oda da gezdirdi. Biraz daha geri planda olan diğer masa da ise, bir başka adamın oturduğunu gördü, üstelik o da sivildi. Dağınık saç ve sakalı, pejmürde haliyle ürkütücü bir görüntüsü vardı. Kimdi bu adamlar? Komutanın arkadaşı olduğunu söyleyen neden komutanın masasına oturuyordu? Bunları düşünüp bocalarken arka tarafta oturan ürkütücü adamın sesi duyuldu:

- Hoş geldin, Hüseyin Hulki Söğüt dedi.

Adeta bu sestən ürpermişti. Ellerini dizlerinin üstüne koyup, dizlerinin titremesini önle-meye çalışarak;

- Ho, ho, hoş bulduk diyebildi.

Bu odada gizli bir etki altına alınmıştı sanki. Kendini her yönden kısıtılmış gibi hissetti. Arka tarafta oturan adam, hiçte bu odada olması gerekenlere benzemiyordu. Ancak adam ken-disinden öylesine emindi ki, masada ki koltuğu yan çevirip uzun oturmuş bacak bacak üstüne atmıştı. Sol elinde tesbih, sağ elinde ise sigara vardı. Oda da hüküm süren sessizliği telefonun çalması bozdu. Komutanın masasında ki kişi açtı telefonu. Önce;

- Efendim dedi, sonra “tamam oldu” dedi. Tam telefonu kapatmak üzereyken “bak ne diye-ceğim gelirken bize üçte çay söyle, ha birde konuğumuz var çaylar dört olsun” dedi. Telefon-daki her ne sorduysa, “Evet geldi, burada” yanıtını verdi. Hüseyin Hulki içinden “Beni konu-şuyorlar, birisi beni sordu, beni soranda kim olabilir? Komutan nerede, ben neden burada-yım?” diye düşünmeye daldı, düşündükçe de daha da tedirgin oldu. Alnında soğuk ter birik-mişti. Mendilini cebinden çıkararak, yüzündeki teri silmeye çalıştı. Tam bu sırada, kapı vuru-larak açıldı. Hüseyin Hulki panik ile ayağa fırladı.

Komutanın masasında oturan kişi;

- Otur, otur çaylar geldi dedi.

Er çayları verdikten sonra çıkıp gitti. Hüseyin Hulki çok utanmıştı, suçlu bir çocuk gibi sus pus oturdu. Çayını karıştırırken bile inanılmaz sessiz davranıyordu. Kendini odadakilere unut-turmak ister gibiydi. Çayını karıştırıp kaşığı çıkarırken, yaptığı panik sonucu, çay tabağını ye-re düşürdü. Komutanın masasında oturan kişi yine;

- Ne oldu, çay mı döküldü diye sordu?

Yanıt bile veremedi Hüseyin Hulki, dili tutulmuştu sanki.

Sakallı olan diğer kişi:

- Çay dökülmedi, tabağını düşürdü dedi.

Masadaki;

- Olur böyle şeyler diyerek gülümsedi.

Bu sırada kapıda komutan belirdi;

- Çayım soğumadan yetiştim değil mi diye sordu. Sonra uzanıp Hüseyin Hulki'nin elini sıktı;

- Hoş geldiniz, siz tanıştınız mı diye sordu.

Sakallı gür bir sesle sözünü kesti;

- Biz kendimiz tanışırız komutan dedi.

Karakol komutanı boynunu bükerek;

- Siz bilirsiniz dedi.

Hüseyin Hulki, bir an ölmek istedi, bu işin sonu nereye varacaktı. Komutan bile öylece

ayakta kalmıştı, olur şey değildi. Komutanın uzattığı eli ise, sıkmak için tutmuş ama bir türlü bırakamıyordu.

Komutanın “Elimi müsaade eder misiniz” demesi üzerine içine düştüğü durumu fark etti. Sadece komutanın elini bırakabildi.

Sakallı olan;

- Komutan şu odayı biraz daha aydınlatalım dedi.

Komutan, tavan lambalarının düğmesine bastı. Şimdi her şey daha belirgindi. Morarmış yüzü, titreyen elleri, bitkin ve yorgun görüntüsü tüm açıklığıyla ortaya serilmişti. Sakallı kendisine bakarak ayağa kalktı. Boyu iki metrenin üstündeydi. Sadece uzun boylu değil, bir o kadar da iri yarı, insan azmanı bir görüntüsü vardı. Hüseyin Hulki bir sakallıya baktı, birde yalvarırca-sına karakol komutanına baktı. Karakol komutanın yüzünde hiçbir ifade yoktu. Kaderine razı olmuş kurbanlık gibi öylece beklemeye başladı. Sakallı kendinden emin adımlarla geldi, elini Hüseyin Hulki'nin omzuna koyarak güçlü bir şekilde sıktı. Korkudan neredeyse iki büklüm halde duran Hüseyin Hulki iyice eğilip sağa doğru çöktü, sakallı;

- Bak ahbap dedi, benim adım Oral, biz kimiz biliyor musun diye sordu? Yanıt bile beklemeden, “biz senin hayal bile edemeyeceğin bir teşkilatız, yani biz bu ülkenin gözü kulağı, eli ayağıyız. Ama her zaman beyni ve kalbiyiz. Senin anlayacağın şekilde söyleyeyim; Biz ne olmak istersek oyuz işte.

Hüseyin Hulki sadece susuyordu. Adının Oral olduğunu söyleyen sakallı, söze devam etti;

- Sen İnan'da Savak, İsrail'de Mossad diye bir şey duydun mu?

- He, bilirim kelimeleri döküldü Hüseyin Hulki'nin ağzından. Sonra saçmaladığını geç fark etti. Kendi kendine sordu “sahi neydi bu Savak, neydi bu Mossad laneti?” daha önce duyduklarını ve gazetelerden okuduklarını hatırlamaya çalıştı. Kendine, kendisini okutmayan baba-sına da okkallı bir küfür savurdu içinden. Hiç bu kadar çaresiz ve zavallı olmamıştı. Oysa son dönemlerde kendi çevresinde saygınlık görmeye bile başlamıştı. Ne tuhaftı, kendine “başkanım” diyenlerin arttığı bir dönemde bu acizliğin içine düşmüştü.

Sakallı;

- İyi o zaman, biliyorsan anlaştık demektir. Bak gözüm Mossad ve Savak işi bizden öğ-renir, onlar bize ağabey diye hitap ederler. Türkiye'de bizden çok onların mensupları var. Ne-den? Nedeni kolay, burada bizim deneyimlerimizden faydalanıyorlar, senin anlayacağın bir nevi staj yapıyorlar.

Komutanın masasında oturan diğeri ise susuyor ve sadece izliyordu. Karakol komutanı da duvardaki haritada yer bakıyordu. Hüseyin Hulki'nin gözleri, komutanın haritayla olan yoğun temasına takıldı. Daha öncede kendi mahallesinde devrimcilerin sattığı bir dergiyi oğlu gizlice eve getirdiğinde çocuğa temiz bir azar çektikten sonra, dergiyi yok etmek için elinden almış ancak dayanamamış, biraz okumuştur. Okudukça devletten korkmuş, devletten korkunca da hiç beklemeden dergiyi sobada yakmıştı. O dergide yazılanlar doğru muydu? Dergide okuduğu gibi gözaltına alınıp yok edilip, gizlice bir yerlere gömülmek kendi başına mı geliyordu? İliklerine kadar titredi. Rengi iyiden iyiye atmıştı, üstelik dal gibi titriyordu. Olup bitenleri o-turduğu masadan ilgiyle izleyen sakallının arkadaşı, sakallıya gizliden bir göz kırptı. Sonra ayağa kalktı, yanlarına gitti;

- Oral dedi dostumuzu üzmemelisin, Hüseyin Hulki dostumuzdur, bizi anlayacaktır. Öyle değil mi Hüseyin Hulki?

- Öyle paşam öyle, dedi Hüseyin Hulki.

Ancak duymazdan gelip sözüne devam etti masadan kalkan;

- Oral'cığım zaten anlamazsa onu sana teslim ederim, hem sen ne yapacağını benden iyi bilirsin.

Hüseyin Hulki'nin yüzü birden aydınlandı. Bu iyiye bir işaretti, demek ki sakallının elinden şimdilik de olsa kurtuluyordu, ötesi Allah kerimdi. Komutanın masasından kalkan kişi;

- Bak dedi biz herkesi tanır biliriz. Senide uzun zamandır tanıyor ve izliyoruz. Sen vatan-sever iyi bir adamsın, aynı zamanda dini inançları da güçlü bir adamsın. Hem sen askerliğini de çavuş olarak yapmış başarılı bir askersin. Memlekette avcılık yapmışsın, iyide bir avcısın. Öyle değil mi?

Başını salladı Hüseyin Hulki, “öyle” dercesine.

- Bak Hüseyin Hulki, sen tam bizim aradığımız adamsın, kolay mı Hüseyin Hulki olmak, dernek başkanı olmak, gelip burada yanımızda oturup saatlerce sohbet etmek kolay mı? Demek ki sen çok mühim bir adamsın. Bunu söylerken Hüseyin Hulki'nin gözlerine öyle bir bakmıştı ki, Hüseyin Hulki hem kasılıp şişmiş, hem de eriyip tükenmişti.

- Gel bakalım, seninle şöyle bir oturup konuşalım diyerek Hüseyin Hulki'nin kolundan tutup kaldırdı.

Sonrada Oral'a dönüp;

- Ne dersin Oral birer acı kahve hak etmedik mi? diye sordu.

Oral uysalca kalkıp kapıdan ere dört şekersiz kahve söyledi. Kahveleri söylerken kimseye na-sıl içtiklerini bile sormadı. On dakika sonra kahveler geldi. Oralın oturduğu masada şimdi di-ğer arkadaşı oturuyordu. Hüseyin Hulki ise yanındaki sandalyeye ilişmişti. Tam bir çam yar-ması görünümündeki Oral ise bir cellat görünümüyle Hüseyin Hulki'nin tepesinde ayakta duruyordu. Ürkütücü bir görüntüsü vardı, elleri kocaman ve kıllıydı. Hüseyin Hulki, Oral'a bakmadan oturuyor tüm dikkatini karşısında oturan adama yoğunlaştırıyordu. Sevecen görü-nümlü adam konuşmaya devam etti;

- Benim adım Asım, arkadaşımın adını biliyorsun Oral, ama biz ona cellat deriz. Şimdi, bundan böyle sen bizimle çalışacaksın. Benim has adamımsın artık. Muhatabın Oral olacak, yani onunla görüşeceksin. Ona karşı sorumlu olacaksın. Benimle görüşebilmen için Oral'ı memnun etmen gerekir. Bir de benim patronum var Şefik, biz ona patron deriz. Öyle herkesle görüşmez. Oral bile çok zor görüşüyor. Sağlam, güvenilir, çalışkan bir arkadaş olursan seni patronla da tanıştıririm.

Kahveler içilirken Hüseyin Hulki cesaretini toparlayıp Asım'a;

- Ağabey diyebildi.

Oral ile Asım gülümseyerek birbirine baktı. Evet olmuştu, kuş kafese girmişti artık.

Karakol komutanı uzaktan ses verdi;

- Size iyi adamdır, söz dinler demiştim.

Hüseyin Hulki rahatlamaya başlamıştı;

- Ben sizinle ne iş yapacağım diye sordu?

- Biz seni ne iş için uygun görürsek o işi yapacaksın.

- Yani dedi Hüseyin Hulki?

Oral elini Hüseyin Hulki'nin omzuna koyup kuvvetlice sıktı.

Asım:

- Yani çevrende olup biteni iyi izleyip, gözleyeceksin. Olup bitenleri, bize bildirip rapor edeceksin, özellikle politika ve demokrat gibi gazeteleri okuyan Allahsız, dinsiz - imansız komünistleri bize bir bir bildireceksin. Cumhuriyet okuyanları da atlamayacaksın.

- Tamam, galiba anlamaya başladım. İyi ama nasıl yapacağım? diye sordu Hüseyin Hulki.

- Sadece sende olan telefonla yapacaksın, devlet bir tek senin evine o telefonu boşuna mı bağladı sanıyorsun? O mahallede bir tek sende telefon var, bu bir tesadüf mü diye sordu Oral.

Hüseyin Hulki kendine gelmeye başlamıştı, birden;

- Son dönemlerde sokaklarda dergiler satılıyor, özellikle bizim mahallede çok fazla yapıyorlar.

Oral, hışım la söze girdi:

- Asıl o hainlerin ismini istiyoruz senden.

- Ama onlar örgüt dedi Hüseyin Hulki.

Oral masaya elini vurarak:

- Bizde devletiz dedi.

Hüseyin Hulki sinerek:

- Diyorum ki, ya bana, evime, çocuklarıma zarar verirlerse?

- Veremezler, veremeyeceklerini yaşayarak göreceksin.

Hüseyin Hulki:

- Nasıl yani, anlamadım?

Oral tavrını sertleştirerek:

- Çatlama! Bu arada hem sabırlı hem de ağzı çok sıkı olmak zorundasın dedi Hüseyin Hulki'nin gözüne dik dik bakarak; onların öldürmesinden mi korkuyorsun, biz ne yaparız? Adamın soyunu kurutur, anasını ağlatırız...

Hüseyin Hulki yalvarırcasına;

- Ağabey, yanlış anladınız. Benim işim gücüm var, ticaret yapıyorum, dernek falan...

Oral tavrını gittikçe sertleştiriyordu:

- Biz yanlış anlamadık, sen işlerini aynen sürdüreceksin, akıllı olman şartıyla sana daha çok kapılar açılacak. İlk şartımız kesin bir itaat ve sır tutmak olacaktır, anladın mı?

- Anladım diye cevap verdi Hüseyin Hulki, sonra sustu.

Suskunluk uzun sürdü, konuşmaya korkuyor gibiydi. Konuşmaya Asım devam etti:

- Bize teslim olduğuna göre artık bizimsin, ölene kadar da bizim kalırsın. Yalnız; yanlış yaparsan, ağzın gevşek olursa, ne bileyim dilim varmıyor ama ihanet edersen bizim olmaktan çıkar, kara toprağın olursun. Kara toprağa girmekle de elimizden kurtulamazsın, yedi sülaleni yakarız, unutma. Sakın unutma!

- Tamam dedi çaresiz Hüseyin Hulki, anladım beni seçmişsiniz ama korkuyorum.

- Korkma diyorsak, korkma! Devlet içinde bilinmez ve görünmez bir dokunulmazlığın olacak, bize ihanet etme, ötesine serbestsin. Başın her sıkıştığında Oralı arayabilirsin, ona yirmi dört saat ulaşabilirsin.

Asım, Oral'a döndü;

- Oral, dostumuz artık senindir, hayırlı olsun dedi.

Oral eyvallah, tamam ağabey dercesine başıyla işaret yaptı. Sonra kalkıp Hüseyin Hulki'ye doğru yürüdü. Hüseyin Hulki'de ayağa kalktı, ilahi bir emir almış gibi Oral'ın ardı sıra oda-dan dışarı çıktı. Önceki Hüseyin Hulki'den eser kalmamıştı. Birden kendini bulunduğu yere ait hissetti. Oh be işte budur diye düşündü. Başka bir odaya geçtiler. Oral anlattı, o dinledi. Oral sordu, cevap beklemeden yine kendisi yanıtladı. Oral patron konumundaydı, kendisi ise çirak ama rahatsız değildi. Hiç ummadığı bir anda inanılmaz bir güce kavuştuğunu düşünüyordu. Bu güçle neler yapmazdı ki? Oral ile yaptığı bu son görüşme oldukça kısa sürmüştü. Oral kendisini karakolun kapısından uğurladı. Karakoldan uzaklaşıp sokağa dönünce Hüseyin Hulki'nin yürüyüşü bile değişmeye başlamıştı. Karakola giren Hüseyin Hulki sanki kendisi değildi. Daha bir dik yürüyor, çevresine tepeden bakıyor ve kafasında kırk tilkiyi buluşturuyordu.

Diğer yandan Yavuz dernekle daha fazla ilgilenmeye başlamıştı ama Aşen'i de aklından çıkaramamıştı. Özellikle Hüseyin Hulki'nin söyledikleri onu cesaretlendirmişti. Gün içinde Aşen'e uğramayı ihmal etmedi. Bahçe kapısına geldiğinde önce çevresini süzdü. Sonra kapıyı açmaya çalışarak;

- Aşen Hanım diye seslendi.

Aşen Yavuz'un sesini tanımıştı;

- Buyur Yavuz ne istiyorsun, ne oldu diyerek kapıya doğru gelmişti. Yavuz gene çevresine bakındı, ses tonunu düşürerek Aşen, şey Aşen Hanım çoktandır görüşemedik, bir eksik, gediğin var mı, iyi misin diye merak ettim.

Aşen renk vermeyen ses tonu ile; yok, Yavuz yok, sağol deyince,

Yavuz üsteledi;

- Bir ihtiyacın neyin olursa çekinme, söyle.

Aşen sesini yükselterek yakını bir ifade ile:

- Neyi söyleyeyim Yavuz? Evin tüpü bitmiş ama tüp karaborsa biliyorsun, yağ desen ayrı bir dert deyiverdi.

- Tüp işi kolay ben sana tüp bulurum dedi Yavuz.

Aşen şaşırılmış ve inanmak istemeyen bir ifade ile;

- Yapma ya nasıl bulursun dedi.

- Yavuz kendinden emindi;

- Bulurum işte.

Ayşen umutsuzca:

- Haydi bakalım, seni görelim Yavuz dedi.

Yavuz hoşçakal diyerek ayrıldı bahçeden. Ayşen, Yavuz'un bu ilgisine bir anlam verememişti. Ancak hoşnut olmuştu. Hadi hayırlısı diye düşündü. Yavuz iki saate yakın bir süre sonra, el arabasında bir mutfak tüpü ve poşet içinde iki adet margarinle çıkagelmişti. İnsan-ların kuyruk olduğu, karaborsa satın aldığı iki temel gereksinimi bulup getirmişti. Tüpü ocağa taktı, margarini de mutfak tezgahına bıraktı.

Ayşen'e dönüp;

- Bana müsaade dedi.

Ayşen:

- Ne müsaadesi Yavuz, getirdiğin tüpten ilk kahveyi içmeyecek misin? Kahve içelim de öyle gidersin.

Yavuz ikilemedi bile;

- İyi madem bir kahveni içerim dedi. Evin içine bir göz gezdirerek; Kimse yok mu, ço-cuklar falan?

- Yalnızım, onlar yoklar dedi Ayşen.

Yavuz daha da rahatlamıştı. Ancak söze nereden gireceğini kestiremiyordu;

- Geçenlerde seni konuştuk dedi, damdan düşer gibi.

- Hayırdır, kiminle?

- Başkanla, bizim başkanla.

- Ya öyle mi neyi mi konuştunuz ki, dedikodumu mu yaptınız?

- Tövbe bizim başkan kalender adam; "Bak Yavuz dedi, bazı bazı Ayşen hanıma uğrayı-ver, halini hatırını sor. Bir ihtiyacı varsa görüver." dedi.

- Sağ olsun, sende sağ ol diyerek mutfaktan cevap verdi. Daha sonra Ayşen elinde mela-min tepside iki fincan kahve ile masaya buyur etti Yavuz'u. Kahveyi sohbetle, keyifle içtiler. İçinden "fazla kalmayayım, kuşu ürkütmeyeyim" diye düşündü. Müsaade isteyip, hemen kalktı. Güler kendisini kapıya kadar uğurladı, Yavuz bilhassa buna çok memnun oldu. Uçar adımlarla indi yokuşu. Yolda Hüseyin Hulki'nin arabasını gördü, yanına gitti. Başkan araba da Orhan ile konuşuyordu. Orhan işsizliğinden yakınıyordu. Patronun kendilerini jandarma marifetiyle kapıya koyduğunu söylüyor dert yanıyordu.

- Şimdi ne yapacaksın, ya da ne yapmayı düşünüyorsun? Dedi Hüseyin Hulki.

- Hiç, ne yapabilirim ki? Belki çocukları memlekete gönderip herhangi bir yerde günü-birlik işçi olarak çalışırım. Baktım olmadı, evi satıp bende memlekete dönerim.

Yavuz söze karışmak istedi, başkan elini kaldırıp Yavuz'u susturdu;

- Olmadı Orhan, olmadı! Büyük düşün!

Orhan:

- Nasıl büyük düşünebilirim başkan, elde yok, avuçta yok dedi.

- Ben söyleyeyim dedi Hüseyin Hulki; benim bir işim var hamdolsun, değil mi? İkimizin de ortak bir işi neden olmasın ki?

- Yapma Başkan nasıl olacak? dedi Orhan.

- Sen benim Orhan kardeşim, kadim arkadaşım değil misin? diye sordu Orhan'a.

- Orhan'da evet öyleyim evelallah.

Hüseyin Hulki devam etti;

- Eee daha ne olsun, hem ben düşündüm taşındım, senin mağdur olman beni rahatsız etti.

Seninle ortak yeni bir iş kuracağız. Ayrıntılarını daha sonra bilahare konuşuruz. Ancak şu kadarını söyleyeyim, sermaye benden, işletmesi senden olacak. Üstelik yüzde elli kar ortağı olacaksın. Birde sana prim olarak maaş vereceğiz. İnşaat müteahhitliği, arsa ticareti, yani emlak-çılık yapacaksın.

Orhan, beklemediği bu teklif karşısında afallamıştı;

- Başkan, elini öpmek ayağına kapanmak istiyorum, hani izin versen diyorum.

Hüseyin Hulki:

- Tamam dedi, yarın sabah seni evden alıyorum, haberin olsun. Yarın başlıyoruz. Şimdi ikinizde arabadan atlayın bakalım diyerek, Yavuz ve Orhan'ı arabadan indirdi.

Yavuz ile Orhan kahveye kadar hiç konuşmadan yürüdüler. Hüseyin Hulki'de doğruca eve gitti, canı çalışmak istemiyordu.

- Ben biraz yatacağım, akşam yemeğine beni uyandırırısın, gürültü istemiyorum diyerek yatak odasına geçti, akşam yemeğine de kalkmadı ve sabaha kadar deliksiz uyudu.

Sabah Hüseyin Hulki herkesten önce uyandı. Tıraşı bile otuz dakikadan kısa sürmüştü. Doğru dürüst kahvaltı bile yapmadı. Her zamanki gibi şık giyinerek evden çıktı. Arabasıyla doğru Orhan'ın kapısına gitti. Hiç yapmadığı bir şeyi yaparak arabadan inip kapıyı tıklattı, oysa herkesi korna çalarak çağırırdı. Kapıyı çalarken "Keşke kapıyı Gülfidan açsa" diye düşündü. Dilediği olmuş, kapıyı Gülfidan açmıştı. Gülfidan 1,75 boylarında, ince, sülün gibi bir kadındı. Göğüsleri dik, kalçaları yuvarlak ve oynaktı. Gözleri insanda efsunlu bir etki bırakı-yordu. Hüseyin Hulki konuşmadan öylece kalmıştı.

İşveli bir bakış ve cilveli bir edayla;

- Orhan banyoda duş alıyor dedi.

- Öyle mi çok kalır mı, ben onu almaya gelmişim dedi Hüseyin Hulki.

Gülfidan gerdan kırıp, saçını geriye atarak;

- Çıkar birazdan, çok kalmaz dedi.

Hüseyin Hulki kendini davet ettirmek istercesine;

- Şimdi kapıda mı bekleyeceğim diye sordu?

Gülfidan;

- İçeri gelin çay hazır diyerek eve buyur etti.

Gözleri parladı Hüseyin Hulki'nin; "Sıcak çaya hayır demem" dedikten sonra içeri geçtiler. Hüseyin Hulki uzanıp, Gülfidan'ın elini tutmaya çalıştı, Gülfidan heyecanlanıp geriye kaçtı. Tedirgin olmuştu Gülfidan; "Orhan!" diye seslenerek;

- Hüseyin Hulki ağabey geldi dedi.

Orhan;

- Çay ver otursun, az sonra geliyorum dedi.

Gülfidan çay verirken, Hüseyin Hulki'yle göz göze geldiler.

Gülümseyerek;

- İş açıyormuşsunuz, Orhan söyledi deyince, Gülfidanı süzen Hüseyin Hulki;

- Memnun oldun mu? diye sordu.

- Bilmem dedi Gülfidan, Orhan bilir.

Hüseyin Hulki Gülfidan'ın yüzüne gülümseyerek bakarak;

- Olur mu bütün çabam senin için, yani sizin için dedi.

Gülfidan işve ile gülümsedi;

- Allah razı olsun.

Hüseyin Hulki coşmuştu;

- Daha çok güzellikler yapacağım sana, başka kadınlar senin yerinde olmak isteyecek. Çünkü sen başkasın anlıyor musun dedi.

Gülfidan hülyalı, büyüü bir bakış fırlattı Hüseyin Hulki'ye, adeta susarak konuşuyordu.

Bir süre sonra;

- Bizde kadir kıymet biliriz evvel allah. Yeter ki, Orhan'ın bir işi olsun.

Hüseyin Hulki;

- Orhan'ı sık, sık il dışına göndereceğim, yalnız kalmaktan korkar mısın?

- Bilmem dedi Gülfidan. Sonra ekledi Hem niçin korkayım ki, siz varsınız, siz varken kim cesaret edip bize yan bakabilir?

Hüseyin Hulki bu iltifat karşısında şaşırılmıştı, biran ne söyleyeceğini bilemeden, istemsizce ayağa kalktı.

Orhan'da bu sırada yatak odasından "Başkanım geldim" diyerek seslendi. Ardından da sandalından içeriye girdi. Eşine bakarak, "Kız kahve yapsaydın başkana" dedi.

- İçmem dedi Hüseyin Hulki, bende ayağa kalkmıştım, madem geldin haydi gidelim diyerek kapıya yöneldi.

Dönüp Gülfidan'a bakarak:

- Hoşça kal dedi.

Gülfidan:

- Uğurlar olsun, kolay gele dedi.

Dışarı çıkıp arabaya bindiler. Hüseyin Hulki kendinden emin bir tavırla:

- Haydi Orhan, koşturma zamanı. Sana çok güveniyorum, sen çevrene parmak ısırtacaksın. Buna inanıyorum dedi.

Bir hafta gibi kısa bir sürede Orhan'ın çalıştıracağı dükkanı açılışa hazır hale getirmişlerdi. Dükkanın adını da Aslan Ticaret olarak belirlediler. Tabelalarına kadar her şeyi tamamdı. Orhan uzun zamandır işsiz olmanın da etkisi, ortağının da teşvikiyle tapusuz hazine arazisini parseller haline getirip kazıklar çakıyor, satılık imara hazır arsa diyerek, tabelalar koyuyordu. Aslan Ticaret işe, aslanlar gibi başlamıştı. Üstelik arsaları taksitli de satıyorlardı. Bu da yok-sul insanların umudunu artırıyordu. İki günde gecekonduğunu diken insanlar, birkaç gün için-de başka yakınlarını da getiriyorlardı. Bu durumda Aslan Ticaretin işine yarıyordu. Kısa za-manda kasaları para ve senet ile dolmuştu. Hüseyin Hulki'nin keyfine diyecek yoktu. Bir yan-dan Orhan'ı göklere çıkarıyor, diğer yandan da Orhan'ı birkaç günlüğüne de olsa İstanbul'dan uzaklaştırmak istiyordu. Böylece Gülfidan kendisine kalacağını düşünyordu. Neyse ki aradı-ğı fırsat kendiliğinden oluştu. Aslan Ticaret'in kapısına yanaşan siyah renkli makam arabasına benzer, camları siyah renkli arabadan Hüseyin Hulki'nin Tufan adındaki tanıdığı indi. Tufan Selimpaşa, Silivri, Çorlu taraflarında benzin istasyonları ve oteli bulunan bir adamdı. Karanlık işler yaptığı söyleniyordu. Beyaz kadın ticareti yaptığı ise hemen herkesin dilindeydi.

Hüseyin Hulki, Tufan'a doğru hızlı adımlarla yürüyerek;

- Tufan'cığım azizim, şükür yüzünü gösterene diyerek, kucaklayıp öptü. Sonrada koluna girerek, dükkanın kapısından içeriye soktu. İçerde Tufan'ı Orhan ile tanıştırdı. Hüseyin Hulki, Orhan ile ortak olduklarını söyleyip Orhan'ı yere göğe sığdıramıyordu. Orhan'ın çok çalış-tığını çok da yorulduğunu, birkaç günlük tatilin kardeşi ve dostu Orhan'a iyi geleceğini söy-lüyordu.

Üstelik gülümseyerek Tufan'a;

- Sevgili dostum Orhan'ın enerji toplaması için kaçamağa ihtiyacı var. Sen bu işleri bilir-sin, ne önerirsin diye sordu.

Tufan;

- Bizim otelimize gelsin, lafı mı olur, gönlünce ağırlarız dedi.

Hüseyin Hulki, bir kahkaha patlatarak;

- Tufan'cığım sen harikasin, ama en az iki gün iki gece kalmalı yani iyice rahatlamalı, anlı-yor musun dedi.

Orhan söze karıştı:

- Daha yeni çalışmaya başladığını, henüz yorulmadığını, daha çok çalışması gerektiğini, hem Gülfidan'ın kendisiyle gelip gelmeyeceğini bilmediğini, onunla da konuşması gerektiğini söyledi.

Tufan ile Hüseyin Hulki birbirlerine baktılar. Hüseyin Hulki birden ciddileşerek;

- Orhancığım ne Gülfidan'ı, biz seni zaten güllerin, çiçeklerin içine gönderiyoruz. Sen oradakileri koklamaya gideceksin. Bırak buradaki burada kalsın. Hem sen iş adamısın, Tekirdağ'a tuğla ve kiremit fabrikasına gidiyorum dersin, olur biter. Sen evi merak etme, gideceğin hatunları düşün istersen.

Orhan bu konuşmadan sonra yelkenleri indirdi. Ortağına hayranlık dolu gözlerle bakıyordu.

Hüseyin Hulki Tufan'a dönerek:

- Azizim yolculuk ne zaman diye sordu.

- Bugün dedi Tufan.

- Harika, tamam oldu. Haydi, Orhan eve geç Gülfidan'a vaziyeti anlat, duş al, giyin ve gel. Tufan seni buradan alacak dedi.

Orhan hızlı adımlarla eve doğru yürümeye başladı. Eve varması uzun sürmedi. Gülfidan onu

kapıda karşıladı. Orhan heyecanını gizleyemiyordu. Daha kapıda konuşmaya başladı. Tekirdağ'a kiremit fabrikasına gideceğini söyledi. Gülfidan hiç itiraz etmedi. Orhan hızlıca tıraş olup duş aldı, giyinip vedalaşıp evden çıktı. Karısına yirmi lira para verdi. Bir sorun o-lursa "Ortağıma haber et" tembihinde bulundu. Dükkana geldikten birkaç dakika sonra Tufan kendisini almaya geldi. Tekirdağ'a doğru yola koyuldular. Bindığı otomobilden çok etkilen-mişti. "Çok çalışmalı, çok kazanıp bu meretten bir tane kendime, bir tanede ortağıma alma-lıyım" diye düşündü. Otomobil ardında toz bulutu bırakarak hızla uzaklaşıp gözden kayboldu. Onlar yola devam ederken Hüseyin Hulki için zaman geçmek bilmiyordu. Yerinde duramadı. Birkaç kere Orhan'ın kapısının önünden geçti. Amacı Gülfidan'ı görmektir. Gülfidan'ın ne düşündüğünü kendisini bu gece eve alıp almayacağını merak ediyordu. Nihayet Gülfidan'ı Terzi Ziyet'in evinden dönerken buldu. Nazlı bir ceylan gibi yürüyordu Gülfidan. Biran öylece, karşılıklı susarak birbirlerine baktılar.

Hüseyin Hulki:

- Bu gece saat onda kahveni içmeye geleceğim, bana kahven var mı diye sordu?

- Kahve senden fincan benden olur mu dedi, Gülfidan.

Hüseyin Hulki dal gibi titredi, kalbi duracaktı;

- Tasa etme, hele gece bir geleyim de... diyerek gülümsedi.

Kimse görmesin diye hızla oradan uzaklaştı. Hüseyin Hulki doğru eve gitti.

Karısı:

- Bugün Fikriye abla uğradı, akşama bize gelmek istediklerini söyledi, bende buyur ettim dedi.

Hüseyin Hulki sesini yükselterek;

- İyi halt ettin dedi.

- Ne oldu, gene ne yaptım dedi.

- Sen bir şey yapmadın yavrucuğum diyerek karısının çenesini tutarak gönlünü aldıktan sonra, "Belediyede karakol komutanı ile karşılaştım. Hüseyin Hulki iyi ki karşılaştık, bende sana haber salacaktım bu gece Aksaray'da yemek var, seninde gelmeni istiyorum. Bu önemli bir yemek, mutlaka gel dedi. Koca Komutan davet etti, gitmemek olmaz değil mi?" diyerek hanımına baktı.

Kadın suskundu.

- Sen Sadık ağabey ile Fikriye ablaya selam sal, yarın akşam buyursunlar gelsinler. Hem yemeğe gelsinler yemeği de beraber yeriz dedi.

- Tamam kızı gönderir durumu bildiririm dedi eşi.

Eve girdiği gibi böyle bir konunun içinde kendini bulması bile tadını kaçırılmamıştı. Karısı şaşkındı, olup biteni anlayamıyordu. Sadece içinden "Bu adamın başına taş mı düştü" diye düşündü. Hüseyin Hulki ilk defa banyoya girerek, kendi başına eşinden hiçbir şey istemeden tıraş olup duşunu alıp çıktı. Eşi gördüklerine inanamıyordu şaşkındı;

- Sen bunları kendi başına yapabilir miydin diye sordu eşine.

Hüseyin Hulki'nin mülayimliği fazla sürmedi:

- Sus be kadın zırvalama, susmazsan sustururum diye gürlledi. Hüseyin Hulki hızlıca giyi-nerek evden çıktı;

- Siz yatın, ya sabaha karşı gelirim ya da gelemem.

Arabasına binip, şehre inen yola saptı. Gecenin karanlığından ve semtin sakinliğinden faydalanarak arabayı gözden uzak tenha bir yerde bırakarak, hızlı bir şekilde Orhan'ın evine doğru yürümeye başladı. Kimseye görünmemek için adeta gizlenerek yürüyordu. Gördüğü her karaltıda adeta saklanıyordu. Yolun biraz ilerisinde yedi - sekiz kişilik bir grubu gördü. Kim-ler olduğunu anlamaya çalıştı, "Boş ver Hüseyin Hulki, senin mühim işin var" diyerek yoluna devam etti.

Ama içindeki merakı gidermek istiyordu. Gizlenerek dönüp kalabalığa tekrar bak-tı. Kalabalık grup, duvarlara afişleme yapıyordu. Önce durdu düşündü, "Şimdi eve dönüp bunları ihbar etsem Oral Bey ve Asım Bey bana hayran olur, amma da süksüm olur" diye düşündü. Ancak Gülfidan'ı hatırlayarak, "Gülfidan hepsinden mühim, sizi Gülfidan'a bağış-ladım" diyerek oradan uzaklaştı. Sonra seri bir şekilde Gülfidan'ın evine ulaştı. Kapıyı yavaş-ça eliyle itti, kapı açıldı. Gülfidan hemen kapının arkasındaydı. Kırmızı ipeksi bir gecelikle kendisini bekliyordu. Hüseyin Hulki ayakakbılarla içeriye daldı. Çılgınlar gibi öpüşmeye başladılar. Gülfidan başını döndürmüştü.

Hele o inlemeleri yok mu Hüseyin Hulki'yi çılgına dön-dürtüyordu. Öpüşmenin heyecanıyla kapıyı kapatmayı bile unutmuşlardı. Kapı sadece örtül-müştü. Birbirine sarmaş dolaş halde yatak odasına girdiler. Gülfidan zaten çıplak sayılırdı, kendisi de üstünü parçalarcasına soyundu;

- Seni gördüğüm günden beri benim için sadece sen varsın diyerek kadının boynunu öpme-ye başladı.

- Canımm diye inledi Gülfidan.

Yoğun bir arzuyla sarıldılar birbirlerine, durmuştu zaman, şimdi sadece onlar vardı. Dünya diye bir gezegen de yoktu artık, sadece onlar vardı. Hüseyin Hulki Gülfidan'dan başka hiçbir şey görmüyor, şehvet ateşiyle yanıp kavruluyorlardı. Gülfidan her erkeği deli edebilecek bir eda ile inim, inim, inliyor, ah, canım, bir tanem çığlıkları birbirini izliyordu. Onlar dünyayı unutmuşlardı. Oysa dışarıda hayat tüm yakıcılığıyla devam ediyordu. Bir ara Gülfidan'ın ku-lağına bazı sesler geldi. İrkildi Orhan mı döndü diye tedirgin olmuştu. Hüseyin Hulki sarılıp tekrar yatırdı;

- Korkma bak belimde on dörtlü var, sıkırım kafasına, zaten gelemez. Onu bilerek gönder-dim, hem de çok sağlam bir dostuma teslim ederek.

Tekrar sevişmeye başladılar. Ancak dışarıdaki sesler giderek artıyordu. Gülfidan iyice tedirgin olmuştu. Fırlayıp yataktan çıktı, üstüne ince geceliğini aldı. Perdeyi hafifçe aralaya-rak dışarıya baktı. Dışarıda bir koşturmacadır gidiyordu. Dur yapma, kaçma, teslim ol, gibi sesler birbirine karışıyordu. Hüseyin Hulki'de isteksizce yataktan çıktı. Camdan bakan Gülfidan'ın yanına gitti. Arkasından kucaklayarak sarılıp, boynunu ve omuzlarını öptü.

- Gülfidan'ım aşkım, ben sana gelirken, anarşistler duvarlara bir şeyler yazıyordu. Jandar-ma onları yakalamaya gelmiştir. Bırak jandarma gebertsin o moskovları diyerek Gülfidan'ın yüzünü kendine çevirdi.

Gülfidan dönüp kendisine güvenle sarıldı;

- Aşkım korkuyorum, içimde tuhaf bir his var dedi.

Hüseyin Hulki kendinden emindi:

- Korkma bebeğim, hem rahatlatıcaksın söyleyeyim, Karakol komutanı yakın arkadaşımıdır. Hadi gel artık diyerek yatağa götürdü Gülfidan'ı.

Hiçbir şey olmamış gibi çılgınca sevişmeye devam ettiler. Dışarıda sesler gitgide artmaya devam etti. Ayak sesleri de iyice duyulur olmuştu. Askerler ellerinde uzun namlulu otomatik silahlarla adeta kelle avına çıkmış gibiydiler. Başlarındaki komutan çılgınca bağıırıyor, sağa sola komutlar yağırdırıyordu. Askerler telaş içinde oradan oraya koşturup dururken Orhan'ın e-vinin kapısına gelmişlerdi. İçlerinden biri dış kapının hafif aralık olduğunu fark etti. Hemen komutana haber verdiler. Komutanın keyfi yerine gelmişti. Evi kuşatarak çember içine aldılar. Evin iki normal penceresi, birde küçük banyo camı vardı. Her pencerenin önüne üçer tane asker koydu komutan. Askerlere, evden çıkanları vur emri verdi;

- O hainler kesin buradadır, buna eminim diyerek ellerini ovuşturdu. Sonra da yanına en güvendiği, dört askeri alıp kapıya yöneldi. Onlara da kesin vur emrini tekrarladı;

- Uçan sineğe bile ateş edeceksiniz, duyduğunuz her sesin geldiği yöne yayılım ateşi açacaksınız, bu bir emirdir dedikten sonra sessizce içeriye sızdılar. Her hangi bir teslim ol çağrısı yapmadılar. Uyarı ateşine de gerek görmediler. Önce evin içindeki sesleri dinlediler.

Askerlerden biri eliyle yatak odasını işaret etti, fısıldayarak;

- Buradalar komutanım dedi.

Komutan ve bir asker odanın kapısında mevzilendiler. Kapıyı tekmeyle açıp sesin geldiği yere mermi yağdırdılar. Ortalık birden cehenneme dönmüştü. Hüseyin Hulki ilk kurşunu sır-tına yiyerek, Gülfidan'ın üstüne yığıldı. Gülfidan neler olduğunu anlamadan bir merminin bacağına isabet etmesiyle çığlık attı. O çığlık attıkça üstüne mermi yağdı. Sesleri tamamen kesilene kadar sürdü bu yayılım ateşi.

Komutan:

- Yakın şu el fenerini dedi.

Feneri yaktı bir asker, askerler tetikteyken komutan ve bir asker de yatağa yaklaştı. İki can-sız beden üst üste düşmüştü.

Komutan şaşkındı, anlam veremedi;

- Ben bu komünistlerden hiçbir bok anlayamadım gitti arkadaş, ateş çemberinin içinde bile seviyorlar. Sözüm ona bizi terörist olmadıklarına inandıracaklar.

Sonra evin çevresini yasak bölgeye çevirip tertibat aldılar. Silah sesleri nedeni ile bazı ev-lerde lambalar yanmaya başlamış, perdeler de kıydan kenardan aralanıyordu. Ancak kimse dışarıya çıkamıyordu. Komutan kapının önünde dikilmiş bir vaziyette beklerken içerdeki as-kerlerden biri koşarak komutana geldi;

- Komutanım erkek anarşistin ceketinde nüfus kağıdını buldum diyerek Hüseyin Hulki'nin nüfus kağıdını komutana uzattı.

Komutan, - Bu karanlıkta okuyamam, adı nedir bu hainin diye sordu.

- Hüseyin Hulki Söğüt, komutanım dedi asker.

Komutan afallamıştı:

- Nasıl olur ulan, Hüseyin Hulki bizim adamımız dedi.

- Komutanım işte kimliği elimde dedi asker.

Komutan: - Ver bakayım, olamaz, olamaz! diye gürlledi, kesinlikle çalıntıdır bu kimlik diyerek, evin içine girdi. Gaz lambasının ışığında önce kimliğe baktı. Evet, Hüseyin Hulki'nin kimliğiydı. Ama komutan buna inanmak istemiyordu. Savcının gelip otopsi yapmasını bile beklemeden, üst üste yatan cesetlerin yanına gitti. Hüseyin Hulki'nin cesedini kaldırıp, Gülfidan'ın yanına uzattı. Elindeki feneri dikkatlice bir şekilde her ikisinin yüzünde gezdirdi ve kendini tutamarak;

- Hayır, hayır! Bu işte bir yanlışlık var. Hüseyin Hulki ölmüş olamaz diyordu.

İyice paniklemişti, ne yapacağını bilmiyordu. Komutanını aramak geldi aklına.

Telsizle komutanını aradı:

- Komutanım, biz bir operasyon gerçekleştirdik. İki teröristi çatışmada öldürdük. Ancak hiç inanamayacağınız bir şey oldu: Ölenlerden biri bizim yeni muhbirimiz "Hüseyin Hulki Söğüt" dedi.

Karşısındaki ses oldukça rahattı;

- Anlaşıldı Oral komutan anlaşıldı, siz gerekeni yapmışsınız, kutlarım sizi dedi. Oral komutan birden rahatlamıştı;

- Sağ olun Asım komutanım, tamam dedi ve telsizi kapattı.

Telsiz susunca ortalığı derin bir sessizlik kapladı. Sadece Oral komutanın sesi duyuldu:

- Vay be, demek ki muhbirimiz teröristmiş. Zaten terörist olmasaydı ölmezdi.

SON

HOZAT'IN EMEKTAR KADINLARI

Derleyen :Oktay AKMEŞE

DERSİM SOYKIRIMININ KRONOLOJİSİ

1937-1938 OLAYLARININ KRONOLOJİSİ

1937-38 Dersim direnişi Kemalist devletin Dersim'i işgal ve dağıtma girişimine karşı bir savunma savaşı olarak patlak verdi.

Direnişe öngelen 1928, 29 ve 31 yıllarında Dersimliler'den birkaç kez silahlarını teslim etmeleri ve başta Alişer olmak üzere Dersim'e sığınmış Koçkiri savaşçılarını iade etmeleri istenir. Bu ısrarlı tehditler ve saldırı hazırlıkları karşısında 1932'de Dersim'de bir kıpırdanma görülür. Karakollar ve nahiye merkezleri basılır.

25 Aralık 1935'te Tunceli Kanunu çıkarılır. Bu kanunla birlikte Dersim'in adı Tunceli olarak değiştirilir. Hemen sonra daha önce Birinci Genel Müfettişlik kapsamında bulunan Elazığ, Tunceli, Erzincan ve Bingöl'ü içeren Elazığ merkezli Dördüncü Genel Valilik kurulur (6 Ocak 1936). Bu genel valiliğin başına Dersim Valisi ve Kumandanı sıfatıyla Abdullah Alpdoğan atanır. Elazığ'da İstiklal Mahkemesi adı verilen bir askeri mahkeme kurulur. Bu mahkeme özel olarak Dersim için teşkil edilir. Tunceli Kanunu'nun geçerlik alanı sadece Dördüncü Genel Valilik kapsamına giren illerle sınırlı kalmaz. Sivas, Malatya, Erzurum ve Gümüşhane illeri de bu kanunun geçerlik alanına dahil edilirler. Böylece Tunceli Kanunu merkezi Dersim olmak üzere Kızılbaşlarla yerleşik tüm sahayı kapsamına alır. Dersim, bu kanunla "Yasak Bölge" ilan edilir. Ülkeye giriş çıkışlar özel izne tabi tutulur.

Alpdoğan, 1936'da Dersim'in Amutka, Pulur, Karaoğlan, Sin, Haydaran, Danzig ve Burnak gibi stratejik merkezlerinde askeri kışlalar ve karakollar inşaa ettirmeye başlar. Bu merkezlerden biri de eskiden Mazgirt'e bağlı olan Mamikan (Mameki) köyüdür. Bu köy adı Tunceli olarak değiştirilen Dersim'in yönetim merkezi olarak seçilir.

Demenan aşireti ile bazı Nazımiye aşiretleri kendi bölgelerinde yapımı başlatılan karakollara baskınlar düzenlemeye başlarlar. Çatışma böyle başlar (1936).

Seyit Rıza, askeri vali Alpdoğan'dan tekrar tekrar Tunceli Kanunu'nun iptalini (olağanüstü rejimin lağvını) ve Dersim'in ulusal haklarının tanınmasını talep eder. Alpdoğan'ın buna yanıtı işgalci orduları Dersim'e sürmek olur. Diyarbakır'dan kalkan uçaklar Dersim'e bomba yağdırır. Çatışmalar her tarafa yayılır. Kışın gelmesiyle zorunlu olarak kesilen çatışmalar 1937'de tekrar başlar.

Kemalist devletin Dersim'e dönük bir stratejisi ve programı vardı. Amacı Dersim'i kesin şekilde ilhak etmek ve insansızlaştırmaktı. Hazırlıklar çok yönlüydü ve Musul ve Hatay gibi sorunlar nedeniyle bir-iki kez ertelenmek zorunda kalman Dersim hareketi ancak 1937 yılında başlayabildi. Kemalist rejimin direnişe öngelen ve bir plana göre yürütülen bu hazırlık süreci gözardı edilirse Dersim direnişinin gerçek nedenleri anlaşılabilir.

İki yıla yayılan bu direnişi işgale öngelen hazırlık evresi dışta tutulursa Türk askeri hareketinin evrimine bağlı olarak üç aşamaya ayırarak irdelemek gerekir.

İŞGAL SÜRECİ

Kahmut köprüsünün yakıldığı 20/22 Mart 1937'den Seyit Rıza ve arkadaşlarının idam edildiği 15 Kasım 1937'ye kadarki süredir. Bu süreç kendi içinde 20/22 Mart-19 Mayıs, 19 Mayıs-26/28 Ağustos, 26/28 Ağustos-5/15 Eylül ve 15 Ekim-15 Kasım şeklinde bölünebilir. Dersim aşiretleri direnme yanlıları, tarafsızlar ve devletle işbirliği yapanlar (milislik yapanlar) olmak üzere üçe bölünmüştür. Bava, Alişer ve Sahan suikastleri ile Seyit Rıza'nın idamı bu zaman dilimindeki dönemeçlerdir. Seyit Rıza'nın oğlu Bava'nın öldürülmesini (Mart sonudur) takiben yedi kadar aşiret kendi aralarında bir ittifak oluşturup topluca direniş kararı alırlar. Ama bu aşiretlerin sadece birkaçı (Bahtiyar, Yukarı Abbas, Demenan ve Haydaran) bu karara sonuna kadar bağlı kalır. Alınan

karara göre her aşiret kendi bölgesini savunacaktır. Yusufanlılar'ın yeminlerini bozarak bu kararı uygulamayıları Türk ordusunun 19 Mayıs günü Kırmızı Dağ hattına dek ilerlemesine yolaçar. Bu ani ve beklenmedik durum direnişin kaderi üzerinde büyük rol oynar. Sivil halk kitlesel halde Kutu ve Kalan derelerine sığınır. Alışer'in öldürüldüğü 9 Temmuz'dan sonra asker hemen her dağın zirvesini ve her vadiyi işgal eder. Bu tarihten Sahan'ın öldürüldüğü 28 Ağustos'a kadar geçen sürede sığınaklarda sivil halktan binlerce kişi katledilir. 28 Ağustos günü Sahan'ın öldürülmesi (Bahtiyar direnişinin kırılması), 1937 direnişinin sonunu işaretler. Tarafsız aşiretler arasına çekilerek onları direnişe çağırın Seyit Rıza sonuç alamaz. Sonraki gelişmeler konusunda farklı versiyonlar mevcut. Ya teslim olmak ya da görüşmeler yapmak üzere gittiği Erzincan'da yakalanıp diğer tutukluların bulunduğu Elazığ'a götürülür (5/15 Eylül). 15 Ekim-15 Kasım arası yargılamalar ve idamlar tarafından belirlenir.

SOYKIRIM SÜRECİ

11/12 Haziran 1938'den 10 Ağustos 1938'e kadardır. 1938 yılı olayları "yasak bölgeler" olarak ilan edilen İç Dersim'in neredeyse tümü (Kutudere-Kırmızı Dağ-Sin ve Halvori kuzeyindeki Haçlı Dere hattından Mercan Dağları eteklerindeki Karacakale'ye kadarki bölge) ile Koçan aşiretlerinin bölgesini (Ali Boğazı ve çevresi) boşaltma girişiminin yapıldığı 11/12 Haziran'da başlar. Bu durum 1937 direnişine katılmamış olan adı geçen iki bölgede yerleşik Kör Abbas, Bal, Keçel ve Koçan gibi aşiretlerin çetin bir direnişine yolaçar. Bu direnişler özellikle 22 Haziran'dan itibaren toplu kıyımlar yoluyla bastırılır. Bu peryodun (1938 yılının) en önemli olayı adını Dersim'in Laçın aşiretinden alan ünlü Laç Deresi'nde cereyan eder. Laç Deresi'ndeki çarpışmaların en şiddetlisi ise 19-24 Temmuz arasına rastlar.

SÜRGÜN SÜRECİ

10 Ağustos 1938'den 31 Ağustos 1938'e kadardır. Bu aralıkta boşaltılmış bulunan bölge halkı ile diğer bölgelerden ayıklanıp toplananlar Batı Anadolu'ya önceden saptanmış yerlere nakledilir. İki yıla yayılan süreç içinde bazı anlar ayıklanabilir. 1937 yılının kırım zamanı özellikle Alışer'in öldürüldüğü 9 Temmuz ile Sahan'ın öldürüldüğü 28 Ağustos arasına rastlar. Bu aralıktaki en kanlı olaylar 17-18 Ağustos günlerinde Bahtiyar bölgesindeki çarpışmalarda yaşanır. Seyit Rıza'nın pek çok yakını da bu çarpışmada yaşamını yitirir. 1938 yılının kırım zamanı ise 22-28 Haziran arasında (boşaltılmak istenen Kalan bölgesinde Baltalı-kürekli muharebe), 19-24 Temmuz arasında (Laç Deresi'nde) ve 15 Ağustos'ta (Xeç baskını ve Xeç-Zimek toplu kırımını) yer alır. Katliamın zirvesi 1938 yılının işaret ettiğimiz peryodlarıdır. Ama 1937'deki 17-18 Ağustos tarihi de kritik bir tarihtir. Sonuç olarak, Dersim soykırımını anmak için bir tarih önermek gerekirse akla ilk gelenler 22-28 Haziran, 19-24 Temmuz ve 15 veya 17-18 Ağustos tarihleri olmaktadır.

1920'lerin sonları ve 30'lu yılların başlarına ilişkin raporlar, 1937-38 soykırımına öngelen dönemde Dersim'in işgalini tamamlamak ve ülkeyi insansızlaştırmak amacıyla TC devletinin yapmakta olduğu çok yönlü hazırlığın ayrıntılı bir resmini verirler. Dersim aşiretleri, herbirinin sayı ve silah gücü, karşılıklı ilişkileri ve çelişkileri konusunda ayrıntılı bilgilerin yer aldığı Jandarma Umum Kumandanlığı'nın Dersim adlı kitabı da bu hazırlığın bir parçasıdır. Bu kitap kaynak olarak MAH Raporu ve Birinci Umumi Müfettişlik (1927/8-35) raporlarına dayanıyor.

MAH (Milli Amele Hizmeti), 1927'de kurulmuş Türk istihbarat teşkilatıdır. 1965 yılında adı MİT olarak değiştirilmiştir.

Jandarma Umum Kumandanlığı'nın Dersim adlı kitabında dönemin İç İşleri Bakanı Şükrü Kaya'nın Başbakanlığa verdiği 18. 11. 1931 tarihli raporunun Ek bölümü Lahika başlığı altında olduğu gibi verilmektedir. Bu Ek, daha o tarihte (1931), hazırlığı yapılan saldırının başarısını takiben Dersim'de

kimlerin nerelere sürgün ve iskan edileceğine ilişkin olarak Başbakanlığa sunulmuş bir plandır. Burada yaklaşık doksan aşiretten 347 önde gelen ailenin (3470 kişi) Batı'ya ve Trakya'ya sürgünü, bunlardan 72 ailenin Tekirdağ'a, 38 ailenin Edirne'ye, 56 ailenin Kırklareli'ne, 65 ailenin Balıkesir'e, 73 ailenin Manisa'ya ve 34 ailenin de İzmir'e iskanı öneriliyor. Nakliye masrafı ve güzargahı bile saptanmış (Bk. JUK'un Dersim kitabı, s. 83-121, 1932).

1938 katliamı Kemalist yönetim tarafından, başta Mustafa Kemal olmak üzere Türk devletinin kurucuları tarafından önceden planlanıp gerçekleştirildi.

Bu kırımın önceden planlanan bilinçli bir stratejinin sonucu olduğunun kanıtları 19. yüzyıl sonlarından beri hazırlanan Dersim Raporları'nda, Türk istihbarat teşkilatı MAH'ın ve askeri müfettişliklerin raporlarında, İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'nın raporunda, Jandarma Umum Kumandanlığı'nın Dersim adlı yayınında, Meclis konuşmaları ve dönemin Türk basınında yer alan haber ve yazılarda apaçık sergilenmektedirler.

Bu belgeler üzerinde çalışılarak hazırlanacak bir dosya ile Dersim soykırımının içyüzü uluslararası kamuoyuna kolaylıkla anlatılabilir. Belli başlı dillere çevrilmesi gereken olan bu dosyaya ek olarak Dersim'de herkesçe bilinen toplu mezarları tek tek görüntüleyen ve 37-38 kırımına tanık olan yaşlı kuşağın ve 38 sürgünlerinin öyküsünü kaydeden bir belgesel de düşünmek gerekecektir.

Olayın anlaşılmayacak bir tarafı yoktur.

Osmanlı ve Türk yönetimleri kendi otoritelerini zor kullanarak Dersim'e taşımak istemiş, hatta mümkünse Dersim'i haritadan büsbütün silmek istemiş, Dersim ise buna karşı direnmiştir.

İşte Devlet-Dersim çatışmasının kökeninde yatan budur

Merkezi otoritenin zora başvurusu ve askeri seferleri doğal olarak kendisini savunmak zorunda kalan Dersimli'nin direnişiyle karşılaştı.

Bu şekilde başlayan Devlet-Dersim çatışması 1938 soykırımına dek devam etti.

Dersim davası işte bu süreçte gündeme oturdu ve yabancı bir gücün işgal ve imha girişimlerine karşı birbirini izleyen kendisini savunma amaçlı bir seri direniş içinde, özellikle 1916 veya 1918 yılı sonrasında giderek ulusçu ifadeler kazandı.

İşte benim Dersim direnişleri çağı dediğim bu evrededir ki Dersim kavramı Dersim-Kızılbaş halkının ve onun özgürlük sorununun ortak ve genel adına dönüştü.

Dersim, 1938'de bir soykırımla ve toplu sürgünlerle düşürüldü ve adı da daha 1936 yılından itibaren Tunceli olarak değiştirilip başında askeri sömürge valileri olan olağanüstü bir rejimle yönetilmeye başlandı. 1938 Eylül'üne gelindiğinde toplu direniş bastırılmış, bütün Dersim TC hükümeti tarafından 10 yıl için (1938-48) "Yasak Bölge" ilan edilmiştir.

Bu 10 yıllık programa dördüncü hareket denebilir Bu zaman zarfında yoğun bir Türkleştirme programı uygulanır. Resmî ağızlar Dersim meselesinin bittiğini ilan ederse de dağlara sığınanların oluşturduğu gerilla birimlerinin (yerel dilde Qol) mücadelesi 1946 affına dek sürer.

1923-46, Doğu'nun kolonileştirilmesi, elkonan zenginliklerinin Batı'ya taşınarak 1950'lerden itibarenki sınırlı gelişme için ilkel sermaye birikiminin sağlandığı dönemdir. Türk devletinin temelleri de bu aynı süreçte atıldı.

Tanzimat döneminde başlatılan ve 1930'lu yıllarda sürdürülen Dersim Raporları serisinde TC devletinin Dersim'i sömürgeleştirme, Türkleştirme ve dağıtma politikası açıkça görülebilir.

Örneğin 1930'ların başında hazırlanmış bir raporda (Büyük Erkanı Harp Reisi'nin Mütalaaları) Dersim'de "Yüksek idare memurlarına adeta koloni idarelerindeki selahiyet verilmeli", "Dersim evvela koloni (sömürge) gibi nazarı itibara alınmalı" (akt. Dersim, T.C. Dahiliye vekaleti Jandarma Umum Kumandanlığı, s. 218-19) şeklinde ifadelerle rastlanmaktadır.

1923-46 arasında işgal ve siyasi ilhak, 1950 sonrasında ise ekonomik ilhak gerçekleştirildi. Böylece Dersim ve Kürdistan zor yoluyla TC yönetimi ve pazarına entegre edildiler.

Tunceli Kanunu, Genel Valilik, Yasak Bölge uygulamalarının 1948/49'larda artık sona erdiği düşünülürse de, işgal (işgalin kendisi zor ve terördür) ve başka biçimler altında olağanüstü rejim biçimi halen devam etmektedir. Dersimli yaklaşık yetmiş yıldır şu ya da bu biçim altında askeri-faşizan olağanüstü rejimlerle yönetilmektedir.

Son olarak bir noktaya daha işaret etmeliyim.

Dersim’de karşı karşıya gelenler vahşi kapitalist ve sömürgeci bir uygarlık ile Morgan’ın deyişiyile Eski Toplum (Komünal Toplum)’du. Dersim’in yakın çevresi bir derebeylik rejimi ile kuşatılmıştı. Bu doğru. Ama iç kesimlerde, yani eski ve esas Dersim’de, asker, polis, yasa, mahkeme tanımayan, kısaca devlet nedir bilmeyen bir sosyal örgütlenme mevcuttu. Toplumun hücresi yerel dilde ezvete adı verilen Dersim gensiydi. Yönetim biçimi, değerleri, hukuku tamamen farklıydı. 1938’de bir soykırımla sona erdirilen cemi, cemaati, kendine özgü hukuku ile bu Dersim Komünü’ydü. Başka deyişle bir ilkel demokrasi ya da sosyalizmdi. Yıkılan Dersim gensi ve ona dayalı Dersim Komünü’nün incelenmesi önemli bir konudur. Şimdilik diyeceğim, sonraki Dersimli kuşakların kitlesel halde sosyalizme yönelişinde Türk Solu’ndan önce, kendileri farkında olmasalar bile içinden çıktıkları bu toplumun, önceki kuşaklar tarafından kendilerine aktarılan geleneğin önemli rol oynadığıdır.

1937-38 KATLİAMININ KRONOLOJİSİ

25 Aralık 1935

Tunceli Kanunu çıkarıldı ve Dersim adı Tunceli olarak değiştirildi.

6 Ocak 1936

Elazığ merkezli Dördüncü Genel Valilik kuruldu ve başına sömürge valisi yetkileriyle General Abdullah Alpdoğan atandı. Dersim’de stratejik merkezlerde kışla ve karakol inşasına başlandı. Ardından gelen karakol baskınlarının nedeni işgal ve soykırım hazırlıklarını önlemektir.

1937 YILI OLAYLARI (İSMET İNÖNÜ’NÜN BAŞBAKANLIĞI DÖNEMİ)

20/22 Mart 1937 (Kahmut Olayı)

1936’da başlatılıp kış nedeniyle ara verilen kışla-karakol inşası 1937 Mart’ında devam ettirilince, kesintiye uğrayan direniş de Karakol baskınları tarzında yeniden başladı. S. Rıza’nın köyü ve çevresi bombalandı. Türk askeri kaynakları ve Dersim’in hafızasının kaydettiği 1937 yılının ilk olayı 20-21 veya 21-22 Mart 1937 gecesi saat 11’de Pah-Kahmut bucaklarını bağlayan Harçık Suyu üzerindeki tahta köprüünün Demenanlılar ve Haydaranlılar tarafından yakılması ve civardaki karakola baskındır. Naşit Uluğ’a göre Dersimli büyük eylemleri genellikle 22 Mart sabahı başlatır, çünkü bu tarih güneş tapılan devirlerden kalma bir inanç gereği kutsaldır, ilkbaharın da başlangıcıdır. Onun sözünü ettiği Dersim takvimindeki Newe Marti olmalıdır.

26-27 Mart veya 26 Nisan 1937

Seyit Rıza’nın oğlu Bıra İbrahim (Bava), babası adına askeri hareketin durdurulmasını talep etmek üzere gittiği Hozat dönüşünde Kırğan köyü Deşt’te misafir olduğu evde uyurken öldürülür. M. Nuri, bu siyasi cinayeti Alpdoğan’ın adamı Binbaşı Şevket’in adamlarının örgütlediğini yazar.

Aşağıdaki mısralar bu cinayet üzerine yapılan bir Dersim ağıtından alınmadır:

Ax de Babo Babo
Kamo merdenā to rê sa bo
Mı va, yanê Babaê mı sono Xozatê vêsae
Ma rê cêno pilina na Kırmanci

S. Rıza, misilleme olarak Kırğan aşiretinin merkezi Sin bucağını ve karakolunu basar. Ordu, Kırğan aşireti eşliğinde saldırıya geçer. Böylece S. Rıza ve aşireti ile Bahtiyar aşireti de başlamış bulunan çatışmalara katılırlar. Çatışmalar filen toplu bir direnişe dönüşür. Aşiretler arasında genel bir birlik kurulamaz. Sadece Yukarı Abbas, Bahtiyar, Ferhad, Karabal, Yusufan, Demenan ve Haydaranlar’dan

oluşan toplam 7 kadar aşiret kendi aralarında direniş için ittifak kurup Halvori-Vank civarında yemin ederler ve topluca direnişe geçerler. Alpdoğan, aşiretler arasında birleşmeleri engellemek, direniş kararı alan S. Rıza liderliğindeki yedi aşireti tecrit etmek için çabalar. Bu amaçla söylentisi dolaşan boşaltma ve sürgün kararını yalanlamaya, saklı tutmaya özen gösterir. Ajanları dolayımıyla aşiretlerarası kavgaları körükler, direnişin önderlerini ortadan kaldırmak için çalışır. S. Rıza ile bir toprak meselesi yüzünden anlaşmazlığı bulunan yeğeni Rehberi ve çetesini kendisiyle işbirliğine ikna edip kullanır. Rehber, verilen görevleri yerine getirdikten sonra onu da öldürtür.

Nisan 1937

Askeri birliklere baskınlar. Direniş sürüyor.

1-3 Mayıs

Mazgirt'e ve Mazgirt Köprüsü'ndeki birliklere saldırı. Sabiha Gökçe'nin de katıldığı 15 uçaklık bir filo Zel, Kırmızı Dağ, Yukarı Bor (Keçizeken) çevrelerini bombalar.

8 Mayıs

Genelkurmay, Dördüncü Genel Valiliğe 8 Mayıs'ta genel tenkili (Bor/Kırmızı Dağ-Sin-Karaoğlan hattına ulaşacak hücum hareketini) başlatması emrini iletir.

19 Mayıs

Yukardaki emir üzerine 25. Alay Kırmızı Dağ zirvesini bir saldırıyla işgal eder, tespit edilen Nazımiye-Kırmızı Dağ-Sin-Karaoğlan hattına ulaşır. Bu saldırı için 19 Mayıs gününün seçilmiş olması dikkat çekmektedir. Bu saldırının başarısı Yusufanlılar'ın ittifak yeminini bozup direnmeyişlerine, dahası orduya destek olmalarına bağlanmaktadır. Bu ani ilerleme savaş alanındaki sivil halkın Kalan ve Kutu derelerindeki sığınaklara yerleştirilmesine neden olur. Aşiretlerin çoğu tarafsız, bir bölümü devletten yanadır. Direnenler küçük bir azınlıktır. Üstelik ittifakçıların bir bölümü saf değişmiştir.

26 Mayıs

Bahtiyar köylerine ordu baskını ve bu bölgede önceden boşaltıldığı görülen Resikan, Gözerek, Varuşlar, Çökerek ve Çat köylerinin yakılması.

Mayıs Sonu ve Haziran Başı

Haydaran, Demenan ve Yusufanlılar'dan bazıları teslim olur.

18 Haziran

Başbakan İnönü Elazığ'a gelerek sürmekte olan hareketi görüşür.

22 Haziran

Ordu birlikleri Zel, Bokir, Sıncık, Aziz Abdal dağlarını işgal ederler. Dersimli her dağ zirvesi, her bir vadi için, kısacası ülkesinin her karış toprağı için çetin bir direniş sergilerse de işgal ordusunun 19 Mayıs'ta ulaştığı hattı daha da içerilere (kuzeye) taşımamasını engelleyemez. Direnişçi köyler yakılır, sürülere elkonulur.

Haziran veya Temmuz

Asker Tujik Dağı'nı işgal eder. Bu dağın eteğindeki İksor Vadisi'nde sığınaklarda bulunan çoğu kadın ve çocuk sivil halktan binlerce kişiyi imhaeder. Mağaraların girişi betonla kapatılarak veya ağzında ateş yakıp içine boğucu duman verilerek binlerce sivil yokedilir. Bu sırada can havliyle dışarı fırlayanlar vurulur. Kısacası İksor vadisinde tam bir katliam olur.

9 Temmuz 1937

Dersim ulusal hareketinin S. Rıza'dan sonraki en önemli önderi Alişer, eşi Zariye'yle birlikte Rehber ve çetesi tarafından öldürülür. Sekiz-dokuz kişilik bu çeteye Hıde Pırço (Pırço'nun oğlu Hıdır) da katılır. Alişer ve eşinin kesik başları Elazığ'daki "Dersim Fatih" Abdullah Alpdoğan'a yollanır.

17-18 Ağustos

Bahtiyar mıntıkasında (Tokmakkaba-Titenik-Sarioğlan üçgeninde) çetin çarpışmalar. S. Rıza'nın ikinci eşi, büyük oğlu Şeyh Hasan, üç torunu ve bin kişilik kuvveti bu çarpışmada katledilirler. Bazı kaynaklar bu çatışmaların Koçan mıntıkasında yaşandığını söylerse de bu doğru görünmüyor.

28 Ağustos

Bu sıralarda direnişe S. Rıza ve Sahan önderlik etmekteydiler. S. Rıza Bahtiyarlılar arasında bulunuyordu. Direnişçi 6 aşiret reisinden yakalanmamış olan sadece bu ikiliydi ve Alpdoğan onların peşindeydi. 28 Ağustos günü direnişin önemli bir önderi olan Bahtiyarlı Sahan, General Alpdoğan tarafından satın alınan üvey kardeşi Pırço oğlu Hıdır tarafından uyurken öldürülür. Gövdesinden ayrılan başı Hozat'taki Türk kumandanına teslim edilir. Rehber'in çetesinden olan hain Hıdır, Hozat dönüşünde Sahan'ın kardeşi veya amcasıoğlu tarafından öldürülür.

Aşağıdaki mısralar Şahan üzerine olan Dersim ağıtından alınmadır.

Ule biye biye

Leminê biye

Sahan Ağaê mı ke merdo, nêmerdo (şiyu, nêşiyu)

Şikiyu thılsimê Kırmancıye

Bu ağıt olayların seyrini doğru ifade etmektedir. Çünkü Bahtiyar direnişinin kırılması (ardından Bahtiyar kırımı yapılır) anlamına gelen Sahan'ın öldürülüşü, gerçekten de Dersim direnişinin sonu olur. Sağ kalan Bahtiyar direnişçileri S. Rıza'nın aşireti Yukarı Abbas kuvvetlerine katılırlar. Fakat Sahan öldürülünce yalnız kalan Seyit Rıza, direnişe çağırıldığı tarafsız aşiretlerden bir şey çıkmayınca çok geçmeden yakalanır ya da bir versiyona göre teslim olur.

5-13/15 Eylül

S. Rıza Erzincan'a giderken veya gittiğinde yakalanır. Bir söylentiye göre yakalandığında komşu illere kaçmaya çalışıyordu. Bir diğere göre kaçma girişimi yoktur. Kendi kararıyla Erzincan jandarmasına teslim olmuştur. Bir başka yoruma göre Erzincan valisi aracılığıyla görüşmeye çağırıldığı Erzincan'da beraberindekilerle birlikte tutuklanır. Bazı yaşlılara göre gittiği Pülümür yöresinde ihbar edilip yakalatılmış ya da bu ihbar üzerine gidip teslim olmuştur. Kaynaklarda Eylül'ün 5'inde veya 10'unda yakalandığı yazılıdır. Seyit Rıza'nın yakalandığı haberini 13-14-15 Eylül tarihli Tan, Kurun, Ulus gibi gazeteler vermektedir. Yakalanışına ilişkin ilk haber 13 Eylül tarihli gazetelerde çıkar. Türk basını ve yetkilileri ondan "Dersim'in en ileri ve son sergerdesi" diye sözedirler. Seyit Rıza'nın yakalanması üzerine Mustafa Kemal, İsmet İnönü, İçişleri Bakanı Şükrü Kaya ve 3. Ordu Müfettişi Kazım Orbay Abdullah Alpdoğan'a bu başarısı nedeniyle kutlama mesajları gönderir, bunu Alpdoğan'ın tarihi bir başarısı olarak tanımlarlar.

Ekim ayı ortaları

S. Rıza Erzincan'dan Elazığ'a götürülüp orda toplanmış bulunan diğere Dersimli esirlerle birlikte (toplam 58 kişi oldukları anlaşılıyor) askeri mahkemede Dersim'i isyana teşvikten ve bu isyana katılmaktan dolayı yargılanır.

15 Kasım

Ekim ayı ortasında başlayan sözde yargılama 15 Kasım'da biter. 14 kişi beraat eder. Seyit Rıza da dahil 7 kişi idama, 37 kişi ağır hapis cezalarına mahkum edilir. 15 Kasım'da Seyit Rıza (1860/62-

1937) ve diğ er altı kişi Elazığ Buğ day Meydanı 'nda ş afaqla birlikte infaz edilirler. Bu altı kişi, S. Rıza'nın oğ lu Resik Hüseyin, Kamer Ağa'nın oğ lu Yusufanlı Fındık, Ş eyhan reisi Usê Seydi, Demenan reisi Cebrail veya oğ lu, Kureşanlı Hasan ve Haydaranlı Kamer Ağa'dırlar. Seyit Rıza'yı bizzat götüren ve infazları izleyen İhsan Sabri Çağ layangil'in aktardığına göre Seyit Rıza'nın son sözleri ş unlardı:

“Ewladê Kerbelayme, Bêxetayme, Aybo, zulmo, cinayeto.”

Kente girmeye cesaret edemeyen Mustafa Kemal, bu sırada Elazığ garında infazların bitmesini beklemektedir.

Bu idamlarala birlikte 1937 yılı direnişi sona erer.

Zamanın Başbakanı İsmet İnönü (İso Ker), Seyit Rıza ve beraberindekilerin idamı üzerine verdiği demeçte, “Dersim meselesini ortadan kaldırdık...Dersim müşkilesinden kurtulduk“ derken, Cumhuriyet gazetesi başyazarı Yunus Nadi, “Tarihe Gömülen Dersim'e Dair“ başlıklı 18 Kasım 1937 tarihli yazısında, “Senelerden beri adına Dersim denilen mesele tarihin ummanına katılmış ve ebediyen ölmüştür“ demektedir.

1938 YILI OLAYLARI (CELAL BAYAR'IN BAŞBAKANLIĞI DÖNEMİ)

2 Ocak

Dördüncü Genel Valiliğ in Munzur-Merho-Mercan dereleri arasındaki bölgeyi ve Kalan Deresi havzasını boşaltma kararı ve bu kararı uygulama girişimi. Bunun üzerine Ovacık'tan gelen yedi jandarma devletin o tarihe kadar gizli tutulan asıl amacını ve 1937 direniş ine katılmamış olmakla yaptıkları vahim yanlışı yeni farkedene Kör Abbas, Keçel ve Bal aşiretlerinden direnişçiler tarafından Mansul Uş ağı Köyü'nde öldürölürler. Ardından Mercan Karakolu basılır. Bu sırada iki asker daha öldürölür. 1938 Ocağ ının başında sıranın kendilerine geldiğini anlayan adı geçene bölge aşiretleri ittifak halinde direnme kararı alırlar. “Askeri içimize sokmayalım, silahlanalım, ittifak yapmazsak hepimizi tek tek kıracaklar“ diyerek direniş e geçerler. 1937'deki Kahmut Köprüsü baskını nasıl kasıtlı olarak birinci askeri hareketin sebebi gibi gösterildiyse, Mansul Uş ağı Olayı da bazı kaynaklar tarafından 1938'deki İkinci hareketin nedeni gibi sunulmaya çalışıldı. Her iki olay da TC ordusu tarafından birer bahane gibi kullanıldılar. 1938'deki ikinci hareket çevre illerden orduların aktarılması ve diğ er hazırlıklar nedeniyle, daha da önemlisi dış dünyanın tepkisini çekmeyecek daha uygun bir fırsatın kollanması sebebiyle ancak 11-12 Haziran'da başlar.

11-12 Haziran

İkinci hareketin (1938 hareketi) başlangıcı. Her taraftan Dersim'e giren TC orduları Kalan-Merho-Mercan vadilerindeki halkı boşaltmayı amaçlar. Burası, Buyer Bava-Mahmunut Geddiği-Birman Geddiği-Keller Komu-Katr Tepe-Koçğölbaşı-Badikan-Karasakal noktaları arasındaki bölgedir. Yani Munzur-Mercan dağlarının hemen dibindeki İç Dersim'in en kuzey bölgesidir. Zel ve Kırmızı dağlar hattının kuzeyi de hareketin kapsamına alınır. Kısacası 38 hareketinin asıl hedefi Asıl/Eski Dersim'dir, Kalman Ocağı'dır. Böylece yerinden yurdundan edilmek istenen İç Dersimli bir ölüm dirim savaşına girişir.

19-22 Haziran

Boşaltılmak istenen diğ er bölge Ali Boğ azı ve çevresidir. 19-22 Haziran günlerinde bu bölgede oturan Koç an grubu aşiretleri (Koç, Ş am, Resik) de direniş e geçerler. 19 Haziran'da Amutka Karakolu kuşatılır ve çevredeki Türk birliklerine saldırılır. Çarpışmalar 22 Haziran'a dek sürer. 22 Haziran'da Koç an aşiretleri Ali Boğ azı'na sığınmak zorunda kalırlar. Uçak filoları Ali Boğ azı'na bomba yağdırır. Ali Boğ azı'ndaki çarpışmalarla ilişkili bir Dersim deyiş inde şöyle denir:

Tornê Merwani koto zidê ma
Hawt bedelo fetelino, az ve azê ma dıma
Ma ve Mervani ra jüvini kerdo Ali Boğaji
Bıraenê, pêrodê, ma pêrodime
Hefê huyê hawt bedeli bicêrime

Bu deyişte Dersim hududu Kızılbaşlığın hududu olarak tarif edilir. Sivas ve Erzurum da Dersim'e dahil gösterilir. Dersim'in devletle kavgası kuşaktan kuşağa süren bir kavga olarak, Kerbala'nın devamı ve Yezit'le kavga gibi tarif edilmektedir.

Kureyşanlılar'ın Şeyhan kabilesi ile Yukarı Abbas aşireti Koçanlılar'ı desteklemek için direnişe geçerler. Böylece direniş doğusu ve batısıyla tüm Dersim'e yayılır.

24-30 Haziran

24 Haziran günü İç Dersim'deki Dolu Baba (Tujik) işgal edilir. Ordunun köylerini ateşe verip halkını boşaltmaya çalıştığı Kırgat, Boduk, Midrik, Mitgel, Hotar, Ariki, Tenkali, Meraş, Keçeler köyleri ve Hikü mezrasının silahlı sivil halkı balta ve küreğe sarılır. Baltalı kürekliler bu muharebe 28 Haziran'da kanla bastırılır. 29 Haziran'da Karasakal zirvesi işgal edilir. Reşat Hallı'nın verdiği rakkama göre 11-12 Haziran'dan 29 Haziran'a kadar tam 60 köy boşaltılır ve yakılır. Köyler ve ormanlar ateşe verilir, hayvanları dahil halkın nesi varsa "ganimet" (ganimet, düşmandan ele geçirilen mala denir) olarak gaspedilir, sivil halk ve direnişçiler kurşuna dizilmek veya batıya sürülmek üzere "esir" (düşmanın ele geçirdiği insanlar) edilip belirli noktalarda toplanır.

Başbakan Celal Bayar, 29-30 Haziran 38'de TBMM'de yaptığı konuşmada "ordularımız pek yakın zamanda...Dersim mıntikasının sakinlerini tamamen kaldıracak ve bu meseleyi esasından kesecektir" der.

Çukur ağıtından bir parça şöyledir:

Celal Bayar amo
Esmo ma rê meymano
Non sola ma neweno
Ma de xayın nia dano
Vano, zerrê mı terseno
Zalım az ma ra nêverdano
Kerdime top, berdime verê Kertê Mazgerdi
Ardi, verva ma ağır makiney qurmis kerdı

Temmuz

2 Temmuz'da asker Ahpanos, İksor ve Tujik dağına hücum eder. Çetin bir muharebenin sonucunda Tujik zirvesi işgal edilir. Kaçış yolları kapatılıp bir uçak filosu eşliğinde tek çıkış yolu olarak kasıtlı şekilde açık bırakılan Kalan Deresi'nde kırım yapılır. Devletin "haydut" diye sözettiği 3 direnişçi kendilerini uçurumdan atarlar. 14-16 Temmuz'da Kalan ve Demenan direnişçilerinin imhasına çalışılır. Mağaralar ayrı ayrı abluka edilir. Kalan Deresi ve Demenan mıntikası kasıp kavrulur. Ardından İç Dersim'de 1938'deki zorlu muharebelerin ağıtlara konu olan en ünlüsü, Laç Deresi (Dere Laçinu) muharebesi olur. Laç Vadisi'ndeki çarpışmaların en şiddetlisi 19-24 Temmuz günleri arasında yer alır. Dersim'in en namlı silahşörleri Laç'ta birlikte dövüşür ve yarım asırdan çoktur dilden dile dolaşan bir destan yaratırlar.

De, halo halo
Halê ma yamano
Ordîyê Tırki gurlağ amo
Dormê ma qapano
Pırode bira, pırode
Na qewğa aşirun niya
Merebê Dêsimi (Kırmancıye) u zalımanê Tırkano

TC ordusunun hedefi direnişin son sığınağı olan Laç Deresi'ni ele geçirmektir. Üç dört koldan kuşatılan Laç Deresi inatla direnir. Sonunda direniş kırılırsa da sade halk arasında direnişçilerin intikamlarını fazlasıyla aldıkları inancı yaygındır: “Ma hefe xo quret, hefe tayine ki serra quret“.

Halk, direnişçilerin tüfeklerinin arkasında yiğitçe düştükleri için onur duymaktadır: Mordem uyo ke pe tıfonge hode bııro!

Direniş kırıldıktan sonra vadinin tabanındaki mağaralar ve kayalıklar kuşatılır. Top ve makinalı ateşi ve tahrip kalıpları atılarak bu mağaralar içindekilerle birlikte imha edilir. Dışarı fırlayanlar vahşice öldürülür. Kimisi kendisini Munzur Suyu'na atarak intihar eder. 19-24 Temmuz arasındaki çarpışmalarda Laç'ta 216 direnişçi katledilir. Kırık Mağara'da dinamitle imha edilmekten korkan ve R. Hallı'ya göre aralarında Demenan'ın en önemli kolbaşlarından Hese Gewe ile Demenan reisi Cebrail Ağa'nın oğlu Hüseyin'in de bulunduğu 42 direnişçi teslim olur.

Ardından 27-30 Temmuz günleri arasında Mameki ve Erzincan tugayları ile Haydaran bölgesine yönelinir. Vartinik, Göldağı, Zel Dağı, Hengirvan, Zağge, Aşağı Rabat, Kutu Deresi girişi, Kerenko, Karasakal ve Buyer Bava'yı kapsayan tüm bölge kuşatılır.

1-10 Ağustos

Kuşatılan Haydaran bölgesindeki tüm direnişçiler mağaralarda sıkıştırılır. 100'den çok direnişçi öldürülür. 2-3 Ağustos'ta mağara ve kaya kovukları aranır. Çok sayıda direnişçi ve hayvan imha edilir. Hayvanlar ve eşyalar müsadere edilir. Direnişçi köyler yakılır. Ardından sıra genel bir taramaya gelir.

10-31 Ağustos (“Üçüncü Askeri Harekat“)

Bu harekat toplama, toplu halde kurşuna dizme ve 1931'de İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'nın raporunda planlanan Batıya toplu sürgünün hayata geçiriliş safhasıdır. Bu tarihler arasında Dersim'in her tarafında aynı anda başlatılan ve amacı “girilmemiş hiç bir yer bırakmamak“ olan genel bir operasyon yapılarak ‘yasak bölgeler’in içinden ve dışından en az 5-7 bin kişinin (aşiret reisleri, kolbaşılar, seyitler ve aileleri) batı illerine nakli ve iskanı başlatılır. Dördüncü Genel Müfettişliğin önerisi ve İçişleri Bakanı'nın onayı ile yerleşime yasaklanan, sürgün ve iskanı kararlaştırılan bölgeler iki adettir: 1-Kutudere-Kırmızıdağ-Haçılıdere hattından Mercan dağları eteğindeki Karacakale'ye kadarki bölge, 2-Ali Boğazı ve çevresi, yani Koçan bölgesi.

Bu sırada her yanda terör estirilir. 12 Ağustos'ta bir uçak filosu Ali Boğazı'nı bombalar. 13 Ağustos'ta Kırmızı Dağ çevresindeki çatışmalarda 300 direnişçi öldürülür. Aynı gün Ali Boğazı ve Tağar Deresi tabanındaki harekatta komlar yakılır, hayvan sürüleri gaspedilir. 14 Ağustos'ta 83 Demenanlı ve Haydaranlı direnişçi öldürülür. 15 Ağustos'ta Laç Deresi tabanında yeni bir tarama yapılarak 281 Demenanlı ve Haydaranlı öldürülür. Batıya nakledilmek üzere toplanan Yusufanlılar'ın 149'u imha edilir. 15 Ağustos'ta Zimeq ve çevresinde çok sayıda direnişçi (“ası“) imha edilip köyleri yakılır. Batıya sürülmek üzere insan avına çıkan 41. Tümen Deşt yöresindeki köylerde direnişle karşılaşır. Direndikleri ve direnişçilere yataklık ettikleri gerekçesiyle Zimeq/Zimbık, Xeç, Kırmık ve Bornak köylerinden 395 kişi öldürülür. Şıxmamed aşiretinin merkezi Hiç (Xeçe) köyüne bir gece baskını yapılarak top-mitralyöz ateşi ve süngüyle toplu kırım yapılır. Hiç ve Zimeq toplu kırımını işte bu sırada, 15 Ağustos günü yapılmıştır. Yine 15 Ağustos günü Çukur ve Pah civarındaki taramada çok sayıda Haydaranlı imha edilir. 31 Ağustos'ta yeni bir tarama hareketiyle esir edilmiş olan binlerce kişi kafileler halinde Batıda saptanan yerlere sevk edilirler. Hozat'a getirilen Karaca seyitleri ve halkı makinalı tüfeklerle katledilir. Sanırım Sarı Salıklı Seyit Seyfi Dede de bu olayda öldürülür. Böylece 31 Ağustos'ta askeri harekat tamamlanır.

-SON-

(Kaynak: SEYFİ CENGİZ, DERSİM VE ZAZA TARİHİ - SÖZLÜ GELENEK VE TARİHSEL GERÇEK, V. BÖLÜM)

Gül KAPAR

Reze Vêrde

Ez hazar u new sey o şeşt u bhoc de, Beştiya Qeza Qisle (Nazimiye) ra Dewa Xariga Binenê de amunê riye dina, Qe mektebê Tırku nê şunê ebê xo nuşte bê wendis mısunê. Hata bê hazar u new sey o heştayê dı weşıya xo dewe de ramitênê. Heştay o bhonc de gore çepçen ra amunê guretê nê, serra neway de sartê surguni ra zerrê ra vecu nê, amunê ostemol na meyandı, Xeyle reê ostemol de ki amunê guretê ne. Dorme komelunê çepçu de bê dorme komelunê Dêsim de mendunê. Serra dı hazaru des u zu de Zonê ma Zazaki sero fikrın u, dı hazaru des u dı de, Komela Arêyê Kay Tiyatro ebê olvozu ra pia naru, hata bı dı hazaru des u bhonc vistu sese gucige na kar de bünê, uzara ke raa xo birnê ra, zonê xora kamiya xora nê vışınê ra, Nika hona Zon u Zagonê ma rê çı xerê mı reseno cı aê sero fikrin Komêla Zonu Zagonê Zazau de ruunê. Zonê ma kamiya ma wo Zonê ma nuno sola ma wo

SANIKE

Gulsane 27 rozê ra dime tenêna amê ra xo... Nêwexane ra veciye. Kes nêamey vi ke, dest ra thurik erzo...

Tek u teynia eve hêşiriye veciye tever. Niste ro taxi, kewte ra rae.

Oncia ğeyalî rişay de sarr ro. Nêveciya sarrê xo wertê a silxetie ra. Mezge xo dé çewres fikir bi. İnu ki zuvin de denê pêro.

Ïyé ju vatenê:

- Nika kotî manena? To çê xo barkerd, berd. Dukanê de zê loda koliu nizna. Naro pêser...

Ïyé bini vatenê:

- Niade! Ne Aslan ra, ne ki Ceze ra veng vaz esto. Tı mika pêyser sona... Da dîma sebena?

Wertê ni cengi de vengê soferi ra cineqiyê ra. Amê ra xo. Sofere taxi va kê;

- Kerem ke xatun!

Gulsane perê soferi day vê cı. Amê war. Niste ro vapure...

Adapile de amê war. Thurik xo dime eve kaskerdene unt. Giran giran eve raoreşiyaene reste ve çê.

Kes çê de çine vi. Nerdwanu de nêşkiye ke thurikê xo bêro. Thurikê xo nerdwanu ro gırr kerd, qatê şî cêr peyê çeveri de vînet.

Thurik dîma zê domonê soyi, giran giran eve çetiniê reste ve çêver. Uza ra ki thurikê xo unt ve zerrê.

Phonc roji tek u teynia çê de mende. Ne kes ame, ne ki keşî telefon kerd.

Hama ravêr nîa qesey nêkerdî vi. Gulsane ke hona emelet nêbi vi, o taw Aslani va kê;

- Olvaza mı, tı çiyê ke qıswete kena! Ma! Ma çınay rê eştimê! Na roza nianêna de ke phoştî to medime, to rê wayrêni mekerime, ma o waxt olvazêni a ma çınay rê bena.... Tı qe qıswete meke!

Waa mı, nika ke tı emelet biya, Ceze berjinê to de manena. Eke nêwexane ra veciya, ez ki yênu. To amê ve çê. Pia nunê bare keme, hata ke tı biya rind. To kê va kê son, o taw niadame hal, mezal de...

Xeylé ğeyal kerd, fikriye, va ke;

- Né! No nia nébeno...

Roza şeşine kinc, kolé xo téde day aré, guret şiyé çé Guzele.

Guzele eve arebé, waştıy é xo ra pia amey vi...

Gulsane hiré asmi çé Guzele de mende.

O sîre de Gulsane xeylé fikriye zon u zagoné xo sero...

A roze ra tepiya Gulsane zaf vurriye. Ne zé viréni çhepbazéni améne ra viri, ne ki zé viréni kes ré inam kerdéne. Çiké zaf teyniaéni, zaf dez, zaf békeşîé di vi.

Xo ve xo va ke;

- Ez ewro newende amune dina. Na faê ra hiré o ke, ez newende yenu riyé dina. Ju ki, hazar u new se u şeşti u phanc de, maa xo ra... Xezale ra amuné riyé dina... Na rae ra ki beno çhor.

“Vané hiré heqé isani esté. Yé mı biyo çhor, na fae ra. Vazé ke, ju heqe, wayiré dina ra mı zéde gureta. Hén aseno. Eke hen yo, endi nara tépiya, qe thowa zé viréni nébeno, zé viréni nésono” va ke, xo ve xo gulsane.

Xo ré kar di. Karé xo ki, karo de rınd névi. Çimé qomi de, no kar karé céniku u çénuku nébi. No kar, karé camérdu vi.

Gulsane xeylé fikriye. Uste ra xoser va ke:

- No karé camérdu vo ki, ez gune biguréyine... Ez tim her ca, xo her kes ré naskerdene dine ke, bivéné, ez kamune...

Uste ra, kewte ra rae, şıye kar.

Caé rakewtene ki bi. No ke hesna, zaf sa biye.

Xo ve xo va ké;

- Diré asmi naza kunu ra, urzenu ra. Tené peru danu aré. Xo ré çé kira kenu, unca zé viréni...

Serkera xo Birsene, Gulsane fiste ra xo dime, şıye veré otebis de vinete. Desté xo eştı ve peyê xo. Va ke:

- Bé lewé mı! Rınd şérke! Ez ke se vanu, se vanu, çitur kenu, tı ki, zé mı aleqedar ve!

Ewro to lewé xo de benu ke, xaméni a to ravéro... Geyimo bin to teynia rusnenu... Hén şérke ke, thowa çımuné to ra mevéro.

Gulsane ki zé ae, desté xo peyê xo de ardi péser. Zé ae va ke;

- Xeré amey! Caé sîma kameji yo?

Raevanu caé xo vatené.. ju ve ju ra pers ra dîma, kewténe ra ver, berdené, cauné dinu de dené ronîştene. Tépiya otebis ra améne war. Caé de hén rep/ tik vineténe...

Seata otebis biyé pırr. Kewti ra rae. Birsene uste ra lewé çéveré werti de dolab kerd ra. Susé lavanta guret xo dest. Ju ve ju kerd destuné raevanu (şiyaoğu)

- Oğiré xeyri vo sîma tédine ré!

Guré xo ke qédiya, şıye heté veri. Mikrofon guret xo dest. Eve vengo de berz va ke;

- Raevané maé! Na sopé ma kewtimé ra rae. Soferé ma Mistefa ve Okkeş ra eve maviné ma Memed ra, ez ve verdesta xo(yardımcı) ra tedé pia sîma ré xîsmete keme. Hata ve Gaziantep, raa ma xeylé derga. 1270 kilmetre wa.

Suka Bolu de, Suka Aksaray de, ju ki Suka Pozantı de, vindeme serva werdi ve serva ağwe deverdane ré...

Ez ve verdesta mı ra zerré otebis de, ağwe, çay u qewa dame sima, eke bıwazé... Xosavi u kek ra dame sima. Sima ra kém nekeme...

Cané sima ke ağwe ya ki zovina çiyé wast sarré sima sero, biné seré otebis de, gozega de sure esta, béçike ero ciné, ma yéme, xısmeta sima ame huréndi.

Nika biletuné xo bicéré xo dest! Ez o yénu şérkeni. Dıma ki peyê koltıgu ra xonçay esté. İno rakeré! Ma sima ré werd u sımıtene ame. Na sope ma karkeré otebis namé fima ma ra, sima tédine ra “wes vé” vame. Raa sima akerdıyé vo.

Birsene defteré ve qelemé ra gureti xo dest. Çım sıkıt ra Gulsane va ke;

- Bé, mı péye... Rınd şérke!

Gune xeletie mevo... Tı ki bizoné...

Tédima şı ve lewé raevanu, cao 1 u 2 ra perskerd ve rihuyayis ra;

- Sima koti yéné war?

Mordemeki va ke;

- Bolu de...

Reyna persé;

- Baré sima esto, bagaj de?

Mordemeki va ke;

- Heya esto... Heto çep de dı çuali esté. Ju ki bawul esto.

Birsene çı cuav gureténe desinde defter ra nusnêne.

Ju ve ju tédine ra pers kerd, nusna... Caé tholl ki nusnay.

Şıye lewê şoferi, va ke:

- Mıstefa Beg! Telefon dana mı, zometuné ho ra? Na cauné thollu bıdine Anqara...

Şofer ra felefon guret Birsene...

- Aloo! Yısmayıl Beg! Ma ve xeyr! Ma Estemoll ra vecıyayme. Pılaqa ma 27 DH 127 a. Caé ke sima ra vajine; vist u ju, vist u dı, hirs u new ra hata ve çewres u phoncine sima ré.

Heya hey! Seate ju u ném de peron ra bime rast. Heya wes vé!

Telefon peyser da ve soferi.

Uste ra uncia şıye çéveré wertı. Biné çérengi ra senie vete, dé ra Gulsane dest;

- Qayim pêbicé! Lewé qoltuxé xo sané ke warro megino...

Da dima uncia biné çerangu ra taé péleké nayloni veti. İnu ra çay u qewa ve keki veti. Şenie sero téverver de nıznay.

Gulsane ra va ke;

- Xo bipéye! Qayim pêbicé xo. So heté veri de caé juyine u didine ra sıfte bike! Şenie veré raevanu de pêbicé, vaze: çay, qewa, kek... çı wazené? Kerem keré... Hata ve raevané peyéni.

“Dit selike, da delike...
Torné Thuji”

**SANIKE
ALİ KHODIK**

Pasayê beno. ê na pasayi zû xasbaxçe xo, hirê ki lazê xo benê. Namê lazê xuyê qızı AliKhodik beno. Rozê, pasa venga lazunê xo hirêmine dano, nisenoro cîrê weşiya xo keno. Vano.

- Emrê Heqi'ô. Rozê ez gînon pîro miron. Mî sîmarê hata nîka xêyle ogîd, neset kerdo, hama na weşiya xuya ke, ez nîka sîmarê ken u qe xovira mekerê, Xora na qesê mî ki, gosare kerê, gosunê xo kerê, . Merdena mîra têpia; zu, na Xas baxçei têsan meverdê, zu ki nêbo, nêbo, sîma na koê serê ma 'ro şêrê. Se kenê bîkerê, hama na koê serê ma ro meşêrê, Rozê pasa gîneno pîro mîreno. Mîreno, domanê pasay anê Xas baxçe i wertê xode kenê hirê barê, Xas baxçe de envay çêsît zerzawat u yemis vejîno. Her roz awe verdanê cî, to vana ceneto.

Rozê bîrâê pîli rê beno wesewese, vano: “Birayenê, ez wazen na koê serê ma serde reê şêrine, Mî merax kerdo, hala na koê serê ma sero çî esto? Piê ma çâê honde, vake meşêrê. Çîğaş ke bîray kunê 'ra ver, bîrao pîl yîne têde nêkeno, o, kuno 'ra rae sono. Sono, zaf sono, senîk sono, niadano ke zu dare rae serowa, soy pa pîrrê. Dare ra soy hên sur kenê ke awa fekê mordemi sona. Beno nêjdi, eke zu kokimê hao binê de ramerdîyai o Vano,

- Ma bê xêr.

- Xêr mênda.

Kokim perskeno:

- Kotira yêna, kata sona?

Bîrao pîl vano:

- Ma, xorê nîa na koy serde van şêri nê,

Kokim vano,

- Şiyaye ne rê so hama gunê reê remil berji, hala raa to rakerdiya, xerrê ser pêyser yêna nîna, Hala na uşîre bîjê, na soe ra kuye, to ke na dare ra zu soe arde war; bîzoni ke raa to rasta, to wes u war cêrena ra,

Bîrao pîl vano:

- Tew, Ma ei de çî esto ke, Bîde torê binê dare eve sou ra pîrr kerî,

Uşîre cêno kuno dare ra, sona pa manena, qe zu soâ ki nîna war.

Kokim vano:

- So, so, Uzağê to şên nîo, Mîra ke perskena; xorê racêrê so çê xo,

Bîrao pîl vano;

- La-lao hala reê nêy gostê, no sevano, So uzara khurroro pîxarrîn.

Bîrao pîl kuno 'ra rae sono. Xêyle ke sono beno vêsan, beno têsan tuwaê werden u sîmitene caê nêveneno. Niadano ke dûri ra lozîmê hawa dû kena. Xo ro yi dîy cêno, sono dano çêver ro.

- Ma ve xêr,

- Xêr mêndime Kotira ama? Sona kot? hal demê zûmin ke perskenê, bîrao pîl vano:

- Torê şüane lazîmo?

Mênik vano:

-Olle, hata nîka xêyle şüanêy amey çêverê mî ke, kêşî şertê mî nêşîkiya biyaro hurêndî, mî ki mîanê dine çerme kerdi; cîra zolî vetî, aha, çermey naê naza rê,

Bırao pil vano:

-Ma, hala ŧertê xo vase,

Mêrik vano:

- ŧertê mı, gunê, qe kês meqario, Çı beno bıbo, kam ke qariya, o bin mianê dey ra çerme u zolu bıvezo,

Bırao pil,

- Hêya, ez ŧertunê to qewul ken vano, uza lewe de beno ŧüane.

Ê Mordmeki ki, zu cêniya xo, zu ki lazê de xo beno. Sonde lazek beno têsan, vano:

- Bao awe,

Mêrik vano:

- ŧüane, bere ha mavên de tenê awe na lazêki de, no nao têtêde merd,

ŧüane beno awe dano cı, lazek hona çêverde zere nêamo; oncia vano,

- Bao têsanu ê. Reê hên, dirê hên, desrê hên.

- ŧüane keno ra desta sodıri. Mêrik perskeno, vano:

- To qariya?

ŧüane tersu ver vano:

- Nêê, hew Çae bıqari,

Beno sodır, mordmek urzeno ra, hengaji dono'ra süani pıŧıti, cıtê gau ki fino'ra ver, vano:

- Thajiya mı ke ŧiye koti kute ro, so uza mıre bırame.

Cênıka mı peroz nunê to ana uza.

Lazê pasayi gau fino'ra xo ver, thajiya mordmeki dime oncino, sono. Thajiye sona kemer u kuçu sero kuna ro. Lazê pasay nêkhetino cı ke bıramo, beno peroz ke hona gamê ca nêramıto. Qarino, hêrs beno. A sate cêniya mêriki vêjına, eve nun u most ra ana bınê dare de nana ro. Lazê pasay ra ki vana:

- Mêrikê mı vano. Nun buro, guçık mesıkno, Most buro, amen me sıkno. ,

Laze pasayi qarino, gawu cêno verê çêverê mêriki de vejino. Verê çêverê mêriki de ke vejino; mordmek perskeno:

- ŧüane, to qariya çıko?

Laze pasay vano:

- Çıtur mêqari! Thajiya to ŧiye kemer u kuçu sero kute ro, nêşikine ke vijyê ca bıramine, Cêniya to amê, vake, to vato. Nun buro, guçık mesıkno! Most buro manıke me dirno. Ez hona ki mêqarine, tıvana. Hên qarine ke, senık mend ke bıpeqine.

Mêrik mianê dey ra zole vezeno, uza fino ra. Lazê pasay niadanê ke xasbaxçê bıraê pili hao bêawe purmeliyo ro. Bırao wertên vano:

- Hala reê ŧêri, na bıraê maê pili rê se bi? Thawa cıra xever, qesê nêveciye, Sera xêyle waxt verd ra, bıraê mao pil merd mend, çı bi,

Urzeno ra, o ki koê seri serde sono. Zaf sono, senık ke sono, rastê dara saa sure yêno. Eke ke kokımê hao uza ronıŧıtiyo. Hal u dem ra têpia, kokım eyi ki zê bıraê dêyê pili cerevnenno.

Bırao werten ki uŧıra xo kuno ve sau ra nêşikino jüyê cıra bıyaro war. Uŧıra dêŧti ki sona pa manêna. Pa ke manena, kokım vano:

- So, so, Tı ki zê bıraê xo koğunde sona.

Bırao wertên gos pa nêkuno, beno rast, raa xoro sono. Sono, sono, xêyle ke sono; vêsan-têsan ke maneno, rastê zü mordmeki yeno. Vano:

- ŧüane torê lazım niyo, nêcêna?

Mordmek vano

- Heya, ŧüane cen hama, ŧertê mı esto. Eke ŧertê mı qewul kena, beno.

Lazê pasayo wertên vano:

- Ma, hala şertê xo vaze, belka yimıs beme

Mordmek vano:

- Şertê mı uo ke; Gunê, qe kês meqariyo. Kam ke qariya, o bin mianê dey ra çerme u zole vezen.

Bırao werten ki qewul keno. Beno son de, lazekê mordmeki beno têsan, vano:

- Bao awe,

Mêrik vano:

- Şüane, bere tenê awe na lazêki de, no têtêde merd,

Şüane beno awe dano cı, lazek hona çêverde zere nêkuno; oncia vano

- Bao têsanu. Reê hên, dırey hên, desrey hên, şüane keno 'ra desta sodır. Mêrik perskeno, vano:

- Qariya?

Şüane vano:

- Çaçê biqari, nêqarine.

Mordmek vano: Rınd ke nêqariya, zovi çerme to nıka rafişte bi.

Beno sodır, mord'mek urzeno ra, hengaji dono'ra şüaney phoşti, cıtê gau fino'ra ver, vano.

- Dıma so, thajıya mı ke şıye koti kute ro, uza mirê bırame. Cêniya mı nunê to peroz torê ana uza.

Lazê Pasayo wertên gau fino ra hover, thajıye dime oncino sono. Thajıye sona kemer u kuçu sero kuna ro. Lazê pasay nêkêtinu cı ke bıramo; beno peroz ke, hona vijoê ca nêramıto.

Qarino, hêrs beno. A sate cêniya Mêriki vêjina yêna. Ana, nun 've mosti ra bıne dare de nana ro, vana:

- Mêrikê mı vano. Nun buro, guçık meskino. Most buro amen me sıkno.

Laze pasay qarino, gawu cêno verê çêverê mêrik de vejino. Mord'mek perskeno, vano:

- Şüane, se bi, To qariya?

Laze pasayo wertên vano:

- Çıtur mêqarine. Thajıya to şıye ca nêdi; kemer u kuçu sero kote ro. Sodır ra hata nıka gamê cite hona mı ver nêşıya. Cêniya to ki vejiya ama, vana; to vato.

- Nun buro guçık meskino, most buro amen me sıkno. O çıko, hona ki ez mêqari. hên qarine ke, olle senık mend ke bıpeqi.

Mêrik zolê mianê ney ki vezeno, uza ra fino ra.

Lazê pasayio qız; Ali Khodık niadano ke xasbaxçê bıraunê pilu hao bê awe purmeliyo ro, vano:

- Hala reê şêri, na bıraunê minê pilu rê se bi. Tuwa cıra xever qesê nêvejziye. Hao, yine dıma xêyle waxt vêrd ra, pêyser nêceray.

Ali Khodık urzeno ra, o ki koê seri serde sono. Dür sono, nejdı sono rastê dara saê ve kokımı ra yeno. Perskeno, vano:

- Qe falan kês, filan mordem ame itaro şı?

Kokım vano, hal mezal nia-nia. Ey ra ki, zê bıraunê deyê pilu vano. Ali Khodık uşıra xo seke kuno ve sau ra; taê sau 've lızgê dare ra pia ano war. Uşıra xo cêno, lızgê dare ki eve saunê suru ra erzeno xo doşi, kuno 'ra rae pede pede sono. Kokım ey dıma vano:

- So, so. Belka to warê pasay şên kerê.

Ali Khodık sono rastê i mord'mêki yeno. Vano:

- Şüane torê lazımo?

Mord'mek vano;

- Heya wazon hama, bêşerti nêbeno. Eke şertê mı qewul kena, beno.

Ali Khodık vano:

- Ma, hala şertê xo vase.

Mord'mek:

- Şertê mı, nao: Se beno bıbo, gunê, kêş coru meqariyo. Kam ke qariya, o bin mianê dey ra zole vezeno.

Ali Khodık, vano;

- Hay hay. Ez şertune to qewul ken.

Beno sonde, lazê mord'mekiyo qijkêk beno têsan, vano:

- Bao awe.

Mêrik vano:

- Şüane, şüane, bere tenê awe na lazêki de, no têsde merd, ha.

Şüane beno dunike, awe nêdano cı, lazek hona çêverde zere nêkuno; oncia vano

- Bao têsanu nê.

Reê, dı rey ke şüane hên keno; mêrik vano:

- Nê lao, ney bere awe cıde biteqne, hew. sebiyo, boyna vano awe, awe.

Ali Khodık lazêki beno dunike, awe keno gula lazêki, ey uza xenekneno. Yeno kınare de niseno ro. Tenê ke werte ra waxt vêreno ra, mordmek gıneno pıro, pers keno, vano:

- Na lazek koti mend?

Ali Khodık vano:

- Ma, to mira nêva, bere awe cıde biteqne. Mı ki awe dêve cı hata ke pê teqiya.

Mordmek ax u wax keno, hama çı fayde. Ali Khodık desinde pers keno, vano:

- To qariya?

Mord'mek tersu ver vano:

- Çı hazet ke, ez bıqari. Ez nêqarüne.

Beno sodır, Mord'mek urzeno ra, hengaji dono 'ra şüaney phoşti, citê gau fino ra ver, vano:

- Thajiya mı ke şıye koti kute ro, so uza mirê birame. Cênika mı peroz nunê to torê ana uza.

Mordmek xo xode vano, na rayê xelasa to çına şüane. Rew herey çermê to vezen.

Lazê Pasayo qız ki xo xode vano, demeke nêy birayê mı eve na şerti kistê, vınde ez çitur hêfê xo cionu ne.

Ali Khodık gau finora xo ver, thajiye verdano ra. Thajiye sona kemer u kuçu sero kuna ro.

Ali Khodık sono xorê şıya dare de meredino ra. Beno peroz, cênıya mêriki vêjına yêna, nun ve mosti ra ana binê dare de nana ro, vana:

- Mêrikê mı vatêne. Nun buro, guçık meskino. Most buro amen me sıkno.

Ali Khodık nun u mostê xo weno, guçık sıkneno, amên ki sıkneno.

Citê gaunê mêriki cêno kas ro cêrr keno, sono çê mêriki de vejino. Mordmek perskeno, vano:

- Lao gaê mı kuyê?

Şüane vano.

- Hal mezal nia nia, dıma vano:

- To Qariya?

Mord'mek vano:

- Nêê! Ma, çê bıqari, nêqarine.

Ali Khodık vano:

- Ma eke hênio rınd.

Beno roza bine, Ali Khodık mali beno çırayneno. Mali beno her ca ra fetelneno, nêverdano ke mal xorê bıçero. Pêyniye de beno binê a dara saa sure. Vejino soe ser, mali temêy keno, vano:

- Ezo dare sanon ro, Malênê, fonu burê guleru mirê caverdê, hênıma.

Êh, Mal çı fam bıkeru ke, Ali Khodık dare saneno ro, binê dare de mali xorê çı ke di weno.

Pêyniye de yêno war ke, çî biveno; eke mali ne phoni verdê, ne ki guleri. zu iştiriye keli ra helqostê sou mendo. Mali têde uza keno boka vergu, zukek keli cêno sonde ano çê.

Mord'mek cira pers keno, vano:

- Malo bin kuyo?

Ali Khodîk vano:

- Ma, ez vejine dara sae ser, mı mal temêy kerd va; phonu burê, guleru mirê caverdê. Dare ra amune war ke; çî biveni. Mali ne guleri, ne ki poni verdê, têde pia werdê. zu werte ra no Kel baqıl vejiya, eyi mirê helqostê sou verdo. Malo bin pêro, mı verda ra, va şêro verg u hes bure. Sekena malê bêxêrê henêni Nêqariya. Mord'mek vano:

- Nê, nêqarine.

Beno sonde, mordmek ve cêniya xora qesê xo kenê zu, eke sıpera lêl de biremê şêrê. Ali Khodîk peyê andoli de ine gosdano. Sodır pesêwe ra urzenê ra, çimiyê xo kenê zerê çüalı kenê hazır ke; sodır barkerê şêrê. Ali Khodîk sono kuno zerê çüalê roni.

Sodır lel ra urzenê ra, barê xo barkenê, sanenê raye. Hawurê cı nêbênê ke Ali Khodîk zerê çüalı dero, ey tey benê. Xeyle ke sonê, raê ra mija Ali Khodiki yena, xo binde zerê çüalı de verdano ra. Mormek niadano ke çüal ra çiyê rezeno, vano "hey wax, ronê ma ki hao vîleşiya ro, boyna rezeno.." Nêzoneno ke Ali Khodîk zerê çüalı de miji keno. Xeyle ca ke son. zu dewe de vecinê. Kutikê dewe dormê nine cênê, yênê ke nine burê. Mordmek uşire ra verdano dime, nata vozzeno, bota vozzeno, se keno ke cira nêxeleşino. Cênika mormeki vana, nıka Ali Khodîk ke ita biyêne, ey ma na kelpu ra xelesnêne. Se ke hên vana, Ali Khodîk zerê çüalı ra vengdano, vano "Ezo itharo Zerê çüalı ra vecino, verdano kut'ku dime, her zu caê rê perreno. Mormek xo xode vano, hey wax, ma oncia nê şirteqeri ra nêxeleşiyame. Raê ra Mordmek ve cêniya xora pılanê vırazenê. Xeyle ke sonê, rastê çemi benê Mormek cêniya xoravano

- Bê ma ita barê xo ronime, ita serê pirdi de meredime ra. Ey cême wertê xo, ez sewelete urzen ra yen heto bin, o ke hewna şî, verdime'ro cı, pird'ro tiro keme, bı erzime çem, cira xeleşime.

Zê vatena xo ki kenê. Beno sonde, serê pirdi de zê vatena xo meredinê ra ke, hewna şêrê.

Ali Khodîk tabi pılanê nine hesno keno. Tariyê sewe de hona ke Mormeki cayê xo nêvurnu, verdino cı, mêriki pird ra erzeno çem. Cênika mêriki cêno peyser yeno çê mêriki de beno mokem.

Sanıki Sone Xorê Ez Manên Sima rê:

Na sanıke Qızêniya made Nazni Hennê Cênıya Hesên ê Ali ye Khali Marê Vatê nê.
Wertê Gul u Nuri de Bo Roê Xo....

-SON-

Ya Xızır

Demo demo
Asmênê xo gewro
Herdê xo gewro
Sodirê xo gewro
Bextê xo gewro
Thamê xo thalo, thirso, nêwerino
Ĝeribistano ...

“Çemê Muziri
Xanê Xıziri
Qelxanê wayiri
Halênê theyr u thuri
Mor u mîlawîni”
Her keşî rê caê to esto
Manê na bêkeşiya mi çiko ?
No çi ğezebo ?

“Ya Xızirê Thuzike
Ya ticia homete
Tenga ma de birese!
Ravê can u roy de
Wa u biray de
Xal u werezay de
Ded u dezay de
Dar u kemeri de
Vergê yabani de
Dîma ki maê neçari de”

Qese u qeyde: Mikail Aslan
Çimê düa: Hawar Tornêcengi

Cao ke; tede zoné pi u khaliki qesey
nébeno, mordemi ré çé u ware
nébeno... Torné Thuji

Hıdır Karakuş GULA DEWE

Gule, dewe de ju çêneke bi, rendeke bi, çime xo zeng bi, zê çike adırbi, domanone dewcone xode şine bızeki, guki çıraynêne. laceko cıra zof hez kerdêne, pêrine waştene ke gulede kay bikere, guleki ismailde kaykerdene, cokara laceki ismailde qarine, hem eyde qarine, hemiki perine waştene ke eyde havaline bikere. İsmail ke hona gıckekbi çê ino barkerd şî suka gırse, uca şî mekteb, heta universite wend, bi mualım. vist sera ke qe neşibi dewe. Eke dewera bar kerd hon new serede bi. İsmailiki gulera zof hez kerdêne, ino tim jubinde kay kerdêne, piya şine bızeko. çêneke ape xo eyde qarine ke gulera hezkeno.

Waxtoke çê ino barkerd, sifte ismaili hewes kerd ke şono suka gırse, merax kerdêne ke suka gırse senêna. Eyeke şine amene suke goynêne, vatêne çiyoke uca esto dewede çino. o çax fam nêkerdene ke dewe kuna viri, havale xo, bızeko verde domanone dewede kaykerdena xo kuna viri. Bar kerdenera roca raver havalone xode hatta şon kay kerd, qese kerd, qale suke kerd. zofiki gulede qese kerd, qese day cı, vake tim sukera tore çî anu, herke kewta mıvirı vozenu yenu lewe to. Guleki zof qese vati cıra, hama zofiki vana tı tim mı xapnena, onciâ mı xapnena. ismail vano nê heqbo nafa to nêxapnonu, mı tode laqi kerêne, tode kay kerdene, tı nêxapnêne. Gule zof atik bi, baqıl bi, zof çî fam kerdêne, cıra va ke; hayke şî suke kam peyser amo ? ez zanenu tı endi beşnêkena bêre, tike niama ezik jude binde bonu haval.

Rocake ino barkerd, gule inat kerd nêşî bızeko, maa xo sekerd nêkerd beşnêkerd buruşno bızeko, gule çêrebi, herse xo xırabın bi, zof domani cıra tersêne, maa xode, pi xode dêne pêro eke qari. Çê ismaili ke barkerd kewtira rae gule dorme inode feteline, werte dewe de nata bota amene şine, nezonene ke se bikero. maa xo, pi xo, cirane bini biay kom, inode çê bar kerd, hergu ju çıye ard inore. taine ron toraq ard, tayine bicki poti ardi ke raera bore, taine bostan ra hemu çî da are ard. wağt aşma paıza verêne bi, ino hegaye xo çiniti, tene roti ten ki kerd ardi, kerd bulğur, rone xo toraqe xo tey berd. maa ismaili zonêne ke endi sukede naine nêvenena. Bostane xo da are, naxire xo, male xo rot. siroke mal nağır rot, maa ismaili zof berbê , domani ki tey berbay.

Waxtoke kewtira rae, cêniyo vıviri fıstera jubini berbay. Heni zof berbay ke, waxto ke meyti sero berbêne henı berbay. Cüamerdo çıqayke xo kerd pêt onciã ki hestiri çimone inoraki amey war.

Gule o waxt daha rın fam kerd ke no çıode xırabıno, nê şone endi peyser ninê, o wağt gule vozda şî bivindi, xele wağt hegaode, yabande nata bota teyna feteli, ceme şonide veci ame çê, kesira taba pers nêkerd, kesiki ayera taba pers nekerd, sayke pili, qıcı herju ze jubini merax kenê, kes keside qale çê ismaili nêkeno. Ucaa nat xuya gule vuri, maa xo ebe zor ruşnêne bızeko. Nacaa ravêr domane dewe, gule ebe çef şine bızeko, domanone dewe hem bızeki, guki çıraynêne hemiki hatta şon jubinde kay kerdêne, zofi jubinde dêne pêroki ama

heta şon onciâ amêne were, kesi nêşine çede qal nêkerdêne.

Îsmail ke kewtira rae hetera merax kerd, hetera ki ebe hewes bi, hewese sukera zaf merax nêkerd. xeyal kerdêne ke suke de şono mektebone girso, beno mordemo de girs, gulerê, havalone xore sukera zof çi ano.

Rae dÛrebi, ismail qe nêzonake honde dÛri şono, ebe qamone kewtira rae, roca bine o wağt kewti suka girse. Îsmail çonrey raera kewtra, heni zonake hetta esia xo resenoci, şî hewnra esia xo ke şewa taria, cae nê oseno, roştiya qamone rae kena roşti, xerca rae taba nêoseno. ge merax kerd, ge tersa, çon rey pi xora pers kerd ke key resene suke ? pi xo tım cıra va; tı raku şenik mend, eke bi şodır reseyme cı.zerê maa ismaili, zere bıray u waa gıckeke kewt were, vırti ra, bi nêweş. o wağt ismail daha zof tersa, poşman bi, xobe xo vake keşka bar mekerdêne.

Pey peroci qamona ino kewte vapure, ismail şaşbi mend, ne dengız dibi neki vapure.Hem ebe merax, hemiki ebe ters dengız de ser kerd. ma xo, bıray xo, wae xo xelet pi xora persi kerdı. pi xoki hondeke zoneno honde cÛab da ino. Vist çor satera werd ra, pey peroci resti çexo u newe. Çeyi zofi bi, têlewede vıraştê, zeleqi jubinra. tai dı, tai hire qati, zofiki ju qato, çê ino ju qatbi, dewcê xo, havale xo biye kom perine piya bexo vıraşto. Ne dari este, neki hegai, neki koi estê. Sofaqi tengi, hemu ca çeyi, xerca çêyo taba nê oseno.

Orebe vere çexo u newede vınet, perine pia amey warke beşnekene bifeteli, sayke bi kut, benz betê maa xo, ye domano şıyo, nas nêbenê, peroki no halra tersay.

Tayi cirane xoiyi ke inora raver barkerdo ame suke, amey inode yardım de cı çê ino, bare ino arebera na ro, kerd zere. Tai cênione cirano cıre çay ard, ara nêro inore, inode qese kerd, o waxt tene terse xo verd ra, teseliya xo gurete. xerê cirano ameyra xo ser. peydo kî, rocane binoki cirani zof amy şî lewe ino. Tai biniki amey her ju memleketo bin ray. Domani dorme ismilde bine kom, taine persi kerdêne, taine tersi dêne cı. ismail xelê waxt zerera nêveciya, hetêra serba dewe, sarba gule merax kerd, heteraki terseno ke şero teber. domane cirane dewa xo amey ismil berd teber, xere ino musa teber.

Paiz ke ame ismail şî mekteb, mekteb de domani heni zof bike sifte hire ismaili şine. peydo peydo musa, mekteb deki domane dewcone xo bi, xere ino musa mekteb. Hay huy mektebide, werte lacekode, çenekode waxt verdra şî. Eke teyna mend, gegane ki hewnde dewe amene viri, hewnê xode gule dine, vıdari kerdenera cı paç kerdene. ismail heta üniversitera vecia beş nekerd şero dewe, tatilde gurine, pere guretene dêne maa xo. dire rey maa xo şî ame, Ayera dewe pers kerdêne.

lisa de, universite de çond rey çenekode gese kerd, cıra hez kerd, hama perinera ki bi ciya, qe jui ra, zeke gulera hezkerd inora hez nê kerd, beşe nekerd ke inode zone xo qese bıkeru, çêde maa xode qese kerdêne, tebera nê torene kesi de zone xo gese bıkeru. maa xo, pi xo u teme kerdêne ke tebera zone xo qese mekerê, gegane domnone dewcone xode ke teynabi dızdia jubinde zone xo qese kerdêne.

Îsmail dı sero ke bio mualım, derse dano domano. Endi emser qerar da cıke endi rey şero dewa xo biveno. ma xora va; xo hazırke ez to bonu dewe fetelnonu, zof kewta mı viri, qe neşi mıvirra. maa xoki zof çef kerd, tım fikire aede bike ismaili re gule bıwazo, gege, cıra

vatene tore gule bîwazime, ismaili vatene havala mı esta, nika guleki xore ju diwu, maa xo vatene ne ne ez zanonu ke gule ra to pina, hen nebine nika çon reyi zewecibi. ismili vatene coro heni beno ? mı wendo bio malım, gule dewede heta poncine wendo.maa xo vatene beso, wendena xo esta, rindeka, baqıla, çêra, aera rınd çene koti ? hala mira vace ? kamci çene nacay gulera hewli ?.

Tatil ame ismail be maa xo kewtira raa dewe. dewede çê ape xo bi, zê çe xobi, domane ape eyiki sukede çê inode şine mekteb, şine gureyine. Mekteb ke bi tatil, tai cêni domane xo guretene şine dewa xo, bostan ramitene, patesi, piyazi, patesi, fasila ramitêne, paizi kerdêne huşk, dêne are berdene suke. soe xo, tüye xo, muri xo, berge xo kerdêne uşk berdêne suke. domano dewera zof hez kerdêne, şine kewtene çem awe de kay kerdêne heta şon nêvecine, mose pê guretêne adır kerdêne we potêne werdêne. hem çênde ajne kerdêne hemiki jubinde kay kerdêne. eke nêşiy çê şine bir, şine kowu de feteline, kora sir dêne are, anux dêne are, vaşe çayi dêne arê maa xorê ardêne.

ismail hona rae rabi serba gule xelexayal kerdı, zê domano lerze kerd ke gulebiveno, merax kerd ke gule senena, maa xo zaf goynena. ama ismail ke ebe çımone xo mevêno inam nêkerdêne. otebis e vist satede suka dewa inode bi, ucara ki ebe orebe dewe ju satede şı dewe. sukera xelexasate kerd, çio ke ma xo waşt ismail e gureti, axsatara beliyo ke maa xo nafa dewede zof manena. maa xo xelexehediya gureti suka girsede.

Gule kewta vist heşt seri hona nêzeweciya, qoce dewede dı çêyi mendê, ye inoki laceki, xorti kes nêmendo, pero suko dere. gegane usari tai yene dire roci fetelinê peyser şone.gule vist sera ke ismail nê diyo, tım yeno viri, kunora viri, merax kena, duway kena ke rey bero. gule zof xayalcibi, ebe xayale xo ser şine. maa pi xo çon reyi cıra va; xazgunçi to estê, to bîzewecnime, gule qari, maa xode da pêro.ye ki xora teyna bi, heteraki gail bike gule ino ca meverdo, heteraki merax kerdêne, vatêne na çeneke se bena, çêde mende, neşi sere bexte xo.

Roce xayale gule bi raşt, esi pe ke ismail amo. cirane gule çê ape ismail bi.gule gegane cinia ape ismailra pers kerdêne, ae ra xeberi guretêne. dire reyi ki ma ismaili amê dewe, o çağ ma xode şine lewe, berdêne çê xo kerdêne meyman.

A roce hewne gule niame, verba şodiri şı hewnra, hewnde ismail di, dike ismail xozanode fetelino, verba gule yeno, adır kewt zere gule, zera xo ze toqmaqe dawuli kerdo gıme gıme, mız duman sore sero vecino, na hewni serra gule şodır rew esi xo, uşte ra mange diti, ara xo werde, maa xora va ke, ez mango bonu xozano de çıraynanu. maa xo taba fam nêkerd, hama xayale gulede ismil bi.

Gule kinçe xoyi ke biraune xo cıre sukera arde ye gureti pıra, xo xemelna, mange verdayra berdi xozano.Usar bi, hona vaşi nê çinitê, xozani çiçegude bi vindi, hemu ca kesko qewo,awreşi werte xozanode çerenê, zaranci dorme dewede wanene, sıqırciki, mirçki vanene, hopali, ana fatmayi, pepugi, hophopiki, qijai, hergo ju çeşte veng vecene, heli, hurhuri ki hewade çerx dane sayde xo cêrene. mılauni, mori şodır veci teber xo dane verba tici, osmen ebe tici heni bereqino ke ison beşnekeno ke tey serkerero. lerke teyri türi kene hayleme, gijenê, teyri xozanode teturo, çekçeku pe cêne bene lerkone xore. Gule mange ardi

xozan, xozane ino lewe xozane çê pi ismail de bi. gule ebe mango kewte xozan, sindore xozane çê ismil de vere xo çarna ra dewe vinete. nêniştero ke kince xo qîlerin mebê. Eynike xo vet biske xo, pore xo viraşt, çita xo newede şane sore xo.

ismail uşt ra ape xo be nacia xode, maa xode ara xo werde, xe le persi pers kerdi, çê gule pers kerdi. ara dima ape xora, nacia xora vake ez ewro dorme dewede fetelinu, kêyke qefelio ceronya yenu.

ismail vecia teber dorme dewede ser kerd, xozani, çairi çiçeg de bi vindi, kesku sûri, kewe u çeqeri bereqinê. va şaneno hegao buya çiçegi tey ano isoni. ismaili vere xo şana xozano, sore xo dawe dorme dewede hira hira ser kerd, pêser heni xori nefes guret ke cigera xo decê. hewa heni pake bi, heni weş buye dêne ke zere isoni bine weş, çêfe xo amêne. İsmail di ke ju çeneke awa mangu verde xozanu dera, giran giran nata bota feteliya, penide şî lewe gule, gule nas kerde, hama mexsus perskerd.

ismail: mabî xerdi, tî kama name to çiko ?

gule: tî kama ça perskene tore çî ?

ismail: nê wae ça heredina, ma eke pers nekeri çito to naskeri ?

gule: ma na dewe de dî çî este ez na çê rawo, tî nacara nia, tî kama ? kotira yena ? kata şona ? çî fetelina ? gereke tî xo naskerdene dê.

ismail: heqa to esta, lace bîray cirane şımao, naw beno vist sere ke ma bar kerdo. Harde maa u pi mî, cirane mî, havale mî kewti mî viri, amo ke hala kam esto, kam çino rey biveni.

gule: vist sria tîpa kam maneno ?, e ke mendê ki bene ybon şone, naa tepiya bivenê ke sebena ?

ismail: mîke venge to eşna, eke çîmetu de serkerd o waxt mî famkerd ke tî gula. tî gula havala mîna, bejna to vuriya bia derg, xuya to ki vuriya, hama çîme to nêvuri, mî çîme to nas kerdi, nê çîme gulê.

gule: Heya, mîki çîme to nas kerdi, venge to biyo qolind, bejna tuki biya derg, xuya toki vuriya, hama çîme tu nê vuriyi. hala tî vacê vist serira tepia ça ama ?

İsmail: Ça meari, amo çê ape xo, meterse nebonu meymane şıma. ham serba toki amo, mî tî qe nêkerda xo virra, tî qe çîmone mî verra nêşıya, mî rind kerd ke amo, tîm çîckekina to amene xaye le mî, tî çîqay vuriya, biya rindek, a çeneka gîjkına qîlerine şıya, xanîma de rindeke ama hurendi.

Gule: Teew, çîqay piline keno, tî biya mualım coka heni berz gese kena ? tî xode serke, qîlere to to sero kerme guretene, tîke kewta çem bine nerm awe kopır dene, maa to beş nekerdene ke to buşu, tî remene şîne, tersone sobnıra xo neşutene, nîka biya mualım piline kena, qale gîjke mî kena.

İsmail: Ne ne gule heqbo keşka ez tîm tora nezdi bine şıane malî bine. mî vake ze vereni

tode laço bikeri, hama tı ze vereni mıde dana pêro, tı veriki nia bi, qese şanene isoni, tıpia ki mı tora hez kerdene.

Gule: heya heya, tı weş zuro kena, tı veri ki henen biya, tıke qıce bi to ez xapnêne xo dardêne we bine vindi, ez tersêne, ez hem dorme bızekora feteline hemiki venga to dêne, tıke nêveciya ez berbêne, hetake ez nê berbêne tı nêvecine. tı vistseri biya vindi, vist seria tıpiya ça vecina? yena xo musnena isoni, zê domanina xo wazenake oncia mıde kay bıkere, tı qe neşermaina, qe heqıra nê tersena ? aybo aybo.

ismail: Eziki nêzononu ke tora sa vaci, heni tora kewtora durike, tı raşt vana, ez biyo vindi, mı xo ker vindi, suke axıle mı kerd têmeiyora, fikre mı kerd gılerin, to raşt va, ezke gıc bi gılerinbi hama fikre mı, ruhe mı pak bi. Tı amene mı viri, hama ze hewni, ze xeyali. Vist sera ke tı kuna mıviri, hewnê xode to venonu, wertê haylemê sukede mendo, eziki nêzonon ke ça niamo, mı teselia xo gurete, mı heni zonake to konu xovirra, hama hen nêbi. herke mı ju çeneke de ser kerd, tı ama mıviri, keyke çime mı gınara ju çime çeneke çime to amey mıviri, honde seria tıpeâ mı fam kerd ke mı tı nêkerda xovirra, honde ke biyo gırs tı honde kewta mı viri, vindaina toki bi gırs, mı rey dıke ezo nawu kewtora ra dewe.

Gule: Heya, xuya to qe nêvuria, tı rın weş isoni xapnena, bena vindi xapnena, xo dana we xapnena, bena eşkera xapnena, ebe geso xapnena, ez tora tersonu, nê zonn ke sebikeri, mı heni zonake hona hona tı kerda xovirra, tı oncia vecia vere çımone mı, ez nıka tora sa vaci? tı qe heqıra nê tersena ! qe nê şermaina ?

İsmail: Nêzon gulê ne zonu! xayale mı ez fistora na rae, eziki nêzononu peni sebena, hetake to meveni, tode qese mekeri teseliya xo nê conu.

Gule: Tı çı teseli cerena? ma indi doman nimeke jubinde kay bıkime, dire rocıra tıpiya tı cerenaya şona, tode çı gese bıkeri, ne bızeki mendi, neki şuane bızêko. ez mango çıraynonu, tı malımına kena. ez xozanode fetelinu, tı suka gırsede xo kena vindi. endi ne tı ismaila, ne ki ez gulê, vêdra şı. eke bine aqıle made çıye mendo eyi mekine, va ucade vındero, yaki vind bo şero.

İsmail: Gule, tı veriki niya baqıl biya, to hemu çı soe kerdêne, hemu çı pemitene, tora pers konu, tı ça nêzeweciya? nê persi xoraki konu, beşe nekon cuwabe xo bıderi, ez heni zanonu ke cuwab todero, cuwab tı bıde.

Gule: Ero ri to çıqay pêto, tı qe neşermaina, tı sukede biya gırs şerm merm tode nêmendo. ma qa ez waştıya to nêbine ! ma doman bime xore jubinde kay kerdibi, hemu çı verdra şı. tı biya qoce cüamerd, nê biya baqıl, zeke qe taba nê vuriyo, ama werba çımone mıde vıneta, zê domanina xo qese kena. endi beso, aybo, şo kare xo, pê mı liaqonê xo meke, ez indi doman niyo.

İsmail: Nê nê gule, aake tıvana a niya, nake domaniya va henbo, mı fam kerd ke bê to nebonu pil, aqıle mı, heze mı, eşqe mı, roye mı uca mendo, heta tı nêbe ez nebonu gırs, mı nia fam kerd. hen nêbine honde seri ra tıpiya ça bêri ? mı zaf xo soe kerd ke tı neşıya mıvirra, mı beş enekerd to xovirra kerı.

Gule: wule ke to gese xemelnay! tı gickekinede ki xele züri kerdêne, hama nıka rın biya husta, qese kerde zof, xemelnena qese kena. honde ison sukera yeno şono, kes zêto beş nekeno nia qeso bı xemelno, hama eziki gula veren niyo ke tı ebe geso mı bığapnê. Eke raşt cuab cerena, eke mıra wazena, dı aşmi na dewede vınde, dı aşmia tepiya bê, mıke heta u waxt cuab dı tora vanu. Nıka indi qese mınoke tora vaci çino, endi şo, mıra dür vınde, şar ma piya mevêno, qeso têra mekero, ma indi doman nime, aybo.

ismail: Gule, tıke savana henbo, hama ez wazon ke to bıveni, maa xode be çê ape mı, qeke nê uca to bıveni, belkâ uca jubinde qese keme. mıke tı nêdia çito vınderi ?

Gule: Wuy lemıne! hefe to! mı todıma xebere ruşne vake be ? to vist seri ez nêdiyo çito vınetı ?, eke dâmiş nêbena peyser şo lewe havalone xoyi suke, havale to uca zofi, veci şo ke ezik mangone xo bıçırayni.

İsmail cera ya şı , vere xo şana yabon, hete çêmi ser şı bıvındı. Gule hem çef kerd, hemiki herse xo tene guret ismailra. herse vist sere heni rew nê verenora. Hemiki gule ismaili imtın kenı, hala çıqay aera hezkeno, raşt hez kenı ya ki wazeno onca ae de kay bıkerı, xo bıxecalno. Heteraki xo be xo vana sukede honde çêneke rındeki este, universite de kam çı zoneno çond havale ey bı.

Ebe na ves vese gule kerd şon. Mange ardi kerdı zere dıtı, dest ri xo şut, şı lewe ma xode nişte ro. Maa xo rey lingora heta sore ayede ser kerd, o waxt fam kerd ke gule ewro xemeliya, qe nia nêxemeline. cıra pers kerd.

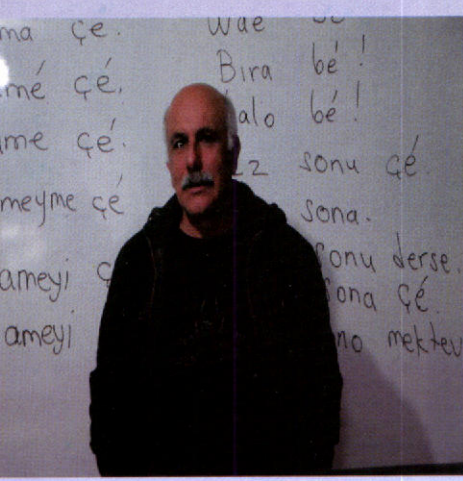
Maa gule: Gule, to ewro qe kes dı ? tı ça ewro heni xemeliya, eke ju esto mıra vace, ez bızonı, hala kamo, sene mordemo ?.

Gule: Kami bı venı, na dewede kam esto ? . ez xozande bı, mı serkerd ke ju haw verba mı yeno. mı çüye xo kerd hazır, juki kemere kerde lopa xo, eke mordemo xırabıno dıma verdi. ameke ismailo, xele mıde qese kerd, mı cıra va, veci şo, şar mevêno, ceraya şı.

Maa gule: udaay! nê çêne ça verdana dıma ?, ça tey qese nêkena ?, eke qese kerd se beno? ça aybo ? uki azebo, tiki azeba, kam sa vano vaco. Nıka ez be pi toa şome lewe ino, ez ma eyi soe konu, fikire ino musonu. Ez heni zonon ke o serba to amo. Tı merax meke, hen nêbine o mekteb de werte honde çeneko de ça nêzeweciıw ? ez hen zonon ke zera ey todera. Eke serba to amo endi çı wazena ? laceki wendo bıyo mualım, to beno suke kenı xanı, endi çı wazena ?.

Gule : heta nıka kotı bı, eke mı bıwazo ju mektube nêruşneno ? ez çito inamkeri ? Maa gule: ere heşbe kes meeşno, xexe, mı meqarne, tene baqıl vınde, tı endi doman niya, tene giran vınde, şenık qese bıke, tene goşte, duşmişbe fam bıke. Tı nêvana no lacek ça hona nezeweciyo, mektebde werte honde çenekode. Maa gule, vengı pi gule da, vake xo hazırke none xo borime şime lewe meymano. xele çefe xo ame hurendı, serba gule zof merax kerdêne.

-SON-

DOS KERDENE: Yismayil MİRZA

Khalikuné ma vato ke;
 Kam xoser o, aqıl sarre de ro...
 Ma ki vame ke;
 Kam sayir u nuser o, o pau ser o...
 Qomo bé sayir u nuser, destu verde ro...
 Qomo ke sayir u nuseruné (nustogú) xo ré wayir niyo, o...
 Sayir u nuseri, wayiré waley(welati) é...
 Kar u gure u nusi(nustey) é dinu tapuyé waley/ welati yé...
 Wazenu ke ewro nuseré / nustogé de ma, sima nas kerdene dine...

YİSMAYİL MİRZA

1958 de Dewa Kortu de amo dina.
 Kortu, suka Mamekiye ra 23 km. duri a.
 Werté kou de, siya koé Sakoy de dewa de gırs a.
 Çıqa ke tırr u kend a, dewa de rindeka.
 Verde saré Kortu péti vi. Zof gureyéne. Nıka dewe sayke thola.
 İyé ke soné dewe de manené, zédey teqawuti é.
 Kes hén zé viréni négureyéno.

*
 Piyé Yismayil Mirzay hosta é dês vi. Timutım hostaéni kerdéne.
 Moa xo kar u gure u suxré dewe dımıra viye.

13.04.2015

Mektevo virén dewa xo de vend.
 Serva mektevuné binu şi Mamekiye.
 Mektevo Wertén u Lise Mamekiye de wende.
 Serva mektevuné berzu şi suka pile. Şi Henguria/Ankara...
 1984 ine de Universita de wendene baskerde...
 *

Vist u héşt serri malıméni ra dıma teqawut bi.

Wayiré dı domonun o... Nıka weşiya xo Estemoll de
 rameno. Welat ra eleqa xo nébirreno...
 *

Zoné Zazaki ra, nara ravér hiré kitavé xo véjiyé.
 Silema - 1 (roman) 2004 ine de vet.

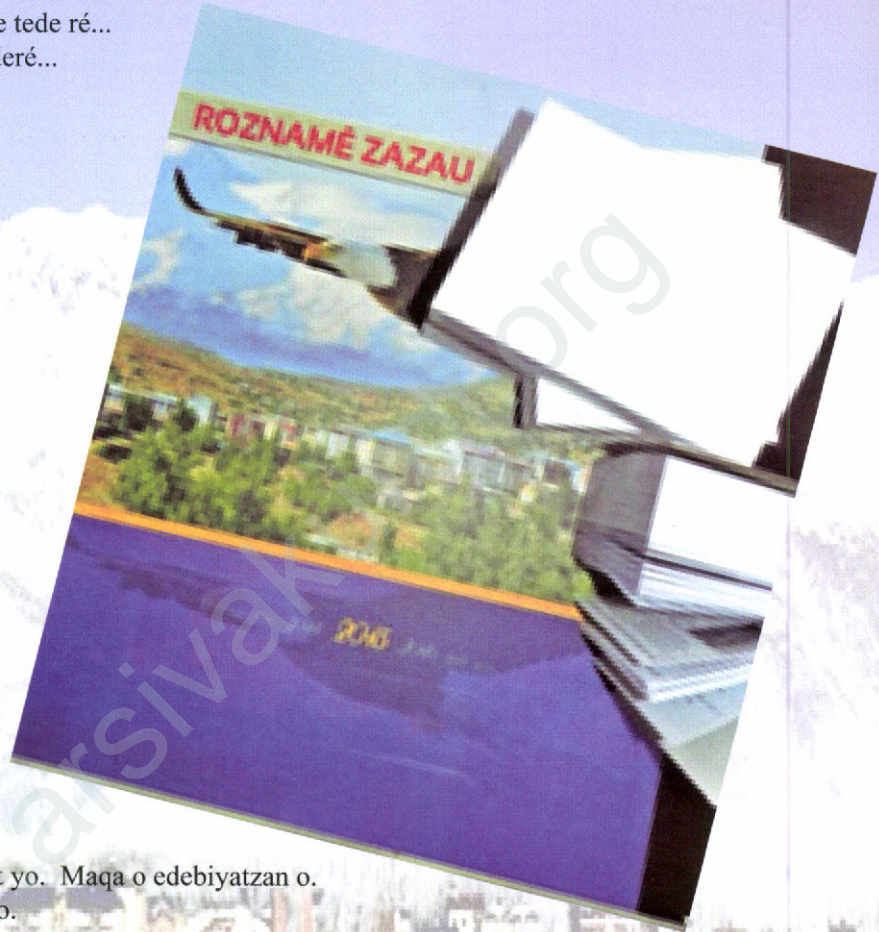
Hedıré Mı Nino 2010 ine de vet.
 Havalé Roza Tenge 2013 ine de vet.

*

Hama karé de dey o hewl Teqvim (SERRENAS) é 2015' ine o. Seraser, yané pelga viréne ra hata pelga peyéne, téde Zazaki ra nusno...

Teqvim (SERRENAS) é ey de çı çino ke:
 Zoné Ma, zagoné ma, tarixé ma, welaté ma tede ro.
 Weşie, néweşie, werdene, simitene tede ré...
 Kar u gure, mal-ga, theyr-thur tederé...
 Demi, asmi, roji tederé...
 Zonaene, ilim u irfan tede ré...
 Sayir u nuseré ma tederé...
 Roştidar u zona é ma tederé...

imutim Zoné Ma sero gureyéno.
 Zon u Qomé xo ré xîsmete keno.
 Heté ra ki; kritik nuser é edebiyat yo. Maqa o edebiyatzan o.
 Yané malimé edebiyati/ literatur yo.

*

Eve qesa Yismayil Mirzay vazime:

“Wodet o khan o. Vané; karo rınd, karo hewl guné eve araqé hostay mir vo ke, werté qom de qimet bicéro”

Zoné Zazaki de roman u hekat nusnaene dewam keno...

QELEMA EY QEWİNE VO!
 DEST U PAYÊ EY CORU MEDEZÊ !
 REW REW KITAVUNÊ EY BIWANİME!

Tarix

Tarixé Zazau, tarixé heşiriyo. Zazau hen ke zor diyo, hen ke dez diyo, nika néwazené ke béaré era xo vir. Kam tarixé heşiriye ra haskeno ke, Zazay ki hasbikeré.

Haqa tarixé Zazau de virende nae vaji-me: Tarixé Zazau dı letey yo. Leto viren de wa-yiré dewleté, qewetinyé, zonaegyé. Saré dormé xo ré rındyé, phoşt dané dormé xo. Çımé saré dormi ki yinu ser roo. Zazau de niadané, rae ra hen soné. Hama tarix ju qeyde ser démnédino. Taé namé komete keno hewl, keno pil; taé ki keno qız. Mordemé esto; zengino, dewlemendo. Rozé yena domoné xo mezmur manené, pars kenéare.

Leto peen de dewleta xo çina. Xo eve zagoné xo né, eve zagoné qewetinu ifade kené. Werté yinu ra heté juy cené, raa yinu ra soné. Nae ré sevev ki dewleta xo vind kerdena, qewete ra kotena.

Nustoğé tarixy, Herodoty ra nika, tarixé qewetinu, tarixé begu, tarixé sah u padısaü nus-no. Nika taé koté era werte, ero tarixé Zazau ce-rené, soné kitavé Şerefxany Şerefname de nia dané ke tarixé xo eskera keré. Besenékené. Ta-rixé Şerefxany de tarixé Zazau keymyo, Zazau keymyo, hem ki vindbiaena Zazau ser ro qesey keno Şerefxan, werté honde çi de tarixé Zazau eskera kerdene ki karé hostauno. E ve hewes kerdene tarix meydan névejino.

Tarixé Zazau guné werté tarixé Persu ra weçiniyo. Zazau wu waxt qeweta xo kerda qeweta Dariuş ser. Dewleta Dariuş Zazau ré rınd ama. Dıma ke dewlete biya qewetine, dismené xo ki biyé jede. Werté dewletu de mifaaté xo dıma şiyaene wu waxt ki qenun viyo. İskendero Pil milat ra avé amo, dewleta Akamenışu rızna, harrdé Akamenışu de dewleta xo naro. Hukmé dewleta Maqedonuzu hata M. Dıma serre 205 tesir kerdo.

M. D. serre 205 de dewleta Sasanü niya-ro. Dewleta Sasanü, dewleta Zazauna. Xora dewleta Sasanü eve namé khaliké dewlete pésa-naoğu name biya. Namé khaliké yinu ki Zazan viyo. Ma de name kilm kerdene ver ra wodeta. Zazan biyo Zaza.

Wodeto vireno. Béaré era xo vir hala namé dewleta “Emevü”, namé dewleta “Avasu koti ra yené. Yinu ra dıma namé dewleta “Selçu-qızu”, namé dewleta “Wosmanızu” koti ra yena. Té de namé mordemé ra yené. Na name ki ya pilé hezbeto, ya pilé dewlete péसानaoğyo. Zaza ki namé Zazani ra yeno. Pilé hukumdaré dewleta Sasanu wuo.

Sasanu dewleta xo kerda qayime, welaté xo ré wayir vejıyé, dismenuné xo de dopéro, dewé xo, suké xo kerdé rındy. Hen kerdo ke saré xo ret kero, weşıya xo rınd biramo. Hukumdaru ré saray vırasté, xezna xo kerda jediye; hata ke eskeré Aravu amo dewlete rızna.

Wu waxt serre M. Dıma 637'a. Wodeté wu waxti, kamy ke herv kerd vındy, her çiyé xo ki keno vind. Mal milké xo beno yé sary, pasa beno heşir, beno kole. Kokımy kuşiné, cenci bené koley, bazar de roşiné. Kam ke xeleşiya dury remeno. Padısaé Sasanü Yezdigirdo III. remeno sono Xorasan. Keno ke wuza ra dusté Aravu de vındo, hama besenékeno.

Haq yisony ra reé veré xo meçarno, rey-na ranécereno nianédano. Yé ey ki hen biyo. Hama begeny jé zernya, wele ro gıno ki rozé yena berreqino. Waxt vérdora, roze ama yinu dewleta Samanu sanapé.

Eba Müslim Xorasanı ke eskeré xo ceno kunora rae, dewleta Emevü rıznenno, nafae ki Bağdat de dewleta Avasu nınaro. Dewleta Avasu ki jé dewleta Emevü saré İrany ré zulm kena. Dı sey serre ke kuna werte, Zazay unca bené qewe-tın, hukmaté xo Bağdat de nanéro. Çıvao ke Deylemij vatena xaliké Avasu ser né, vatena xo ser soné, heté Hz. Eli cené. Na ki hem Avasu ré, hem ki sunniyé dormé

Avasu ré rind nina. Nia-dané ke wuzmé Büveyhu de névejiné, xeve rusnené begé Tırku Tuğruylu ré, vané “Bé ma ninu dest ra bixelesne!” Wo ki Werté Asia ra barkeno, kuno harrdé Írany, dewleta Büveyhu rıznenno. Zazay unca welaté xo caverdané, vejiné kou ser, kuné biné esketu. Nika “Haşhaşı” yé ke vané, yiyé. Zazau ra taé heté Xorasany ser remené, dormé Deylemy de qelau de ca cené, wuza ra dané dewleta Selçuqızu ro, taé ki remené heté kouné Anatoliye ser soné.

Dı sey serre ke kuna werte nafae ki Mo-ğoly barkené yené era Zazau ser. Serre 1266’a. Zazay unca welatuné xo ra bené tever. Jede heté Anatoliye ser remené.

Dezo pee ki Yavuz dano Zazau. Vano ya heté mi bijeré, ya ki harrdé dewreş eve gonya sima bena şae. Zazay hozor serre ra jedero bédewleté, ho-zor serre ra jedero biné bandıra zuvy mılety de ré. Waxté deştuné hewlu de hégay ramitené, nika gilé kou ra gonu tırraynené. Mileté wayiré dewlete hozor serra kené ke werté xo de vind keré; hama kené nékené wuzmé yinaté Zazau de niné. Fırsat ke kot era dest, sarre finihawa, vané:

“Ma vind nébime, nazau rayime, xevera sima bıvo.”

Aslé Zazau mıleto vireno, mıleto mede-niyo.

Milet ke ame péser beno wayiré sinate, beno wayiré zonaegü, beno wayiré yidarekaruné rindu. Wu waxt mılet beno wayiré mal milky. Na mal milk ki sary ré beno çiyé ağme kerdene. Kamy ke eskeré xo kerd qewetin, erzeno era harrdé na mıleté zenginy ser, tola keno.

Tarixé Zazau eskerao hama guné nustoğ bıwazé, saekeré, vezé werte. Wu waxt vinino ke na tarix de xéylé meselé xori esté. Vané karo rind eve gureayisé hostay yenover. Guné mordemo zonaeg karé xo eve ara q mirkero.

TI KAMA?

Dewa to esta
 Raa to çina
 Ağwa to esta
 Vaa to çina.
 Méymané to esto,
 Çé to çino.
 Mésa to esta,
 Hemgené xo çino.
 Royé to esto,
 Rowalé to çino.
 Zoné to esto,
 Zonağé to çino.
 Welaté to esto
 Xevera to çina.
 Bıra tı kama?
 Waé tı kama?
 Tı xo ré esta
 Qomé xo ré çina.
 Xéré to esto
 Késé to néresto,
 Bareburoğé to esté
 Bara to çina
 Waé tı kama
 Bıra tı kama?

(Rozé Yena-Hawar Tornécengi)

ZAZA

Virenu vato çiyé dina çor elementy ra améver. Ju: wele, dı: wuwe, hire: hewa, çor: adır. Na elementy ke ameyver, dina alem ki yenover.

Dina péseramaena péroyina.
Ma de ki qeso viren nuu: Zaza

Zaza çıvao? Zaza namé Zazauno. Na name Zazau eve xo, xo ra néno. Zonaeguné tevery ke rasté na komete amé, na komete nüya name kerda. Nustoğé tarixé Kırdü Şerefxan kıtavé xo Şerefname de Kırdü keno çor qelfey. Ninu ra ju ki Zazay yé. Yifadé Şerefxany ra gore Kırdé ke vané na çor parçu ra yenover. Vaze ke ninu ra ju parçe çinevi, Kırdü ki némaneno. Nae ki guné bilany ser ro bifikiriyé, fikré xo zolol keré, vazé. Şerefxan ke Kırdü dano naskerdene, dewré ninu tayine eve Deylemızı keno eskera, keno zolol. Vano ke: “Waxté Rükñüddevle bin Hasan bin Büveyhé Deylemij de vi... Çıvao ke dusté Rükñüddevle de vejıya.” Şerefname P.31

Mıleto ke eve Zaza name beno, mıleto de vireno. Dewré Akamenişu de, werté eskeré Dariuş de ca gureto, wu waxt dormé Bahré Hezary de ca biyé, weşıya xo wuzau ra ramıta.

Diné xo wu waxt Zerdüşteny viya. Waxto viren de jé zuvy aşıru, Tij ré mınete kerda. Vato yisono rınd guné wodeté dina ra dury mekuyo. Dina çıvawa, rındıye xıravınıye çıvawa bızonu. Rozé yena ke wadé yisony basbeno, wu waxt sono dina bine, wu waxt cı ra hesav pers kené.

Mılat ra avé 400 serre de eskeré İşken-deré Zulkarneyn amo, dewleta Akamenişu rızna. Ae ra dima mektevé Makedonu virajiyé, fikré Aristoy ser ro, felsefé Helenu ra gore talim biyo; wodeto viren werte ra dowe. Xéylé waxt, vaze ke phonc sey serre nüya şıyo. Dima beguné Deylemızı ra tayine qewete gureta, dewleta newuye naru. Namé na dewlete ki dewleta Sasanü viya. Begé Sasanu namé dewlete khalıké xo Zazan ra nopa. Yané Dewleta Zazanu.

Na dewlete hata waxté Hz. Ömeri pay ra viya. Eskeré Aravu, eskeré Mısımanu des serry tey dopéro, na dewlete rızna. Begé na dewlete ki heté Xorasany ser şiyé, wuza dewleta Samanu naru. A dewlete ki Momidé Gaznej rızna.

Zazan rahibé jiara Anahita viyo. Na jia-re, ya ki çé yıbadety yitiqaté Zerdüşteny ser şıyo. Yané Zazan rahibé Zerdüşteni viyo. Dewleta Sasanu de ki din Zerdüşteny viyo. Eve na din dewlete biya qewetne, ilm u sinate de zof avé şıya.

Vatena zonaeguné Ewropa, tesiré dewleta Sasanu hata Ewropa şıya. Qralé Sasanü sinatkarı, filozofu gureté biné perruné xo. Qral Hüsrevo Vireni kıtavé Eflatuny u Aristoy çarné zoné Pehlevü, universita Gundışapury de déwendene. Eve xo ki na kıtavı wendé. Dewré xo de taé ruznamey ki vırasté. Ninu ra juye Karnamak-ı Artakşir-i Papakan'ya. Şehnamea Firdewsi na kıtav temel gureto, virajıyo.

Justinyané Vireny ke mektevé Atina rızno, malımuné na mektevu ra hot teney remé şiyé harrdé Sasanü, koté biné bexté padısauné yinu. Na malımı saraya Hüsrevé Vireny de hi-maye biyé. Taé waxt ke kuno werte, welaté na malımu kuno era vir.

Dewleta Sasanü ke serre 533 de Justinyan de yenahuré, wu waxt Hüsre-vo Viren vano: Na malımı şeré welaté xo, dewleta Atina na malımu ré eziyet mekeru.

Na madda fino téhureamaene. M. Dı-ma 4. sey serre de Universita Gundışapury ninaru. Dewré Hüsrevé Vireny de her caé dina ra malımu eve televu ra qeul kena. Wu waxt na universita bena merkezé fikiry. Xıristiyané Nestoryanuné ke yené na universita kıtavé tıp u felsefé ke çarniyé zoné Syriac, yé ki tey ardé. Demé dıma Platonisté newey ki yené, yé ki sufizm ané İran. Akademiya

Gundişapuri de wendis eve wodeté Atina, eve wodeté Helenu biyo. Wodeto viren werte ra dowe. Xéylé waxt, vaze ke phonc sey serre nûya şiyô.

Zaza ya ki Zazan namé na kometa. Torné Zazani namé Zazany ra dewlete naro. Na dewlete biya qewetine, biya zengine. Kota herv, şındoré xo qorri kerdé. Hama rozé ama nifak koto werté yidarekaruné na dewlete. Her juy heté ra kaskerda. Dewlete biya zare. Peniye de serre 637 ine de, wordiyé Aravu dewlete rıznené. Sahé Sasanü Yezdigirdo III. heté Xorasany ser remo.

Na name newe niyo, na roze ra 1.800 serre avé no na komete ra. Name namé ju mordemy niyo, namé ju milyty, namé komete niyo: namé zagon u tarixyo.
Zazay nika qelfe qelfeyyé. Taé xo ra vané “Dımılı”, taé vané “Deylemi”, taé ki vané

Zaza. Rasta xo Zazao. Zaza namé seri yo. Biné na qesey de beno ke namé zuyv kometu ki esto. Né téde biné na qesey de name bené.

Zaza namé aşire, namé hezbete ya ki namé komete niyo; namé zagoniyo. Zagon ki eve tarix, eve welat, eve ticaret, eve mordemiye yena ver. Hen karé ju aşire, karé ju komete, karé ju cay niyo. Karé qeweto. Na qewete ki zof qeweta de hewla. Hen nébiyené, eve honde sey serru pay ra çitury vınetené. Dormé xo de niadime, kitavu de niadime hala jede rasté zagoné kami yeme? Hen zonon na zagon ma ver de ro, ma de niadano. Hama çi biyaene eve diyaene ju niya. E ke çımé xo kerdıra di, çi aseno, çimi ke ranékerdi nianéda, névinino.

Hekat vana, hekaté Zazauné waneme. Saniki vana, saniké Zazauné ma qeseykeme. Esq vana, Zazau name kerdo, zono; neqes vana, karé Zazauno. Bon virastene, qonağ virastene karé Zazauno...

Misal Ferat u Şirine, misal Dehhaq u Gaveé Osdınderi, misal Simurg efsané Zazauné. Jé na hekatu kam çi zoneno çixaş hekati esté, hama kes hauré cı niyo.

Zaza namé zagoniyo...

Welaté Zazau

Milet béwelat nébeno. No zono vireno. Milet ke esto, komete ke esta guné harrdé na ko-mete, harrdé na milyty ki bıvo. Béwelat komete ki, millet ki nébeno. Milet harrdi ser ro weşıya xo ra-meno, iktisadé xo harrdy ser ro anover. Wodet u zoné xo harrdy ser ro sanenopé.

Nika vané ke welaté Zazauno viren Dey-lemo. Fikré mı ra gore na vatene rasta, hama key-miya. Heya wuza ra vejıyé, ağme biyé, biyé jede. Hama herkes zoneno ke koé Elbruj ki jé kouné Anatoliye jede yisony mird nékené. Harrd ke husk vi, yisu çi buro, çi bısimo ke weşıya xo bıramo. Jede jede ağmé deştu beno, kometa xo wuza keno qewetin, e ke kot tenge uncino kouné xo, xo wuza danowe, cané xo wuza qorri keno. Hama Deylem teniya na qeşı ré keym maneno. Zaza teniya namé Deylemizu niyo. Zaza namé kometa saré İranya.

Milat ra avé serre 1800 de na kometa biné emré Dariuş de ama péser, biyé wayiré dulgere. Hukmé na dulgere roj de hata şındoré Çiny, sony de hata deryaé Ege hira viyo. Veroz de Okianusé Hinti, Zıme de hata harrdé İskitu, hata zozanuné

Rusya viyo. Na hukm hata waxté İskenderé Zulkarneyni ramito. İskenderé Pili ke sefer kerdo Harrdé İrani, dewleta Akamenişu rızna. Hurendya na dewlete de eyaleté xo néro. Taé waxt ki

hen ramito. Milat ra dime serre 205 de Sasanü dewleta xo aro. Na dewlete ki 423 serre hukmé xo ramito. Dima Aravy amé na dewlete rızna, pilé dewlete remé şiyé Xorasan. Na mesela leté tarixi de tenéna bena zolole.

Tarix de ke niadana, Zazau jé vasé huşki nata bota démdano. Cer ra yené kunépa erzené cor, heté roj ra yené kunépa erzené heté sony. Zazay remené, wazené ke tertelu ra cané xo bixelesné.

Taé vaş esté, e ke bené husk va kunopa nata bota erzeno hama koka xo wuzau ra manena. Yé Zazau ki henyó. Nata bota çarc biyé, hama nika weşiya xo ya Íran de, ya ki dormé Írani de ramené. Welaté Zazauno viren Írano. Hama nika Íran de, Afganistan de, Pakistan de, Anatoliye de, Iraq u Surriye de weşiya xo ramené.

Çıvao ke Zazay nika jubini eve çımuné Zazau névinené. Yé eve çımuné sari jubini de ni-adané. Ya name yiman u yitiqaty ser vané, ya ki komela şiyasety ser. Hurdéména ray ki raşt niyé; ğeletiyé. Nae rınd zoneme ke kes eve raa ğelete caé néreseno, menzilé xo néceno. Guné raa raste ra şeré ke welaté xo, mileté xo bizoné.

Rozé yena ke Zazay hauré cı bené, jubini naskené; jubini de eve çımuné xo niadané.

**Xıdıré mı, Xıdıré Govo
Aşirené wele ve sima ro vo
Yisu çitur dısmené cısné xo vo
Na tore hata keyi xıtamo
Hata keyi tovo!**

Sey Qaji

...NÊBENO

Nébeno wa u bira, dina de nébeno
Qomé qe coru bé zoné ho nébeno
Cao ke tede zoné ho qesey nébeno
Mordemi ré coru ca u ware nébeno
Zor u zext yéno, cı ré tomete keno
Zon u zagoné qomé ke cı ra céno
O pi u khalıki ra ki morım maneno
Ma o qom se séré cı keno, vındeno
Kam ke eve zoné ho veng nédano
Hardé dewréşi sero tim ruto, vırrano
Eke zon u zagon ra morım verdano
Va can ki cı ra bicéro, o ki memano
Her thoyr eve zoné xo ra waneno
Ede ho çım ra dina ollemi vébeno
Ca u waré pi u khalıkuné ho zoneno
Qom u qebila u lézımuné ho nas keno

Torné Thuji

ZON

Zoné Zazau zono de qewetino. Nika zo-no ke eve Zazaki name beno, Zoné saré Íranyo. Na riwal ra zoné Farisi ra néjdiyo. Waxté Sasanü de, Sasanü çıxaş ke avé şiyé, mileté dormé xo ser ro tesir kerdo, Zoné Zazau ki zonuné dormuné xo ser ro tesir kerdo.

Nika Zazay wayiré dewlete niyé, wayiré qeşi niyé; ser ro çond sey serre koli feteliyé, şim-şery néro vile, Zazay jé vireny xo besenékené bıgoyné. Hama rasta xo hen niya. Zoné Zazau, zono de khano, zono de zengino. Çıvao ke zon ke zoné dewlete nébi, zon ke mektevu de wendiye néda, zon ke werté komete de qesey nébi, zon ki zar maneno.

Zarenya zony çıvawa, çıturıy bena?

Zon werté komete de ke qesey bi, milet yeno téloc, jubiny ra haskeno; zoné xo ra ki has-keno. Eve na hal, çıyo newe ke vejiya eve zoné xo name keno, halé ke vejiya ame werte, eve zo-né xo yifade keno. Aqılé yisony zoné komete, zo-né miletıy ser avé sono. Hama ke komete biné bandıra de viye, komete ke suku de weşıya xo néramite, komete ke wayiré mektevu, wayiré malımu, wayiré nustoğ u sayıru nébiye, zon avé nésono. Avé ke néşi, dına avé sona, komete herey kuna.

Zoné ma hozor phonc sey serre ra nat biné bandıra zoné Aravu de ra. Tırkiya de se ser-re ra nat ki biné tesiré Tırki de ra. Tırki zono de qewetın niyo. Zoné Tırku ki jé zoné ma; hata zoné ma ra jede biné tesiré zoné Aravu de mendo. Tırki zoné ma ra ki zof qesey, zof yitiqat, zof wodety gureté. Tırki eve Zazaki qe tédust nino, hama yé Tırku zoné xo zoné dewleto, mektevé xo, malımé xo, nustoğ u sayiré xo esté. Dewlete verardaé yinu ré weayir vejina, ağme kena. Na riwal ra zoné ma cena biné tesiré xo. Xıravınıya xo nawa ke, Zazay zoné xo zono de zar, zono de béqewetın zonené.

Zoné Zazau İslamiyety ser ra tesiré Aravki de zof mendo. Endi namey vurriyéra, vateny vurriyéra, yitiqat vurriyora. Né ke vurri-ayra zon ki vurrinora. Hama rasta qeşi, né Aravki zoné ma ra qewetino, né ki Tırki. Zazaki, çé zonu ra, qelfa Hint-Ewropa ser ro morrino. Eve na wusıl, Zazaki eve zoné Ewrupaızu ra ju koke ra yené. Hama herkes zo-neno ke werte ra xéylé waxt vérdora. Yisony, zonaena yisony çıxaş ke vurrinara, avé sona; zoné yisony ki vurrinora, avé sono. Milet ke jubiny ra dury kot, qesé xo, vaté xo ki vurrinéra.

Zazaki zono de xosero, zono de rındeko, zono de qewetino. Eve na zon çı hekaty qesey-biyé, çı sanıky vajiyé. Eve na zon sene qere-many tasvir biyé. Eve na zon sene kari amé ver. Eve na zon sene giré pily, sene giré zory biyéra.

Zazaki zono de khano, zono de hewlo; çıvao ke guné sayiry, nustoğy qıymet çı dé, na zony bıgurené. Saré Zazau ki hauré zoné xo vo, qeseybıkero.

Sayiré waxté de qeso de wes vato:

“Zoné moa to şireno, weso.
Jé sırşya hengaj berreqino,
Jé wuwa héni pako, delaliyo.
Xo vira meke cigera mı,
Guné tı ki bıgureé, çiyé ser keré;
Rındekiye, delaliye némanena
Zeman ke ame şı tédima,

Zoné moa to ki kerre ceno, beno khan Cı ré kes névano xeles u aman.” Y.M

Xıme

Lauka Zazauna anonima. Virende kamy vata, veta ero kamy, ya ki kami ser ro vata, nézoni-na. Lauké, kılamé, sanıké, efsané nianeni mıleti ré milko werťağo. Na lauke hama her sınatkaro Zaza zoneno, vano:

Xıme sona ser ré boni
Leçege ane miané bari
Thew thew miané bari
Nata bé lewe pırani
Mendora cemé soni
Thew thew cemé soni

Eré Xımé Xımé Xımé
Ez nae to ra vano
Tı rindeke zerre ra vano

Xıme şıye dere ro
Domani şı dorme ro
Thew tew şı dorme ro
Pasquly day herme ro
Thew thew day herme ro

Eré Xımé Xımé Xımé
Ez nae to ra vano
Tı rindeka zerre ra vano (U. Altınçağ)

Zagoné Zazau

Zagoné zazau, eve ilm ke tedqıq kerd, beno dı letey. Na letu ra ju, İslamiyety ra avéo. Leté diyine ki biné tesiré İslamiyeti de menda-ena. Zonaegyé ke zagoné İrani ser ro gureené, na dı letu qeul kené. Hama rasta xo İslamiyet zago-né İrani avé nébeno, peyser beno; werte ra dano-we. Yané ke heşiriya. Heto vi ra ki zagon harrdi ser ro yeno ver. Na riwal ra zagoné harrdé Zazau eve tesiré dormi qalıv ceno.

Leto viren hata Milat ra Dıma serre 637 rameno yeno. Na dewr de hire dewleté gırş virajiyé na harrd de. Dewleta virene dewleta Ahamenışuna. A dewlete de hukm Persu de ro. Perş eve zagoné xo kar kerdo. Dıma İskendero Pil yeno, dewlete rıznenno, İran ceno biné hukmé xo. Eve zagoné Maqedenizu satrapu nanoro. Hata Milat ra Dıme serre 205 hukmé na satrapu rame-no. Serre 205 de dewleta Sasanü ninaro. Hukmé na dewlete hata 637 ramena. Wordiyé Aravu ke 637 de na dewlete rıznené, zagoné İrani kuno biné tesiré zagoné Aravu. Aravy ki resim, heykel virastene néwazené. Yé yinu esto çino sınata xe-ta. Eve ae ki çı virajino ke!
Leto viren de dı çımey zagoné Zazau de tesir kené.

Çımeo viren, çımeo gırs Zaraduštenya. Hem yidarekaré dewlete, hem ki saré na dewlete eve Zaraduštenı zagoné xo ramené. Dusté Zara-duštenı de ki Mazdekeni u Manieni esta. Zagoné Zazau de çımé diyine ki fey-losofé Atınaé. Soqrateso, Platono, Aristoo. Kıtavé na feylosofo mektevuné Zazanu de diné wendene, Padısa u mamuré dewlete ki na kıtavu wanené, eve na kıtavu raa xo tayin kené.

Saré İrani, jede ki Zazau eve na dı çı-meu wasto ke aqılé xo bigurené, zonaena xo jede keré. Eve na çimeu fikiriyé, eve na çimeu weşıya xo ramita, eve na çimeu mineta xo kerda, xısmeta xo diya.

Na dewr de saré İrany, dusté zuvy saru ra gore, xéylé avé şiyó. Gureo, teknik virasto, hégay ramité, qonağé gırş, sarayé gırş virasté. Zern de, şem de, qumas virastene de, heykel u wele ra çini virastene de avé şiyó. Vatena zonau de niadana, sinata Sasanü hata Ewropa tesir kerdo. Vireniya rönesanş na sinata Sasanü viya.

Tarix de wodeto de khano: Kamji milet ke bi zengin, sinate de, yidare de avé şı, mileté dormi qeweta xo kené péser, yé miletý kené léte; dewleta yé miletý rıznené; variyeté yé miletý tola kené. Namé xo se beno bivo, tola kerdene, xıza-niya. Aravu ki serre 637 de dewleta Sasanü (Be-no ke na name Tırku no pa. Rasta xo Zazanüya) rızna, çiyé na miletı ke esto tola kerdo, na milet ağme kerdo. Aravu ra dima Tırku, Tırku ra dima ki Moğolu harrdé İrany tola kerdo.

Nıka hen qesey kené ke, hen zonena Aravu Zagono de hewl ardo harrdé Zazau. Né, Aravu zagono newe ardo hama na zagon dusté zagoné Zazau de qe çiyé ver nésanino. Yinu nia-do ke harrdé Zazanu de zagono de hewl esto. Nafae ki eve qewete, eve zor zagoné İranızu gu-reto biné stara xo. Stara Aravu jé hayma şae qolında, ju renga, şa u sotea. Aravu ke na stare naro, reyna ranéurzna.

Zazay ke dusté Aravu de névneté heté Xorasani ser şiyé, wuza dewleta newuye naro. Hama a dewlete ki Momidé Gaznej rızna. Dima ki Tırky amé, tolakerdo. Xızanu eskeré xo gureto tédima koté harrdé Zazau, gureté biné hukmé xo.

Nıka, hona wo dewro tari de ré Zazay. Sene mezheb beno bivo, e ke İslami ser ro rae ra sono, na şaeni ré xısmete keno. Çıvao ke na serruné peenu de Zazau Ewropa diya, hauré dina biyé. İlm zonené, weşıya xo eve ilm ramené. Werté na şa u sotiye de welaté Zazau de gira gira loné roşt benéra. Beno ke né chiké dewré newey yé. Nae ra tepiya Zazay kuné dewré hireyine. Resené dewré Zazauné Moderny. Unca jé vireny cemaat de vo, sinate de vo, yidare de vo; avé soné. Wumıda ma nawa.

Xére vo!

LAUKA RİNDEKİYE

Cané cané
Tı melema na cani
Feké to qutiya
Didoné to mircani
Çimé şae gılori
Ser ro buriyé qeytani
Pırnıka to bariya
Qelema Muşiré Erzingani
Poré to nermo
Yipega suka Vani
Vané suku de sermiyano
Roné koyé Mircani
Ez ve to ra piya beme
Çiçegé koyé Mircani
To çı ra ez kerdu
Wayiré derdé girani
Sılo Qız (Arşivé Thorné Thuji ra)

Sayir biyo estıq, rindeke tasvir keno. Her çiyé rindeke sono era çiyé de hewly, çiyé de rindeki. Lauke de qalé runé Mircani, çiçegé koyé Mircani ki beno.

Zimistan

Payiz qedya, ma havile nékerd
Quté qeçça, ma ré biyo derd
Rocé serdi, şewe dergi ma vero
Kes nézano, felek to ma ra ké bero
Çaxar keyney, hire laci koley to
Maymi kuta, pimi cadi meyito
Xerçlix çinyo, aşlix çinyo deyn bolo
Koli çinyo, komir çino serd bolo
Serre niyo, didi niyo panc niyo
Hoday, çi ré ma ré no rewa diyo
Tesliya mi kewt, raxatey çinya ebed
Heq taalay dao, cezaé ma miebbed

Fahri Ergun

ÇA BERVENA BIRVİL?

Na ca de ğeriva çıvao?
Tı ça bervená birvıl?
Raa xo kerda vind qefeliya,
Tı ça bervená birvıl?
Kouné berzu ser ra vérdara
Rouné gırsu ra vérdara
Yara xo ra kota dury
Tı ça bervená birvıl?
Tı ça hen nalena?
Derduné mı unca kenatéra?
Wazena ke dosté xo biviné?
Tı ça bervená birvıl?
Qela de suka to rıjiye?
Ar namusé xo kerd vind?
Yaré to gurbete de mend?
Tı ça bervená birvıl?

Y. Emre

Çarnağ: Yismayil Mirza

REW BÉ!

Esmo şikiya xéylé sewe
Veng dan wayiré hewsé dewe
Yel u qom esmo amo télewe
Rew bé, rew bé, rew bé, rew bé!
Ez ve heyrané to bakılı rew bé!
Rozé Xızırıyo roji biyéç serdini
Ezo feqir veng dan to Duzgını
Tı ke nébé qelvi nébené hegını
Rew bé, rew bé, rew bé, rew bé!
Ez ve heyrané to bakılı rew bé!

Sodir vejino Mihemedé homete
Milet cı ra keno rıza u minete
Mineta ma bivéro comerd Oli hete
Rew bé, rew bé, rew bé, rew bé!

İbadetê Zerdüştu

Zagoné ma de jede tesirê Zerdüşteni esto. Belqia e ke nûya vake, tayiné ré na qese térmase yeno; néwazené ke qeul keré. Halbîke Zerdüşteni welatê ma de yitiqato vireno.

Zerdüşt kamo, rind nézonino. Zonaegu de ke niadana, tarix de hire Zerdüşt esté. Zerdüşto viren M.A 3000 serre de, Zerdüştê diyine M.A 2050 Serre de, Zerdüştê hireyine ki M.A 600 serre de amo dina. Vatena zonaeu ra gore Péxamber Zerqat, ya ki eve namé ey biyo yitiqat. Taé wodetê na yitiqati esté. Na yitiqat her çi eve zid qeul keno. Riyé dina de her çi eve ziddé xo mane ceno. Aslé xo ki rindiye u xiraviniya. Rost rinda, tari xiravino. Haq eve roşt beno eskera. Na riwal ra Tij u Asme bimbareka. Yisu guné seweta rindiye bigureo. Rindiya yisoni ki fikro rind de, qeso rind de, karo rind de yeno ver. Rindiye ser gureene yisoni ré emré Haq u talay ya. Fikrê Zerdüşty ra gore Haqi ceniye eve coamerdi ra tédust de ardê dina ke jubini ré havalenibikeré. Ceniye vo, coamerd vo; jubini ra berjiya xo Zerdüşty veré adiry de, veré roşti de minete kené. Veré xo çarnenê hetê Tij u Asme hen minete kené. Na ki roşti ré hurmeta.

XIZIR

Heftê asma gujiga virene rozé Xiziri ce-rino. Na roze, ca eve ca ferqino hama dormé 5 ina gujige de cerino. A roze çeneké ozevy niyet kené, roze cené. Hata su thua néwené, wuwe nésimené. E ke bi tari hen tésan kunéra. A sewe hewné xo de kamji hénî de ke wuwe sımite, a dewe de mérde kené. Cenci hen yima kené.

Waxto viren de wodet vi. Jede çeney na wodeti ser rae ra şiyenê; hama beno lazeki ki roze cené, hewn vinenê. Yiman u yitiqatê ma de caé Xiziry jede-ro. Yiman u yitiqatê ma ra taé vané raa Haqy, taé ki vané raa Xiziry. Zoné ma ra ki hen vané: Zoné Xiziri. Xiziry ser ro zonaegy fikir vato. Tayine qeul nékerdo, tayine ki vato “Heya, Quran’e de name vérenora.”

Hata taé kıtavu de hekata Mursa pé-xambery u Xiziri ki nuşnina. Mursa Péxamberi wasto ke Xiziry de haval vo, rae ra şero. Hama Mursa Péxamberi aqıl néberdo karé Xiziry ser.

Çıvao ke çiyé yimakerdene ser ro qe-seykerdene xéylé zora. Asma gujige de hefto virende roze guretene, yiman u yitiqaty ser ro rae ra şaene hetê ilmê coğrafya ra rasta. Zonaena ma u yitiqatê ma ra gore ki rasta. Rasta xo nawa:

Sewa derge 21 gağany de yena ver. Ekinoksé Wusari ki 21 Beleke de. Yané a rože tari u rošt honde jubinyé. Her ju 12 seatyé. Na hesav ra gore, 4 gujige tam werté 21 gağandy u 21 Belekeo. Riyé dina de koty beno bivo, rošt rında, tari xıravıno. Roşty germina, tari serdino. 21 ga-ğand ra hata 4 gujige 45 roj vérenéra. Rošt bena jediye, dusté sewe amaene ré 45 roze manena. Roze guretene, cem giredaene, roşen kerdene ré sevev esto.

Roza Xızıry dewuj tosé genim bené ke-né wuwa hénı, a wuwe ra bıros kené pırr ané sanené zerré çeyi ro. Henyo ke hir u bereketé a serre jede vo.

Xızır péxamberé wuwo. Cokao hénı, goli, chemi, lay u roy caé Xızır qeul bené.

Xızır, Xızır, Xızır khalo
Rew bırese no çi halo
Veyvé mino soe erzen
Bémısayıv, heté mı tholo
Mınnetkaru Comerd to ra
Ma ra mece savro hıra
Can senıka khal Xızıra
Tı ma mede rama xo ra
Sewda sırrı şıye gosé Xızırı de
Ostoro qırr vejıya koé Adırı ser de
Khalo sıpélao phoştiya ostori de
Bımbarek bırese, tenge de meverde
Ya wayır bırese, tenge de meverde!
Qırbané to Wayırı bı, khalo Sıpélao
Halé ma vınenı, heydaré mao
Heté mino rast de destı khewelao
Soé dano ra mı qudret u ilao
Xızırı persena kesko, sıpélao
O béemsalo nazluyé dıno
Xelefé çına Heqo eskerao
Coru ey medazné wayıré mao.

Memé Jele

GULBENGA SAMAI

Halla halla halla halla halla halla

Zikr u duazê ma, Qurvan u niyazê ma, Çerx u pervazê ma, Veng u vazê ma

Thomir u sazê ma, Sewda u avazê ma, Şero oli divan' de, tawuyé Haq' de qeym u qewul bo.

GULBENGA SIFRI

Himetkerê,

Xane Xızır vo, Çime Muzır vo, Dost savo dismen kor vo, Wesıye ve wayıru do, Lokme sima qadayre qeleth;a vo, Tua ve dest u pauno sima me vo

Xızmeta sima hêçe mesero, Ma werd kerd kem Haq kem nêkero, Ware sima senkero, hurend pirkero

GULBENGA QURBANE

Himetkerê

Halla halla, Halla halla, halla halla

Himet Haq ra, nefes pir ra Minet u rıza ma Wayıre dina ra, Na tore, tore Ismail Peyxamber, Kerdo miqerem pir u rayver, Hast niado Duzgıne Kemer, Qırvan ame meyda, Seru ulu divan mineta sima, Qırvan simare Sırat te Burak, Tengede Dıldül

Çetiniyede rame, Nêweşiye de derman, Az ve aze simare qelxan vo, Haq minet u xızmeta sima hêçe nêvero, Neq u sıtsız u sima u aj ra dırbero, Çimê sima ra u olagura meverdo, Derde cigere ra kes isla mekero

GULBENGA ÇIRALIGI

Himetkerê

Himet Haq ra nefes Pir ra, Tolıv amey huzır, Wayıre syacute; mavo Xızır, Loqmoke sima danê; Na dina u a dina de sima re qelga vo, Çime sima ra u olagu ra meverdo, Derde cigere sima medo, Az ve aze sima re gulvang vo, Gam keder ware sýmara dır vo, Rısko xer, azo xer sima do, Neq sima ra dır bero

Sima motaze muxanet mekero, Loqme pi u khalike sima, sima re ramevo, Iye simaki aze sima re ramevo, Dara sima nur vo, Loqme sima qewul vo, Qetere sima qetere des dı Imamu vo, Raa sima Raa Haq vo

GULBENGA NİYAJI

Himetkere

Himet Haq ra nefes Pir ra, Jede ra senık ra, Vejiyo çesık ra, Qelvo pak ra,

Zerre hast ra, Amo çever ra, Vıneto dare ra, Dara sima nur bo,

Niyaze sima qewul bo, Moðate sima xêr bo, Loqme sima az u uze simare qelxan bo, Berge çetin versano, Sogınıya sima xêr bıa ro, Neq u husku sima ra dırbe ro, Qetere des u dı Imamura mevisiye, Xızır u Duzgın sima re olvoj bo

Haq sima na raye ra nivisno, Niaze sima qewule Haq bo

GULBENGA NİYAJI

No loqme Duzgınıyo, hast niado, No loqme Xızırıyo, az ve aze ma bine perrune hosano, No loqme rama Oliyo, sata tengede dereso, No loqme Ana Fatmao bexto xêr az u uze mado, No loqme Avdılı Musayyo, limo serdu ma u az u uze mara dırbero, No loqme Jela Zalalo, qada u qusır dırbero, No loqme Xaskaro moxoto xêr bido, No loqme Muzuriyo, rısko xêr bido, No loqme Eziz Avdeliyo xerivune mare wayır bo, No loqme Hewse Henariyo, lınga ma u az u uze ma mexelxeno ra No loqmo Gole Çetuno, çetiniye ma u az u uze mare miaro, No loqme merduno sero dest u roe merdune mareso

GULBENGA MORI

Xızır wayire sîma bo, Duzgın aze xer sîmado, Ana Fatma sîma zuminre xerkero, Kata sone Qılawuzo xêr sîmadebo, Pire mı Bomesur olvoze sîmabo, Wuayire mı Khures sîma de ordımkerro, Xane sîma Xane Xızır bo, Riske sîma juye uwa Munzır bo, Juar u diyarê sîma Raa Haq ra dūr mefiye, Honde ke sîma wesiye; Wuayire dina keder hilayiya ne`do, Dezo giran canê sîma nêkero, Xez u belu husku virendiya sîma niaro, Doste sîma sa ve dismene sîma kor be, Berx u darve hondeke vesiye ajiya cigere nivine, Khal u kokimena sîma xêr bêro, Axreta sîma xer bo
Qenter u pêxamberu nu des u dı Imamura nivisiye, Safate Ana Fatma ra morım nimane, Honde ke sîma weşiye birligena sîma; Jüye Adem u Hava bo, Jüye Mehemed u Xeyzane bo, Jüye Ali u Ana Fatma bo. ara tever ke!

GULBENGA RAÊ

Pısmılay ya Duzgın ya Xızır, Oxıre xêrkere, Pozgîniye mede, Çıme kes ra u olagura meverde, Xılavuze xêr ra mafiye, Çırıya siaye kesre mevere, Xêr wesiye ma caye ma resne, Xêr wesiye serime bêrime

GULBENGA HEWNI

Pısmılayı ya Duzgın ya Xızır i, Sare mı balısna sereo, Gose mı dina sereo, Fêlê mı sîma destdero, Hewuno xêr, imano xêr bı de, Sewe mı ser senikkere, Desta sodırı neviskere

GULVANGÊ CEMÊ HEQIYE

Halla halla, hala hala!

Niyetê cemê Heqiye ra, Niyetê Hezretê Xızırı ra, Niazê sîma nur bo, Qudretê sîma bol bo, Cemat de tham bo, Qeda u qusiri rê çeper bo, Naê ke wenê cırê helal bo Nayê ke danê cırê delil bo. Xızır sîma na rae ra mekero, Xêre ser newe ra nasiv kero, Qede u qelxan qeda u qusiri vera bo, Loqmê sîma Xızırı het de qewul bo Dergayê Heqi de qeyd bo, Raştiye rê hu, momini rê ya Eli!

GULBENGA XIZIRÊ THUZIKE

Ya Xızır

Ya Xızırê Thuzıke, Tenga made birese, Ya Tija homete, Ravê can u roy de
Wa u bıray de, Ded u derezay de, Xal u werezay de, Dar u kemeri de, Vergê yavani de, Dıma ki maê neçari de.. Çêverê şêrri cade, Çêverê xêri rake, Ma rastê qusiri meke, Şêrri wertê mara tever ke!

GULBENGA TIJA

Ya Tija hometê ,Tora keno reca û minetê, Roshtıya xo ma sera kemî mekê
Ma nur o taniya xo ra marım mekê, Lewê hometa xo de, Caye kî ma de
Loqmê ma de, çımê kesî meverdê, Ma kî motacê kesî meke, Neheq û xaına ra, Zur û hushka ra,
Zalim û gonîwera ra, xezeb û xışma ra, Qeda û bela ra
Bışeveknê

—
Ez terkitû shıfıüne dıyarê dewe, Axayê mı te de fetelino ve kinc û kışveto kewê, ez qırvanê to bı qılawızê Hewsê Dewe, bê comerdıye, ma rê çêverde xêr cisane! Ez iyüne dıyarê Mose, Hewsê kalıkê mı oseno zê tose, To ke ced û celalê mın a, Minêseyî rê caye ra bıose!

Kaniyê Xızırî bo!
Desta Duzırî* bo!
Çemê Muzırî bo!

Ma kerdo kemî, Heq zêde kero! Bereketê Xêlil îvrayimi te de bo! Xırave ve ra ma memısne, nêbiyayîye çêverê ma mesoyne, neqe sêmuga ma ra dûrî bere, risiko xêr bîde, heram wertê riskê az-uzê ma meke! Heq to de bo ! Heq mordemê de pîl o ! Heq kederê be to nedo ! Heq xerê xo be todo ! Heq pîsure to medo soysıza dest ! Heq to wayîrê derd û qula nekero

Berxudarbe ! Heq siya xo ma sera kêmi mekero ! Ya Xızır tî wayîre bekesana ! Ya Xızırê homette! Ya Xızır o qal ! Ya Xızır sîya xo ma serdê kemî mekê! Ya Xızırê kêlek û gemîya ! Ya Xızır bexte todero ! Xana Xızır î bo! Ya Xızıro can sıvık ! Ya Xızıre serê astora bozî Xızır cetine tora durî bero! Xızır tore sitar bo ! Ma kerdo kemî Heq hurendî pîr kero! Wayîrê mı keder medo! Vêsanîye û têsanîye ra az uzê sîma bisevekno! Bereketê Xêlil îvrayimi tede bo! Sıfrê shuma her dayîm ronaye bo! Lînga mêymanê xêrî sêmuga sîma ra dûrî mekuyo!

Motacê mixenêfî mebêne! Berxudar be, wesh û war be, pîr û kal be, raya to rakerdiye bo, lînga to kemere ro megino, Heq çî mîrodê to ke esto bikero, îya ma û piyê to to ser ra wemedaro, neqî sîma ra durî fiyo, risiko xêr sîma done. Xızıro Kal her tîm hermê to ser o bone. Berxudar be, wes û war be, pîr û kal be, Xızıro Kal to de bo, Heq ewlado xêr bîdo, derdê cîgere ra sîma medo, îya sîma az û uzê sîma ser ra wemedaro, neqe sîma ra dûrî bero, xırave sêmuga sîma mekero, raya sîma rakero, ri îyayîye ra sîma memısno, niyaz û qîrvanê sîma hêçe mebero, Raya Êli-Mîhemmedi ra sîma durî mefiyo, Dest û bojiyê sîma pêbicêro, çuyê sîma berz kero, ê dîsmeni ronone, torzênê sîma tuz bo, ê dîsmeni kor bo.

Ya Heq! Ya Reb! Ya Rebb-i Alem! Ya Heq comerd! Ya Heqo ke asmenî hotîne ra ronîsto! Ya Heqo wayîrê çar kosey dinya! Ya Heqo ke asmenî hotine ra ronisto, çark kosê dinya de nîyadano! Ya wayîrê çar kosey dinya! Ya Heq, tîya ke 18 hazor alemî vîrastê! Ya Pîrê Ulu Diwanî! Ya Xızır! Ya Xızıro Kal! Ya Xızıro suyarîyê Astorê Qırî! Ya Xızıro suyarîyê serê Astorê Qırî! Ya suyarîyê Astorê Qırî! Ya Xızıro ke her ca de hazır û nazır o! Ya Xızır, tî ya ke her ca de hazır û nazır a! Ya Xızırê sata tenge! Ya Xızır, tî ya ke sata tenge resena! Ya Xızırê serê deryayî! Ya Xızırê kelek û gemîya! Ya Xızıro cantêzık! Ya Xızıro cansenık! Ya Kalo Sipê!*

Ya Xızır, Xızıro Kal! Tî ya ke suyarîyê serê astorê Qırî ya, tîya ke Xızırê sata tenge ya, her ca de, her tîm hazır û nazır a, bîrese îmdadê ma! Ya bîmbarek!)

Tîya ke vejîya, êsto rîyê dînya! Bê comerdîye! Sıfte qom û hometa bîne rê, o ra dime kî ma rê çêverêde xêr rake! Az û uzê ma nêwe îye û xîravîye ra zur û iftira ra bishevekne! Bêre comerdîye! Marê çêverêde xêr cîshanê! Niyaz û qîrvanê ma hêçe meberê! Raya ma tari mekerê! Raya ma ro tî kerê! Raye ro ma mecêrê! Duya û mînetî pîr û rayverî nêşîb kerê! Ma duya û mînetî pîr û rayveri ra merum mekerê!

Az û uzê ma xırave ra dûrî fiyêne! Neqe de ma mesoynêne! Nêqe ra ma memıshnê! Neqe çêverê ma mekerê! Neqe ma ra dûrî berê! Neqe sêmuga ma ra durî fiyêne! Mordemî neqî çêverê ma ra dûrî fiyêne! Mordemê neqî ma ra dûrî berê, bela cî dêne! Nêbiyayîye ma mesoynêne! Nêbiyayîye ra ma memısne! Zulm û zordaiye ra ma memısne! Zulm û zordarîye ra ma bisheveknêne! Fîrsend dîsmenê medêne!

Mordemê fesatî ma ra dûrî berêne! Risiko xêr bîdêne! Risiko helal bîdêne!
Risiko helal nêşîb kerêne! Heram wertê riskê ma mekerê! Ma rê niyaz û qîrvano xêr nêşîb kerê! Niyaz û qîrvanê ma hêçe meberê! Can we îyê bîdêne! Sıvte canwe îye, o ra dime risiko xêr bîdêne! Sıvte canî, o ra dime mal û mîlki biseveknêne!

Çime îayîye ra ma b›sevekne! Mordemê çime şîayi ma ra durî fîyêne! Pêsrê ma ra mordemê xîravî
dest mefîyêne! Hen bikerê ke pêşîra ma ra mordemê xîravî dest mekuyo! Yaxê ma ra mordemê xîravî
dest mefîyêne! Rî îyayîye ma sare mîyarê!
Rî îyayîye ra ma memîsnê! Fîrsend ra mordemê fesatî dest mefîyêne!

...
Ya mîhemmedê homete, Tora keno rîca u minete, Hometa xorê çêberê de xerî pîrane, Kose jû ke mî
qulê xoê bekeşî rê, Çî dana, xer bîde, Mîra raver cîranê mî de
Rîsq dana rîsqê xerî, Ewlad dana ewladê xerî, Cîran dana, cîranê xerî.“
Cîrano xer perr u paê towo“)

Ya Mîhemmedê homete
Tora kena rîca u minete
Hometa xorê çêberê de xerî pîrane
Kosê jû ki mî qulê xoê bekeşî rê
Çî dana, xêr bîde
Mîra ravêr cîranê mî de
Rîsq dana rîsqê xerî
Ewlad dana ewladê xerî
Cîran dana, cîranê xerî.”

-SON-

“Qalê to ke beno; gon ya mî
girina, zerrê mî véseno, zerrîya mî
kerkeşîna we...
Maqa tî Désîm a...” Torné Thuji

Ez ve heyranê to bakîlî rew bê!
Areyîz to rê çî ke kilse u camiye
Tî xo coru raa raste ser mefiye
To rê beso na cemê Heqîye
Rew bê, rew bê, rew bê, rew bê!
Ez ve heyranê to bakîlî rew bê!

Memé Jele

ZIMISTON

Koé ma de şoané esto,
Çı weno, çı simeno, se keno?
Piyé xo ra perskerd, nézoneno,
Ya ki mı ra névano.
Amaena şaena ey zofine diyo,
Hama silam daoğy çineviyé.
Herkes ey ra herediyo.
Perskerd çıvao namé xo,
Vake puko, zımıstono.
Wo mordemo de sipé viyo.
Sarre de sewqa de sıpiye,
Por, herdise, jimely téde sipé
Teniya riyé xo yo arnexiyae
Ju ki çımé xo, cı ra merdene
Rijina jé zıfty şa u sote
Serdın viyo... Werte de
Fose ra taé tuky rışiné
Kou, şuy u deştu cené
Sıpiyé ey yo xam
Eve ters tepis keno her ca
Solixé ey de ağı biyo
Ero çınay gino xér néverdano
Taé waxt dest de ju boriye
E ke puf kerde gemy téde
Nalené, jivené, bervené
Wuwy té de rezefiné
Cemed cena neçara fıqariye
Daré huşkyé şikiyé
Qelfa qelfa, lode lode
Pelgé xuyé çeçeryé ke
Harred de ramerrediyae

Eve dez xısené
Mırçıké fıqarey feteliné
Ero loqmé cerené, névinené
Né dané koreky, né ki lulıky
Dezé mı yinu ré yeno
Era mı dest kuyo rınd purosnon
Yılam ke mırçıke, wo fıqare
Béçe, béwerdene se keno?
Ax ke wo şoane, wo kokım
Era mı dest kuyo rınd purosnon
Mırçıka xo ey dest ra xelesnon
Herkeş ki ey de...
Wo ke gamé néjdiyé dewa ma vo,
Bereket dewa ma ra dury sono
Wo dayma xıraviniye fetelneno
Vésaniye haqvé ey de ra,
Merdene kincuné ey de,
Mezelxane wortağé ey yo,
Wo rıznenno zofe çeu.
Werté ma ra her serre,
Dire piu, dire déku
Dire ki domonu ceno sono.
Beno tesmile wele keno.
Né ke mı hesnay, hata soder
Serde çun cıla xo de.
Cıla mı de zımıstony, vory;
Vaé ke mı zof tersnené,
Yinu vinon, vengé yinu hesnon.
Thıkon hen kunrra.
“Kış kış” vatené, hala vınde,
No zımıstono kokım mevo!

Tevfik Fikret.

Silo Qız

Dewa Mılu rao. Vatena ey ra gore, serre 1913 de dewa Mılu de amo dina. Hona weso; weşıya xo dewa xo de rameno. Lesa xo kılma, cokao cı ra vané Silo Qız.

Yané Silo Qız name niyo, şifeto.
Nıfise de namé çeyi Doğan' o.

Silo Qız ke kuno des hireyine, piyé xo sono haqiya xo, se maneno. Na riwal ra rew ewezené. Silo Qız veyvıke ceno ano çé xo. Hama moa çeneke wazena ke zama béro çé ae. Silo Qız qeul nékeno. Na riwal ra visturiye çena xo cena bena çé xo. Wo ki reyna zewejino. Sınata piyé xo ceno xo dest. Deniskaru de, veyvu de, sunetu de qeman cıneno, kılamu vano. Xora harrdé Dersımy de qeman cınitene sinate viye. Hewuné, kılamuné Dersımy ra taé Silé Qij vaté.

...

Biko biko Sileman Ağaé mı damis beme
Felek yeno nisenoro mordem
Ceva zel qederé xo ra endi se vazó
Bao çé to bivésó mordem na dina de
Çalıs vo diré serry ra ravé
Gere ke rew ra zerev nérdıvanuné
Haqy azé xo ra vazó
Damao Memedé Momın Ağay berveno
Vano vireniya cırmu hazru névo çı ra zora
Kamo na dina de jé mı ju roze diya
Merdena çuté lazú

Néweso néweso Sileman Ağaé mı
Şaxsariyo Wusıvé Momıdy néweso
Biko mı va vaé cayiliya xo ver mekuye
Kemere meerze werté şundoruné
A mazra doşy meso ...

Daé pi u khalıké Quresuno bolé hot dewuno
Pi u khalıkuné ma zoru cemil guretoa
Dayma az ve azé ma ré qudum reso
Coro çiyé xo bérezaé gula keş ro war nékerdo
Hata roza tariqé ewreene de bao
Ax na dina de wo çé rijaé Quresu
Daé bervena se kena meberve khilé çevésayi
Çetıke no ra tepiya kifayeté cencenya ma
Khalenya sına reso
Qomo mordem ke na dina de
Jede can do çondi can do
Faydé xo mordemy ré çino mayilé dina xora boso
Peniye de Haqo bara mordemy zerre ra
Qalivé sovino çor kardı kuraso
Qomo balé vengé merdena lazuné mı mevazé
Woli kené kam perseno, vazé:
Adır koto yidaré çé Wuşené Boli Ağay vilik véso

Wuşen Doğanay

(1940-2005)

serre 1940 de dewa Xozaty Zankireke de amo dina. Piyé xo piro; Dewres Cemalizo. Keman u cura cıneno. Wuşen Doğanay loé piyé xo de mıseno, thomır cınitene.

E ke kuno hot serre, beno néwes. Néweşiye ver ra hurdy çımu ra beno sefil. Dina tariye de thomır ceno xo dest. Guretene a guretene, reyna canéverdano. Des u bhoncine de meraqé pıreny keno. Thomır cıneno, cura cıneno; kılamu vano. Vıren de harrdé Desımy de fetelino. Dıma sono Gımgım, dewuné Gımgımy de thomır cıneno, cem giredano, cemaatu keno. Roz ve roze zuyv cau de ki nasbeno.

Kuno era rau sono Erzingan, sono Denizli, sono Aydın; sono Ewropa. Thomır cıneno, kılamu vano. Serra 1970 de endi kılamuné ey zuyv sınatkary ki vané. Ses domoné xo esté. Ses ki albümé xo vejıyé. Serre 2005 de ke sono haqiya xo, Elaziz de Gülmez tepe de darinowe. Mezela xo wuza ra. Sınatkar aqılé mıletyo, sınatkar vengé mıletyo, sınatkar dest u paé mıletyo. Mılet eve sınatkaré xo werté mıletu de ca ceno. Mıletu ke sınatkaré xo çiné, mılet niyo; riyé dina de qısmeté ey çino.

MİRCANO

Né lao Mircano, Mircano,
Mircani ser ro ewru phep u
dumano

Mircani ser ro ewru mız u
dumano oy oy

Fid Xatune vana lao cigeré mı
Tı ewru meso yemé Erzingani
Dadésé roji kuna werte seré
cıziké mı zoni dano

Né lao Mircano, Mircano
Mircani ser ro phep u dumano
mız u dumano oy oy

Mircani ser ro phep u dumano
Né lao Mircano, Mircano,
mircano

Mircani ser ro ewru phep u
dumano

Mız u dumano oy oy
Wusén Ağa vano ez na dewu
ra heta ke phepug nat u dotu
néwano

Wusén Ağa vano ez na dewu
ra heta ke phepug nat u dotu
néwano

Né lao Mircano, Mircano, Mircano
Mircani ser ro ewru phep u dumano oy oy
Fat xatune vana ez qirvané waşıra girane vi,
Vorra zimistani ser ro danépéro Oli keş ser ro né worĝano
Çé Eli Bavay bivésó, çituri lazé xo werte de caverdano
Way leminé way!

Wuşen Doĝanay

ĜEZAL

Deré na bivésó Ĝezalé
Ĝezala bimuriye lemin lemin
Ĝezale vana Aşiré naé tékotiyé lemin lemin
Hesen Aĝa barkero béro Waré Geriye
Eré Ĝezal Ĝezal Ĝezal
Cigera mı Ĝezal Ĝezal Ĝezal
Womıda mı Ĝezal Ĝezal
Eré Ĝezal Ĝezal Ĝezal
Cigera mı Ĝezal Ĝezal Ĝezal
Deré na Bezgewrano
Ĝezala mı Tikmé Rezi Lemın Lemın
Ju Kewrané beytu ver yeno
Mı va Hesen Aĝaé Kheji
Hesen Aĝa vano no tifongé aşire niyo lemin
Ez xo caé sani ser de berji
Eré Ĝezal Ĝezal Ĝezal Ĝezal
Cigera mı Ĝezal Ĝezal Ĝezal
Womeda mı Ĝezal Ĝezal
Deré na bivésó Ĝezalé
Ĝezala mı velg u vaşı lemin lemin
Ĝezale vana Hesen Aĝa ho bozixo
Tı emsu çé ma ra mesu
Tı ke néfindena çé ma ra sona Lemın
Adır Geriyé kuyo Kepure tey bivésó
Eré Ĝezal Ĝezal Ĝezal Ĝezal
Womeda mı Ĝezal Ĝezal
Cigera mı Ĝezal Ĝezal Ĝezal

Wuşen Doĝanay

SAÉ MORRU

Na sanike wela-té ma de ver ra qesey-bena. Qeseybiyaene heto ju de vindo, na hekate kerda neqese veta.

Saé Morru, pa-disaé morru viyo. Hen qewetin viyo ke teniya morry né, riyé dina de çi-xaş ke cany esté, péro cı ra tersené. Hama rasta qeşi zeraré Saé Morru keş ré çineviyo; ey qeweta xo zeraré keş ré négurena; keş ré xıraviniye nékerda; keş ra qeso de xıravın névato. Saé Morru hem qe-wetin viyo, hem ki her çi zono. Zoné heywanu zo-no, tarixé kemeru zono; ver amaena kainati zono. Her çi zono hama na zonae haqa keş de négureno, névato ez naune!

Saé Morru jede yisony ra remo. Ey zono ke yisu teniya xo ré wazeno, zuvy keş ré rındiye néwazeno. Na riwal ra sırré xo yisony ra dowe, néwasto ke yisu sırré ey bimıso. Zoneno ke yisu e ke hauré na sırry vo, peniye de zarar dano dormé xo. Saé Morru ki yisony ra dury néviyo; leté ey morr viyo, leto bin ki yison. Yané né tam yison viyo, né ki tam morr. Leto ju wuwe viya leto vi adır; leto ju sewe viya, leto vi soder. Mia-ne ra cor çeneka de rın-deke viya, miane ra cer ki morr viya. Morru çiya de nianené ré xısmete kerda.

Saé morru ki heto ju ra yisony ra re-meno, heto vi ra wazeno ke yisony bıvino, tey dire çekü qeseybıkero. Cano niane se keno; morr niyo ke werté morru de hediré xo béro; yison niyo ke werté yisony de ca bıcero. Hama wazeno ke yisoni de qe-seybıkero.

Nüya nüya hozor serre yisoni ra remo; diyo ke ju riyé yisony çino; yé yisoni hozor ra jede riyé xo esto. Loé rındiye de hozor ki xayiniye diya. Yisony ré yisoniye né, zonaene, zoneane ra qewete lozime viya. Yinu hen zono ke gosté Saé Morru raa zonaene, raa weşiye; raa némerdene kenora. Yinu hen zono. Saé morru ki dayma yisony ra remo; day-ma welaté xo vurnnora. Ey zono ke merdena ey desté yisony ra bena. E ke desté yisony era ey me

kuyo, hata peniya dina weşıya xo rameno. Na riwal ra yisony ra remo. Remo... Rozé hire cenci zerré gеме de kaykené. Na cencu ra namé juy Cansap viyo. Tope dima vos-to, linga xo kota era kemeré gino çolé ro. Havalé ey gureé, kerdo nékerdo besenekerdo çole ra vezé. Ca-verdo şiyé. Piluné xo ra ki tersé, caé Cansapy néva-to. Vato: “Ma Cansap qe nédi!” A roze ra dima né şiyé loé çole, né ki şiyé gеме. Namé ey xo vira kerdo, reyna néardo aqlé xo, namé ey névato.

Cansap se biyo? E ke gino biné çole ro, dina de vine diya. Cao ke gınopiro her ca merge vi-ya; her ca vilik u gulik viyo. Virende hen zono mer-do, amo Cenet. Her het de her cısn meywe, mirçıkıy, viliky biyé. Dormé xo de niado ke çı bivino; her ca zof rindeko. Hen hen hauré morru ki biyo. Terso; tersu ver zırrço. Çıturıy meterso; mezırrço? Dorme de her cısn morru ra hozor ra jede esté. E ke zırr-ço, zırrçayisé xo ra eve xo ki terso. Zırrçayis ser ro morry ki yené eve zoné ey qeseykené. Vané:

“Ma ra meterse, tı naza meymané maa endi; xér ama!”

“Ma yisony ré dısmen nime, yison ma ré dısmeniye keno..”

“Hen niamede ke ma harrd de ğız beme, yé ma ki qelvé ma esto!”

“Kam ke qarsé ma nébi, zararé ma ki ey néreseno!” “Hen şifeté ma ra meterse.

Tı ke tersa, ma mirojime!”

“Tené savr ke, to vezeme huziré Saé Morru. Ma yisony ra hen ke zarar di, na sevev ra amey-me xo naza dawé! Ma néwastené ke tı béré, caé ma biviné, hama bi reé. No ra tepiya caé to sarré ma ser roo...”

Jede waxt ranévérdo Saé Morru dot ra gıra gıra unciyo amo. Cansapy ke rindekiya Saé Morru diya, reyna sas biyo. Çımé Saé Morru ke koto era Cansapy zerré ae de ki çiyé giriyo. Hurdémıne né-zono ke se keré. Benésa, taé waxt vérenora miroji-né... Yé Saé Morru hala, hen zonené zerre de zelzele biyo, hen zonené dimé xo lese ra perro şiyó. Ho-zor serre ra jede weşıya xo ramıta, hata nıka çiyó nıane nédiyo. Hen zonené Cansapy serré ae werte ra déwe, şiyé. Çımuné jubiny de niado. Cansapi vato:

“Qusiré mı de niamedé. Mı eve havaluné xo ra kaykerdené, amune ginune na çole ro. Dewa mı, moa u piyé mı nıka ra koti era mı vir.”

Saé Morru vato: “Nébeno endi! Buaré ma yisoni ré nino. Mı sond werdo ke reyna yisony ré buaré ma meero! Mı ra reyna çiyó nıane mewaze!”

Cansapi se kerdo, se nékerdo qeraré saé morru ranévurriyo. Saé Morru weşıya xo de çı ke diyo hurdi hurdi ey ré qeseykerdo. Cansapi her roz leté heyaté ey miso. Hekate her ke biya derge, me-raqué Cansapi biyo jede. Honde ke hekate gosda, né dewa xo arda xo vir, né havalé xo. Nüya nüya waxt vérdora şiyó.

Rozé ama hekata Saé Morru qediya. Wu waxt peniya meraqué Cansapi ki ama. Yisono ke vané, meraqué xo ke qediya, riyé xo çarneno, zuyvı çı ré meraq keno. Peniya meraqi yena! Rozé ama ke savré xo biyo teng, Saé Morru ra vato:

“Ya Saé Morru, ti zonaega, ti pila; ez to ra zofe çi mısune. To çımé mı kerdira, endi eve zuvi çımu dina de niadan. Hama dewa mı, moa u piyé mı koti era mı vir; nézonon se kerine. Ez endi naza né-manon; naza kokım nébon némiron. Wazon ke wer-té yisoni de vine, yinu de bifeteline, yinu de qesey-bikerine.”

Saé Morru heredino vano: “Nébeno, mı wod kerdo!”

Cansapi vato: “Ez jé yisoné vini ninune. To ré xayiniye nékon. Ez ki çi wazena ey ser ro wod kerine. Buaré to mı ré béro. Ez ki to ré yispot kerine ke her yisu ju niyo!”

Saé Morru vato: “Né, né! Tı ki xayiniye kena. Yisona, yison zayıfo. Xo vira meke, yé her yisoni caé de xo zayıfo. Xayiniye juye niya ke, xa-yiniya ke vana, hozor ra jede cısna xo esto.”

Roj rozu dima démdiyé şiyé. Cansap jé vı-reni niyo endi, bezné xo roz ve roze beno çequer so-no. Endi feké xo ranékeno qesé névano. Ey ke ven-gé xo névet, qesé névake Saé Morru ki mirojino.

Rozé xo ve xo vato: “Heya, ez ki ném yison ninune! Zayıfé mı ki vejiya werte. Esqo ke vané merdene ra xıravino na welat de. Haq vo, Sa vo kar nékeno!”

Veng do, Cansap ardo loé xo, vato: “Nafae qe wod meke, sond mewe. Ez zonon ke peniye de mı ré xayiniye kena. Xayiniye zayıfenya to de veji-na werte. Wuwo ke loé mı de néwazena vindé; wu-wo ke ti heyato hene wazena, peniya xo nawa. Ha-ma to ra çiyé wazon. Qe xemam meso!”

Saé Morru hen vato, biyo vindy şiyó. Morru Cansap gureto dimuné xo ser, çole ra veto. Rasta qeşi, Cansapi wodé xo zerre ra wer-do. E ke morru wo teveré lone de noro, dewa xo néşiyó. Xo qe era naskerdoğu némısno, vérdora şiyó zuvy suké, wuza marangozeny kerda. Né keş ra qesa de jediye vata, né kes jede gosdo. Weşiya xo ramıta şiyó. Rozé ama ke Saé yé heti biyo néwes,

gıno cıle ro. Nae ré ki wezir biyosa, zof biyosa. Weziri vato, sa ke şı haqiya xo, taxt mı ré maneno, cokao biyosa. Hetó vi ra ki xevera weziri Saé Morru ra biya. Ey wasto ke Saé Morru bivino, wuwa gosté ey bısmo, wayiré zonaene vo; dara merdene bivino, meywa na dare boro, némıro. Ey wasto ke qe memıro, hata peniya dina, dina de bımano.

Çıxaş ke cero say ver ro, nézero saé yé welati ra mısaada négureta. Padısa zof tersonık vi-yo, néwasto ke Saé Morru de sarre bonco. Hama ke padısa gıno cıle ro, wezir çuye gureta xo dest. Padı-say ra vato:

“Hünkaré mı, keş derdé to ré derman nédi. Kamji hekim ke ame, namé yé dermani vano. Vané, derman bıvino bıvino Saé Morru vineno. Mısaade mı de, şerine Saé Morru bıvınine béarine.”

Padısa ke nae hesneno vano: “Qe mevınde so Saé Morru bıvine biya!”

Hen vato padısaé yisonu. Wezir vindeno endi, tellali rusné werté mıleti vato, herkes béro xemam de wuwe xoro kero. Cansap ki fısto xemam. E ke koto xemam cıldé Cansapi bıyo

pol rişiyoy. Es-keru gureto boji de, berdo saraye. Fisto işkence. Honde işkence diyo, feké xo ranékerdo qesé névato. Senik mendo ke bımıro, unca fek ra phızé névejiya. Wezir zono ke eve işkence Cansapi ra thua névezezeno, işkence texelna. Xo ve xo vato, eve zor nébe-no, eve qurnaziye na kar tamam keme.

Cansap ke işkence ra veto, wezir ki koto zerré woda, herediyo, vato: “Ninu to ré se kerdo nüya? Xevera mı thuay ra çına. Honde zalimeni ki né-bena. Sarré ninu péroyine dan pıro. De raurze şime saraye, hata ke biya wes, mı ré meymana.”

Weziriy Cansap berdo saraye, wuza kerdo weyiye. Hen ke kerdo weyiye, sıfre de síté mirçıku ki biyo. Zof cı ré thıko. Cansap ke biyo rınd weziri vato:

“Yınam bıke ke ma Saé Morru ré zof hur-mete keme. Hama sarré ma de bela de gırse esta ke, peniya xo zof xıravın asena. Ma na derd dest de bi-me neçari mendime.”

Weziriy halé saré yé welati cı ré qesey-kerdo. Vato néweşiya henene esta ke veba ra xıravına. E ke dermané na néweşiye mevinime, riyé di-na de yison némaneno. Nüya nüya zofe meseley cı ré qeseykerdé, Cansapi gosdé, sas biyo.

Peniye de weziriy vato:

“Ma Saé Morru néwazeme. Tı so loe, cı ra vaze. Vaze kesé ma némend ke cı ra aqlı perskeme. Dermané na néweşiye çıvawa, sene vaş de wedar-diya, ma ra ae vaze.”

Dıma Cansap verdora. Cansap amo çe, hama béhewn mendo. Hata soder xo ve xo fikiriyoy, se kero se nékero...

Peniye de qerar do, hewa ke biya roşt kotora rae. E ke resto loé çole, eskeruné weziri pégureto. Yoxro ke eskery ey dima viyé. Pégureto berdo saraye. Wuza vindarnno. Zof biyo posema hama posemanenia peene thuay ré nébena.

Eskeru Saé Morru pégureto, noro şeniya de zerrıne ser, ardo. Sarré xo hawa viyoy; riyé Cansapi de niado, zuvy keş de nianédo. Hen vıneto tik tik ey de niado. Taé waxt bévengiye de mendé.

Dıma Saé Morru amora zu, vato:

“Mı to ra vativ, na harrdı ser ro esq eve merdeno. Kam ke heté xuyo zayıf mısınenora zuvy keş merdene haq keno. Zayıfınyı mı ki, büne esqé to. Na sevev ra morru ré xayiniye kerde. Bızone ke wuwa sarré mı ağıına. Zonaene dimé mı de ra. Ceza ke wazena ağıuyé mı bışime.”

Saé Morru ke hen vato, wuza sarre bırr-niyo. Dı léy ardé girené. Léoy ju léé zonaene viyoy, léoy vi ki léé ağıuy. Weziriy gos no ra Saé Morru, wuwa dımy sımıta. Cansapi ki wuwa sarrey sımıta ke bıııro. Hama weziriy wuwe ke sımıta merrediyo harrdı ra, her ca ra gony pısqıya. Cansapy ke wuwe sımıta niado ke adıré zerri gıra gıra beno keym. Vengé xo néveto, saraye ra vejiyo, şıyo.

A roze ra nat werté fıqaru de Saé Morru loqman hekim zoniyo, qesey biyo....

-SON-

Kemal KARABULUT

**Mave xerdi
elle qom deru ciran mave xerdi
khuli, kirmanci – Zaza u,**

Mave xerd, iyeke zonê xorê waire nê kene, mave xerdi iyeke dewa xorê hard u hêrra xorê, pagunê xorê wayirêni kene, mave xerdi aêke xırabêni nê zanê ne nefse xo pak o, mave xerdi aêke zonê xo qêsey kenê domonu ne xora zonê xo qêsey kenê, mave xerdi aêke itiqatê xorê wair vejînê. Qomê ma,

Ez Kemal Karabulut, desu zu serr a kê amune Dêsim de weşıya xo ramen, çaê ama dêsim, çı kare to esto dêsim de ke pers kenê.

Ez serva paga Xo ita deru nê, ez serva awuka Muziri itadero, serva jar u diaru nê xo itaru nê, ez serva kuhle xo ita deru nê, serva çiki en zaf itader u nê, eke vane serva zonê xo, zonê ma roy verdero mireno beno vindi, ez ki van ke, çike destbê ra mı ame serva zonê ma, aê kon zonê xo rê, Zonê xo musnon domanone dêsim. Zonê ma ke bi vind jar daremaki benê vind itiqatê maçi beno vind, Zagonê ma (kültürema) kahlıkema, hemu çiyê ma beno vind. Çiçege ma, şire kou nê ma, sunge ma knegerê ma hemu çiyê ma beno vindi, şırrqult'ê ma, gavuta ma, hangaja ma, goze ma, tüyê ma çike yeno fikirê sima, hemu çiyê ma beno vind. ju qêsa esta vanêke mıke to kerda vindi, zerrê mı tore vêse no ze adire bine soji. Ma ke zonê xo rê wair nêvejayime, hemu çiyema veseno, dêwe ma zaf rindekê peyser şime dêwunê xo dêkê ma marê sanik o vazere, bıcık o pozere, şiiir u zervet pozêre, nonbê thoraq eve piyaji borimê lastıkana nê çhrbiyayu Pıraci me, kınco pol keme pıraceri me, çıqa rınd bi make o waht dewede,

Nıka ke mıra pers kene,

-Tu sekena!

Ez dêsim dero, Hardê xo ra zagonê xo rê itiqatê xo rê zonê xo rê wairêni kon nejdı ye desu zu serr ra o ke, belediyaye dêsim de gurin kay sero zagoni sero zonê xo sero ita de gurin, desu ju serr de mı sekerd? Zon u zagonê ma ser, kay gureti dersi day teyna nê bünê, beşıya.

Beledya ra zagoni (kültür) sero guriyay me karede rındi, wıraşti, ma zon sero xeylê guriyayis kerd honeci kema hatake ro can madero, kemici gurime na zon serdi. watenamı zonê ma zerrê çewu de beno wind, make zerrê çe xodê zonê xo qesey bıkeri mê, badona ciranê xorê badena qomê xorê badena, meymanonê xo musnimê, na zon belkunra heni merdene ra bı xelêsnı me. wair wejime zonê xorê ke, zonê ma memiro zonê ma zonê xızryo zonê ma itiqatê ma zaf rindek o ello qom, derdu ciran dêsim'e xo rê awa xo rê ciranê xo rê hergu çiyê xo rê warêni bıkeri me ke weşı amayena domanune ma wind nêber o.

Nu gurê ma zonê xo ra kaye tiyatro ser nostêt kerdı, desu zu ser têne huyayı me têne berbay me, çiyede rınd mı itade virast, ard meydan, sinema film de ki kay kerd eve zonê xo ra kay ê de rınd bi o waht 15 serri ra raveri bi.

Aa ke ma diye kes nêvêno, mektebde malımo dene maro tırki vatêne tırki qêsey bıkerê kamke qêsey nê kerdenê her roj malım denê puru, hama watena mınake esta cenco ne mara na waht zon reto

her kes eke biwazo qesey keno, na zon wind mebe ro... qese mı itade nê qedine ez nêwe, siftê na perlode de, (dergide) na qese xo ardi ra pêsser çıqake desbera mı ame oncia sîma rê an ra zon çekû ne xo qesonê xo kamilone mara qeso con, sîmare anra zon vîrazon nusnon bîmanê weşîye de, hata rey na ke zumini di...

SANIKE

Serra ke , ape mı Heyder u olvozonê xo kişiyay, a serre biye.

Cenu u cuamordunra piya chekdar ame çe ma u apemı heyder ki tey şî.

Şî koti? Çae şî? eziki nê zonen. Ora tipia xevera şae ame.

Waxtê khal u belay ra xovt serre ra tepiya biyo.

Ju lazek biyo, name xo ke Kurmistan Daye Kurban biyo. mao pi u hire waê xo ra piya veşîya xo rameno.

Zımiston, alef ke qediyu çênay vejiye tever ke şere welg biyarê.

Na game de Kurmistan Daye Kurban ninu veneno u vano ezik yon. Î vane ke,

” tı hona qıske ka. Serre na ama to tey beme, so zare serde çina.

“ Lazêk bervenno vano

“ ezik yon” se kene besenê kene ke raçarnê, peye dinu ra hetê koi ser sone. Wore zaf e biya. Hata ke reşte leê welgi tiji şîya u biyo tari. Bare xo guretê, gurete ke, çutır bibere. Tari o zilomota. Waa xuya pile vana ke

“ Na boverde ju esket esto, şimê uska, sodır welg beme” Bare xo wêrtê bir de caverdanê u sonê kune esket. Sone esket ke çı bivêne. Ejdera o howt sareni hao esket de hewnde ro. Tersene yene ke birame, ejder yenera xo vana ke,

“ Domonênê sîma xerê ama, sarê u cîmane mı ser ame” domon na qesa ser sas bêne. Na qesu ser xofe xo veren o, sone nisenero. Je mordemu hal deme jûmini pêrskene. Ejder xora vesan biyo. Vato domon şere hewna ke, pörüne piya burne xo mîrd kerne. Cokır çı ke va xatirê dinu nisikneno. Perskerdo vato

“ domonênê sîma vêsane ? sîmare çı biyari ne çıra haskene” Domoni her çı vazene ke ejder vano ke “domonênê qusurde şer mekerê, tene ardi estê, sîmarê qawute bîpojne bure van o ke rew rakuye. Sodır rew rawurzê welg bibêre mal gay vesen meman o xîravo. Domonik nae ser vato ke

“ heya burme xo re raku me” Şîyo ardi arde cîre qawute pota. Domon wordo. Ejder caê inu kerdo ra, i ke şîye kutera. Ejder inura duri şîyo xo xevelno ke hewna şerê bêro bur o. Xêyle waxt ke vêrdo ra, şîyo qayit kerdo ke çenay şîye hewna, Kurmistan Daye Kurban hona hayıgo. Wortê cîlede xo demdano vindeno.

Perskerdo “Kurmistan Daye Kurban çae ranıkuna” vato . Kurmistan Daye Kurban na qesa ser vato ke

“ Ma ezo feqır çutır hewna şerne. Ez ke çêdebine dakıla mı mîrê khavır bîrnênê ardene mı zarria belê wordêne hen kutenera. Mı ke zarria belê nîwêrde hewna nison”

Ejder na qese ser zafî qariyo. Qariyo ke, deste bêrr ra çîye nîamo. Hazar game oroj vejiyo, hazar

game davacerde şiyu, hazar game raşt şî. Şiyu khavır tırto ardo, birno, eşto sere adır, ardo ver.
Kurmistan Daye Kurban niştoro nonê xo wêrdo. Vato ke

“ De wurze rakuye” Na qesa ser Kurmistan Daye Kurban wuştora şiyu kuto cîle. Tene xo xevelno,
amo qayit kerdo ke Kurmistan Daye Kurban hona ranikuto. Zaf qariyo. Onca vato ke badana kunora.
Onca metersnine. Tene yaraniyera hers kerdo :

“ Onca se bi, nıka çê ranikuna? ” Kurmistan Daye Kurban vato ke,

“ Ma mı gost word. Zare mı perç bi. Site mırçikê ke nebi beseniken rakune” Herediyo , qariyo, zirço,
sare xode por neverdo. Çı ke bi wast o ke domonu hêwn de buro.

“ Mı sîma kotira guret zerrê. Pize sîma kerd mîrd vona hêwna nê sono. Reyna çiyê mevaze. Son torê
sitki an, ora têpia mı meqarnê” Hetêra qesêy kerdo, hetera ki kutora raê. Hire koy yi ser vêrdo ra, hire
çem, hire ki sukê ra vêrdo ra şiya dêwe ju feqirde mırçiki diye. Hire hazar mırçiki ditê u gızık kerdo
pır cirê sit ardo. Eke kut a esket sit kerdo germ, davecı. Kurmistan Daye Kurban sitê xo simito kuto
cîle. Ejder perskerdo

“ vana çiyê vazena “ ni vato nê vazen. Seva to xer vo.

Ejder çêver dave ca vejîyo şiyu. Kurmistan Daye Kurban cîlêra vejîy o xevere da wawu nê xo.

“ Wurzêre bîremi me. No ejder ma pur ken o.” Pêrr o wustê ra şiyê sere esketide vejîye kemeri ser
u raê kerda xıravın. Ejder amo ke kes cîle de çino. Qayite dorme xo kerdo. Veng do. Qayit kerd o ke
Kurmistan Daye Kurban sere kemerê ra vêng fit o ra xo. Ejder qayit kerd o, voştto ke şero lêwe bur o.
Bêsenêkerd o şero.

“Kurmistan Daye Kurban sîma çutır şî vejîya kemeri ser. Ezik wazen ke biyeri leê sîma” vano.
Kurmistan Daye Kurban fam keno ke yeno leê dinu u pur keno. Vano ke,

ma adır kerd wê vêsna, ju demîr kerd zarrê, kerd sur. Rınd ke bi gêrm, ma u dave qına xo ro,
vêsnayme, desinde vejîyayme naska.

”Ejder na qesa ser sono koli ano u adır vêsno. Demire qolındi keno wortê. Xeylê ke bi germ
perskeno vano

“ honde beso” Kurmistan Daye Kurban vano ke nê vano sur nebi. Xeylê waxt ke verdîra reyna pêrs
keno. Kurmistan Daye Kurban onca vano ke

“seniko, tênına gêmke” hireinê de vano ke

“ heya honde bêso. Demir qına xo ra ne, desinde vejîna naska ” Ejder je vatane Kurmistan Daye
Kurban vîrazeno, demir ke keno qına xo, gêwer beno sono.

Tij vejîna, domon sone velge xo cene sone çe xo.

Na sanike ju flimra gurete mîra ait niya kamke vîrasta wesu warbire

Miçi ardra zon evê zonê xo ra sanika domano.

Apem ı heyder sanik ke qediyê her daym eve huyayis ra naê vatêne : “ Ma ki je Kurmistani, daye
gurban adır keme qına iyuneke zonê ma mara tirt ze ejderi gına inu wesneme ..

-SON-

PAYIZO

ax daê payiz amo va u puko
payizoooo payizoooo na payizo
xevera şaye ame napayizo
hestiri amay çimê mıra ax na payizo

payizo payizoo ax na payizo
destu payemî rêcefiyayê ax
na payizde çêgele mı rêcefiyayê
qorê mı lertzayê hestiri çimê mide cemêdiyayi
ax hêval tu teverdera cigeramı zondana na payizo

ax na payizo vah na payizo
xevera şaye ama ne payizo
na va u pukte ax xêval sakine
astarê sondi bêrbê ne tore
tiza soduri cemediya
payizo na payizo va u puko

WAYİR

Sipélaé çé ma tuya
Meyman mayme
Tu her dayim biya
Ma tu dime ra amayme
Wayiré na çeyi tuya
Ma xeletayme
Biné perré to de
Eve weşıya xo minetkarme
Roz eve tu vejino
Sond keno vıla
Na cendeg
Tu ra dana ve cı, yeno ve dina
Ma vame aXızır tiya
Tu tengiya ma de biya
Çıxaş ke ma naleme
Oncia mineta ma to ré kemiya.

Deniz DOĞAN

**Hozat Devriş Cemal
Mezar Taşları**

Foto: Oktay AKMEŞE

Memet MÜKAN

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL QESEY KENO

Mudirê asaisê Tirkia Şükrü Sokmensuer Beg mira vano ke: “Atatürk sono pirdê Pêrtage (Singeç koprüsü) keno ra. Dêrsim de pêrodaisê eskeri qediya. Ses hazari timonesipey amê qeleviyê Xarpêt; Atatürki ra seveta Seyd Rızay ef wazenê. Naynu leê Atatürki meverdimê! Aê ke erzinê dare, dare erziyê ke, na milet ke ame leê Atatürki is is ra ravêro!..”

U waxt valiyê Xarpêti Şêfik Beg; savci (dewaçiyoy umumi) Senihi Beg, mudirê asaişi İvraim Bego Sereziz, muavênê savci, halvozê mino!.. Mudirê asaisê Tirkia Sokmensüer: “Çı ke wazena (muavênê ke wazena) Dayra Asaişia Sıyasiye ra bize, istason ra ve ‘Halkevi’ tı heydarê Atatürki vinde!..” vake. Mı eve Macar Mıstefay ra ses mordemi gureti kotune ra raye. Tirene amê Xarpêt; Şiune leê mudirê asaişi İvraim Begi; savci rê vake “Nal vano mix nêvano, çiyoy bêqanun nêkeno.”

Şiune leê savci. Mı hal hêkiat cırê qesey kerd. Mira vake: “Mı na husis de vekilê karê haq u hukuki ra emir gureto, roza semiye tatilo, mekeme ronêniseno”, dıma ki vake “mekeme de hukimê qesê mı ki çino!”

Halbike ma wastêne ke, hona ke Atatürk nêamo, mekeme qerarê ho cı do, mesela Seyd Rızay bıqediyoy. Hukmati ez na ruval ra rusnune ita.

Yardımcıyê savci wendisxanê hukuki ra halvozê mino. Mira vake: “Tı vali ra savci rê rapor bize, u waxt ez vatena to an hurendi.”

HAKİM Kİ LEZ KENO

Ma wastêne ke mekeme roza tatile ki bıguriyoy, qeraroy ke gureto ki biyaro hurendi. Savci rapor guret; hurendi de halvozê mı nist ro. Şiune çê hakimi ke tey qesey bıkerine; tey qesey kerd (xevera ho biya). Qeraroy ke dano cı pê makina nustêne. Dewr, dewrê CHPyoy. Herkes cı ra xof keno!

Hakimi mira vake: “Roza semiye mekeme ronêniseno, ancax dıseme beno. Dıseme mekemi keme top qerar cême, şêseme ki erzeme dare!..”

U waxt, qerarê ke mıntıqa serçiyê de cêriyenê, mekemo berz nêşiyenê. Hurendi de qewil kerdena qumandarê idarê çipi Avdila Pasay, hurendia mekemê berzi de sac biyêne. Mı hakimi ra vake: “Na roza ke tı vana, a roze Atatürk yeno. Vatena ma nina hurendi...” – Hakimi vake: “Zovina foaê nêşikime bıkeme.” – Mı pers kerd: “Sıma sate p’oncine ra tepia dewa de nianêdanê?” – “Ooo... Çituri nianêdame, heni rozi estê ke hata newine gurime...” – “Rınd, sata sıma qedina, p’onc sati zêde gureenê, avê hona ke mekeme ronênisto p’onc sati zêde bıguriyê nêbeno?.. Van ke roza bazare sonde saure ra tepia mekemi rakerê, çike sate 00.24 ra tepia roza dısemiya.” –

Hakim: “Atatırki çinê.” – “Eve roştia aravu hepısxane keme roştı; Halkevi de ki lokizu fime ra cı!” – “Êêê, gosedari...” – “İnu ki vineme!” – Mı pers kerd: “Çond mordemi erzinê dare?” – “İnu nêvan, savci dareestena 27 mordemu waste!”

Qanunê infazê ceza ra gore, gune aê ke erzinê dare her zu zovina ca de dare erziyo, zumını mevinê. Na ki ma waste ke biyarime hurendi. Ma her meyda de çor darağazi nay ro! Vali zu ki calatçıyo asıq di. Sonde desudıne de şime hepısxane. Eve lambunê aravu ma dorme kerd ve roştı. Mordemê ke suz dariay vi ro cı 72 teni vi.

Ni mordemi ma gureti berdi mekeme; Asıq ki ame; “Safê mordemi des kağiti”, vake. – “Tamam”, vake mı.

Mekemi qerar wend, hama kes Tırki nêzoneno. Hot mordemi ceza merdene diya cı!.. Taê pak veziyê (berat kerdo). Waxto ke hakimi qerar wend, hurendia qesê “idami” de “ölüm cezası” vake, kes na qeşi ser nêşi, bi hayleme vake: “idam çino”, zof bi sa.

Ma Seyd Rıza guret. Zefê otomofili de wertê mın u mudirê polêsu İvraimi de nist ro. Cıp meydanê leê qereqolê cendermu de vınet. Seyd Rızay ke darağazi di, her çi bi araze: “Sıma mı erzenê dare!”, vake u cêra ra mı, “Sıma Anqara ra amê ke mı dare erzê?..”

Ma zumını de niada. Sifteo, zu mordemo ke erzino dare, eve eyra yen têri. Mıde niada huiya. Savci pers kerd, ala namaz keno nêkeno. “Nê nê”, vake. – “Qesê tuyo peên çıko?”, vake ma. – “Çewres kağıta mı, zu saata mı esta, lazê mı dê...”, vake. A deqa de Fındıq Hafız estêne dare. U ke est dare, ez verê pençeri de vınetune ke, Seyd Rıza nêvino. Dareestena Fındıq Hafızı qediye. Ma Seyd Rıza vet. Hewa serde viye, dormu de kes çine vi... Hama Seyd Rızay heni ke qesey kerdenê, to vatêne meyda pırê isonio, vatêne: “Ewladê kervelayme!.. Bêxetayme!.. Cırmo... Zulimo... Qetlo.” Hêvetu ra xağê mı cemediay. Na kokım rap rap şı.. Asıq bota t’om da.. La est vilê ho... Paskulê dê sandali ro... Dareestene qediay vi.

Na isonê zereqaimi zu subayo ke hurendia lazi dero bile kisto, hêfê isoni ro cı amaene zora!.. Ey ki nêçe cani guretê!.. Hama nia ve cigere merdene şiaena dey rê heyran nêmendene destê mıde nêviye.

Halvozê mı İhsan Sabri Çağlayangili peyniya na hadisa mirê zovina qesey kerdı vi.; hekiatê huyê ke kerdı vi kıtav, inude zovina vati vi!.. İyê ke darde biyê resmê dinu eve ho ontê, mirê heni qesey kerdı vi. Kıtavê hode ki vano: “Zu halvozê mı onti, mı berdi Atatırki rê.” Ez van nustey vurnê. Hadisa nia qesey kerdı vi: “Mı niada ke, ez zefê zu tarixi derune!.. Xafil de ame delxê mı ke, resm boncine. Desinde vostune şıune Macar Mıstefay ra makina fotrafi gurete amune, mordemê ke estê dare fotrafê dinu tek ve tek onti. Suke de hora zu fotrafçı bi, şıune mı hesna pê, filmi day banio kerdene, dı qopıay day vetene. Mı wastêne ke qopia zuye Atatırki dine, vazine “emirê to amo hurendi” qopia bine ki horê bizêrine.

Trena ke Atatırki ana, kote istason. Mı emırber (yaver) trene de di, Atatırki rê pers kerd. Vake: “Ara ho keno, xevere cı dine.” Dima ez guretune vagonê. Atatırk hona ara sero vi. Mekemeo ke sewelete de nisto ro, qerarı ke cêriyo, qesê Seyd Rızaê peêni mı cırê hurdi hurdi qesey kerdı, dima mı resmi veti vake:

“Aê ke erziyê dare naê!” Reê resmu de niada, dima mıde niada pers kerd: “Na resmi kami veti?” – “Mı veti, pasaê m’!” – “Negatifê ho kotê?” – “Oda mı derê pasaê m’!” – “Zovina keşi de qopia ho esta?” – “Nê nê, çina...” – “Nıka so oda hora negatifu bize biya... Nıka hama!”

Hama desinde vagone ra veziune. Vostune šiune oda hora negatifi gureti onci amune vagone. Xevere dê cı, vato “biero”, šiune vagone. Atatırk onci u qoltığê hode roniste vi. Mı negatifi ve qopiaê ke mide vi eve inura pia day cı, mı vake: “Pêro naê.”

Qazi, negatifi gureti tey niada, dima masa sero eşti zefê tepşiye, pê adirgê ho fişti ra cı vêsney, cêra ra mı vake: “Tı hona cênca!.. Eve borzalo rınd ra, belkia vana tarixi rê benê vesika cokaro ontê!.. Nêzonena ke, na mordemê ke to resmi ontê serverê zu qomiê... “Bımırê!” vato, eve hazaruna milet raa dinu de merdo!.. Domu!.. Ni serverê!.. Na resmê ke to ontê eke dest kuyê miletê na mıntıqa onci safê dano we... To hem adır sayno we, hem ki kena ke ç’ikê wertê wele onci era cıfiyê!.. Na hadisa ho vira meke... İson gunê karê ho bızono... Tı nıka qefeliya, so raoroşiye!..”

İste Atatırko nu!..

Mıra nia vati vi, halvozê mı İhsan Sabri Çağlayangili. Mı ki çituri ke vaziyo henı nust.

Çiyo ke mı nusto, eke sero vındiyo, hona kıtavêna vezino... Hama na kıtavê mı mezgê wendoğu de binuşiyo daa rınd beno. Qe zu waxt ki xeta teyna zu het de niya. Eke zu “lez” esto, dı ki “heti” estê, dêma ke zu raştiye ve dı menfatu ra estê!.

ÇIME:

İsmet Bozda, Kürt isyanları

Pelge: 99-104

Vetisxane u tarixê ho: Truva Yayınları, 2004

Vetiso virê paiza peêne (qasime) 2004

-SON-

“mordemêni rê can dané. Taé serva xo, kok ané... Taé rındêni ra mordemi kené wayiré çi u çéy, taé xıravêni ra...”
Torné Thuji

“Ne cande lazê hewli rê, ne geveşi rê... Eke hewl vo, nıznenno. Geves vo, rıznenno...” Torné Thuji

ARD Kerd Çê Ma

--01

Serruné phoncas u şéşti
Çıqa ke; ma sero bi va é hiris u héşti

Ma va ke, firsend nıka ma dest de ro
her kes bıwano, bımusé, dina nas kero
İlim u fen ra viréniya ho rakero
Wayiré gurey vo, qatu de ca bicéro

_02

Qeda u bela é na dina
Ame ke, duri ra ravéro
Kewti viréniye, néverda şéro
Fişti tédest ro
Adır kewt çé ma, da ve péro
Néva ke, dinawer pey de ro
Néverda vist serre hén ravéro
Qomé ma tené era ho béro

_03

Dina ré wayiro, çıra béro
Hundaé ollem cı ré eskero
Her ca dinaweri dest de ro
Béro, kouné Désımı ra se kero

_04

Néverda Désım era ho béro
Ollemi nas kero, çımu wekero
Duri fist sarreo ke aqıl te de ro
Aqıl girédau va ke, taw ma de ro
Kam vera ma o, aqıl peyser o

05

Dina ré wayiro, çıra béro
Hundaé ollem cı ré eskero
Her ca dinaweri dest de ro
Béro, kouné Désımı ra se kero
Qolle ero cı bipeyo, bıceyro/bıgeyro

_06

Néverda Désım era ho béro
Ollemi nas kero, çımu wekero
Duri fist sarreo ke aqıl te de ro
Aqıl girédau va ke, taw ma de ro
Kam vera ma o, aqıl peyser o

_07

Néverda tijiya omnani cı sano
Çı ke, Désım ré tımutım fermano
Qeda u bela qe cı ra duri memano
Désım çe le de ho pukeleke versano

_08

Xeyr bıdo, çı ke dano
Eke ho ré xırave vano
Rae u husilé ho caverdano
Tırami ve dest pécéno, ano
Az ve az dı se u des u çhor xağ pia zondano

_09

Néva, plan u proje pey de ro
Kerd vindi sarre o ke aqıl tede ro
Néverda, hiris serre era ho béro
Coku ra ewro Désım céser o

Torné Thuji

Hazırlayan: Oktay Akmeşe

HEWA SILÊ FEQİRİ

way de, urze urze, Silo, sodiro!
zalimo bölügbaşi ame, berdo Mose bero
mı nia da ke, jüyê ništo ro
ostorê qirê kimeti, rameno ververê mı ro
hermê xuyê raşti ser de nur cemal de nia da
bıra, bozato Xızıro
va ke, Silo, nine dest u paê to girê dê
to benê koti, Silo feqiro?
mı va, ni zalımı huske soyna mı
mı benê, vilê minê bêkeşi danê pıro
va ke, mixenet, xo rê efkar meke
sata tenge de leê to de hazıro

mêrata Kotıra, ax leminê, hêgay
zalimo bölügbaşi ame, dest u paê minê neçari girê day
ez kerdune raşt, berdune Diyarê Nisangê Qerebabay
mı reyê nat u dotê xo de nia da, Ewliyaê Gerçegê Koê Dêsimi mı ra asay
kelê berbi bi, mezal ve mı nêda
mı veng da Budela Khurêsê zerrevêsai
mı va, koti menda? hewarê seyê xo de birese,
nêçeler feqiri namê to ra xeleşiyay!
mı va, ni zalımı mı rê kerdê top, ardê,
des u hawt qılincê keskunê derejıyay
va ke, Silo, vilê to pirodaene rê qerar do ve ci
ewraqi imza kerdi, têdest de fetelnay
mı va, lao, mı hewar do wayirê xo, ax, Khurêsê xuyê budelay
mı nia da, ništo ro ostorê qirê qickeki
kerde ra mı ser, helkana vay
Sılı phoştia xo kerde qaime, ifadey nay ro têhurendi, day
her ke qılincê ke da ve Sılı ro
dest kerdo vera, pêro hewa ra perray
mı nia da hakimi uştê ra xo ser
çimi kerdi pırrê hêstıru, bervay
kafir ame iman, qenatê xo asıl bi
çiftê khavırê xo ardı, pêsin sare bırrnay
ez berdo berdo, korpiyê Mama Xatun`o
tezelê mı rê zalımı icad kerda
bıra, şırıtı, jê tüyuno
hirê roji, hirê sewi esto dare
taleê mı rê ron kerda, nêvişino
hirê roji biyê tamam, amo diyarê mı
Sıl perr u qenatu saneno pa, lewino

mı va, kafir, mı xetê nêkerda
qas ve hêgao khewe toveli, werte nêkuno, tı se bıkerê
gırzê nuni kerdo direge, sano binê lingunê mı
ez ke heştê pa vındi, zor mı nino
mı nia da, şüariyê Xızırı rameno

phoştia mı biye qewine, mı va, no imdadê mino
va ke, mixenet, cı rê vilê xo ro mene,
caru tenge de to ra düri nêkuno!

mêrata Kotıra, hêniyo şêno
ez terkıtu, şüne Mose, hewnê minê bêkeşi nino
mı va, zalimi nika çewres şüariyê xo gureto
dormê minê feqiri birneno
safaqi sana cı, amo yemê teveri
berteng de vineto, mı wazeno
mı va, lao, mı hewar do Kemerê Duzgini
ez ve heşiriye teslimê to nêbeno!
mı reyê sık (?) do, butu' pê dine gureto
phoştia dine ra voz dano
kafiri emır da çewres şüariyê xo,
yaxê minê bêkeşi ra nêverdano
tezeli ro şiyoy, raştê hêgaê çırpoji amo
Sıl tobeliyo, pay ro cı nênano
mı nia da, zalimi va ke, Sıl qame ra kewto
ax, coka voz nêdano.
pê bicêrê, benu, danu mekeme
sono, ceza xo mirdi vêneno!

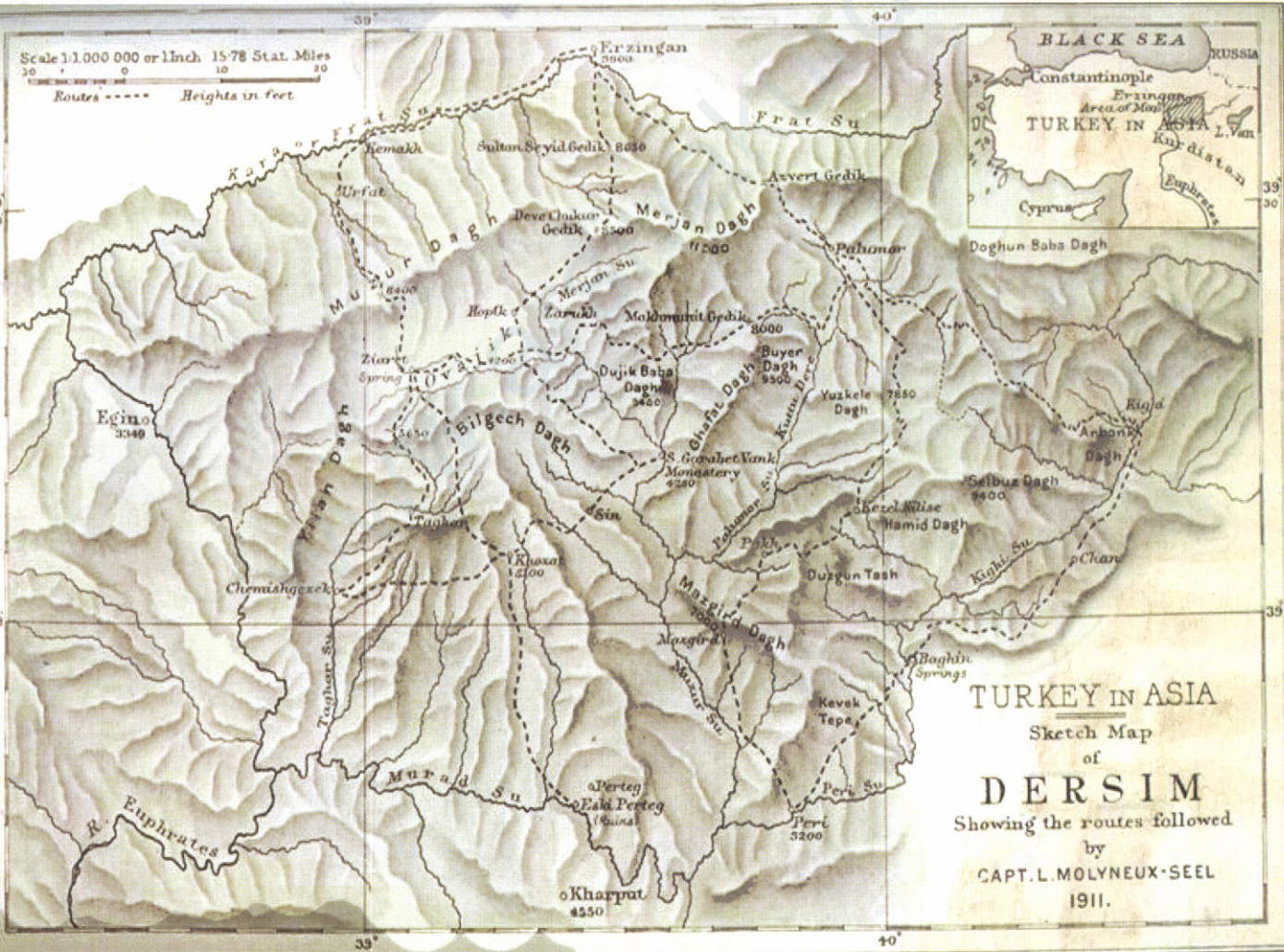
ey kafır, mı ra a kelima mevaze!
taleê mı rındo, hakım hewnê xo vineno
sodır ra urzeno ra xo ser
xanıma xo rê hewnê xo qesey keno
vano, mordemê esmo qılınca qapağê dê raê mı ro
qılaşiya ra, mı sero asmên aseno
va ke, meste peroz mordemê yeno leê to mekeme
xo meğeletne, beratê dey to ra wazeno
ni kafiri ez gureto, berdo, çêverê mekemi de veto
mı nia da hakımı uştê ra xo ser
mı rê wertê doşya ra, lemin, qanunê veto
va ke, Silo, verê xo hetê ma ra bıçarne
vera çımunê minê feqiri gureto
va ke, ez zon ke ilava soyna to, Silo
to rê thowa çino, nafa berato
mı va, zalım, na yelciya xo meke
no ancax karê Khurêse minê sato

de urze urze, Silo, rozika serde
dewrê hirê serro biyo tamam
kafiri ez tekrar kerdo darde
mı va, ez be heyranê to bi, sar to ra miradu wazeno
Duzgino ke kemer de
mı va, ez be qurbanê to budela Khurêşi
Bağın de पोष्टी sanê, furune kerda ser de
furune ra ama yemê teveri, cemed ve zimêlun'a biyo darde
mı nia da, hewarê seyê xo de resto
dest kerdo şiritê gula mın ver de
mı va, ewro roza tenga, mı hewar do ve to
ax, seyê xo teyna ca meverde!

Vatoğ: Alaverdi
Çıme: Hesen Uşen
Redakte: Asmêno Bêwayir

DESİM

Şehit Muhtar Mahallesi İmam Adnan Caddesi Nane Sokak
No:5/A Beyoğlu/İstanbul
facebook:rostiyademxane

**Dostların Aydınlatığı, Dostlukların Büyüdüğü
Mekan...**

Dersim, dört dağ içinde;
Gülü, bardağ içinde
Dersimi hak saklasın,
Bir gülüm, var içinde.

Pertek önünde kelek
Dersime gidek gelek
Elin elimde olsun,
Kapı kapı dilenek.

N'oldu ağama n'oldu
Sarardı benzin soldu
Ağam burdan gidelim
Bu yerler viran oldu

N'oldu ağama n'oldu
Sarardı benzin soldu
Ağam burdan gidelim
Bu yerler viran oldu

Bu dağın ensesine
Uyandım yar sesine
Yar gider ben giderim
Düşmüşüm gölgesine

N'oldu ağama n'oldu
Sarardı benzin soldu
Ağam burdan gidelim
Bu yerler viran oldu

Oy nedem nedem nedem
Evî barkı terk edem
Gel seni alam gidem

İTİRAZIN İKİ ŞARTI

çok olmadığımız kesin

çok olan tarafta değiliz

çok olan tarafta olmayacağız

türkiye'de kürt olacağız

kürtlerde ermeni

ermenilerde süryani

gidip almanya'da türk olacağız

hollanda'da sürinamlı

fransa'da cezayirli

iran'da azeri

amerika'da zifiri zenci olacağız

çoğalan zencide mutlaka

kızilderili

israil'de filistinli

köpeğin karşısında kedi

kedinin karşısında kuş olacağız

kuşun karşısında börtü böcek

hakemler hep karşı takımı

tutacak

ve biz hep yedi kişiyle

tamamlayacağız maçı

çiçeklerden kamelya olacağız

az kolumuzun tarafında

solda olacağız

bu itirazın ilk şartı

solda da az olacağız

devrimi çoğaltırken çünkü

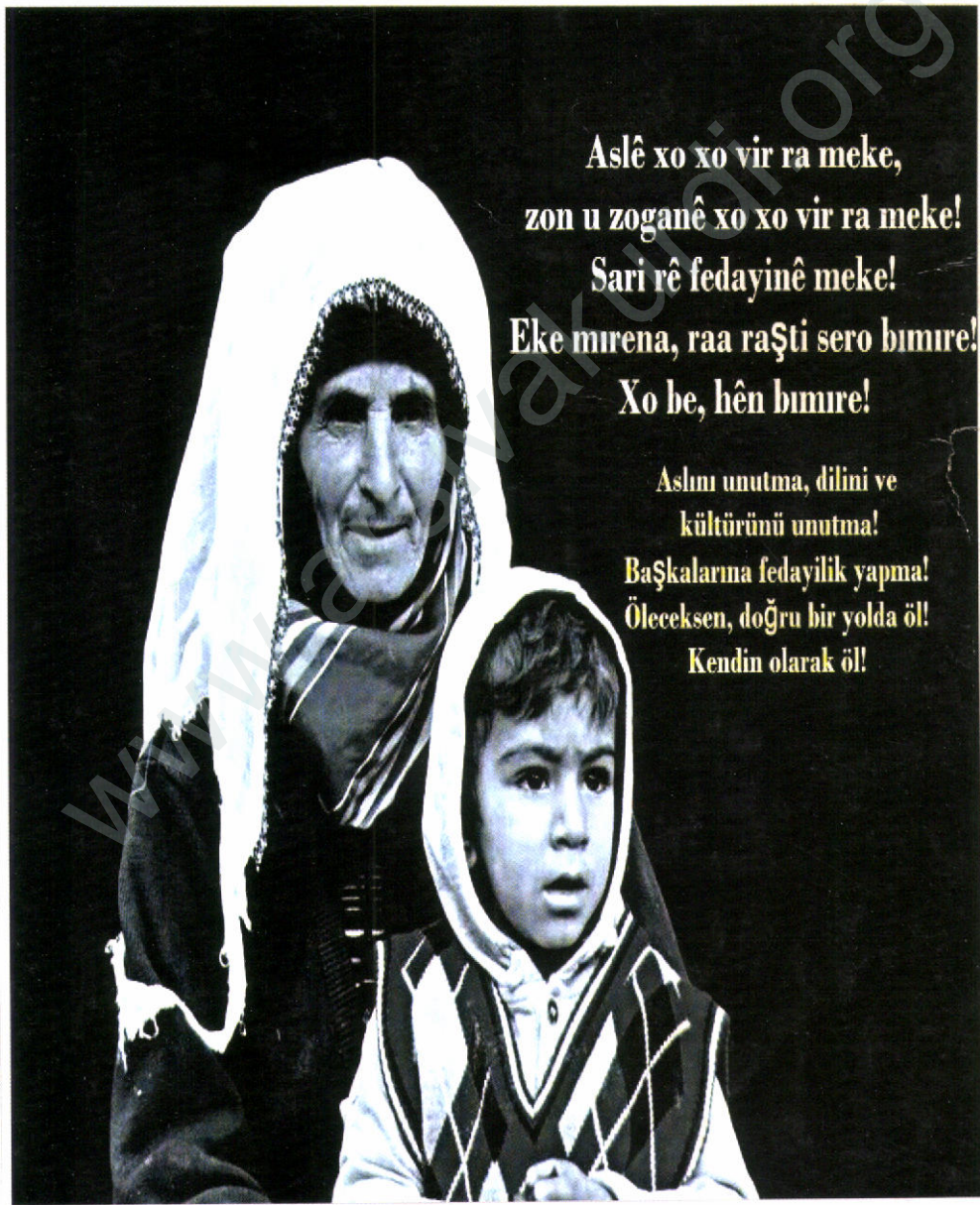
bir başka devrime hızla

azalacağız

bu da itirazın ikinci şartı.

Nevzat ÇELİK

DÊSIM'DE ÇEWRES ÇIME

Aslê xo xo vir ra meke,
zon u zoganê xo xo vir ra meke!
Sari rê fedayinê meke!
Eke mirena, raa raşti sero bımire!
Xo be, hên bımire!

Aslını unutma, dilini ve
kültürünü unutma!
Başkalarına fedayilik yapma!
Ölecekse, doğru bir yolda öl!
Kendin olarak öl!

Resmî İbadete Zerdüştu

